

Biblia-Historia,

se on,

Jutelmia Pyhästä Raamatusta.

Hübner

Hübnerin, Barthin j. m. mukaan

Toimittanut

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

W i i p u r i s s a .

Hämeenlinnassa,

painettu G. Nordenswanilta, vuonna 1856.

Painolupa annettu Turun Konsistoriumissa Marraskuun
22 p:nä 1855.

Räsketty:

A. G. Rindell.

Linehisto:

1. Vanha Testamentti.

	Sim.
1. Maailman luominen	1.
2. Ihmisen luominen	—
3. Wiattomuuden tila paradiisissa	2.
4. Syntiinlankeemus	3.
5. Cain ja Abel	4.
6. Wedenpaisumus	5.
7. Babelin Tornin	7.
8. Abraham	—
9. Sodom ja Gomorra	8.
10. Ismael	9.
11. Kuinka Isak piti uhrattaman	10.
12. Isak ja Rebekka	12.
13. Isak siunaa lapsiansa	13.
14. Jaakobin waellus ja uni	15.
15. Jaakobin naimiset	16.
16. Jaakobin paluu syntymä-siioillessa	17.
17. Joseph myöhdään weljiltänsä	19.
18. Josephin elämän waiheet Egyptissä	20.
19. Josephin weljet tulewat katowuosten aikana Egyptiin	23.
20. Josephin welsein toinen matkustus Egyptiin	24.
21. Jaakob muuttaa sikuinensa Egyptiin	26.
22. Moses	27.
23. Moses ja Pharao. — Lähtö Egyptistä	29.
24. Israelin kansa kermessa. — Lain julistus	32.
25. Moses kuolee. — Hänen siansa perillinen Josua	35.
26. Israelin Luomarit. — Simson	36.
27. Ruth	38.
28. Eli ja Samuel	40.
29. Samuel ja Saul	42.
30. Dawid paimenena	44.
31. Dawid wainottuna	46.
32. Dawid kuninkaana	49.
33. Dawid rikkoo ja rangaistaan	51.
34. Dawid ja Absalom	52.
35. Salomo	54.
36. Israelin waltakunnan jaso	57.
37. Israelin waltakunnan tukistus	58.
38. Judan waltakunnan viimeiset kuninkaas	60.
39. Judan waltakunnan tukistus	62.
40. Prophetat	63.

Mainittavia miehiä ja naisia Israelin kansassa Babylonian waukeuden aikana ja sitä ennen.

	Siv.
41. Propheta Elia	64.
42. Propheta Elisa	67.
43. Propheta Jona	68.
44. Tobia	70.
45. Job	74.
46. Judith	76.
47. Propheta Daniel	78.
48. Kolme miestä tulifessa päätisä	81.
49. Esther ja Haman	82.
50. Judalaisten paluu Babelin waukeudesta	85.
51. Jerusalemin uudesti-rakentaminen	87.
52. Judalaiset muukalaisten wallasja ja heidän oman waltansa perikato	88.

III. Uusi Testamentti.

1. Pappi Zacharias	91.
2. Enkeli ilmestyy Marialle	—
3. Maria käy Elisabethiä tervehtimässä	92.
4. Joseph ja Maria	93.
5. Johannes Kastajan syntymä	—
6. Christuksen syntymä	94.
7. Marian kirkonkäynti	96.
8. Tietäjät itäiseltä maalta	—
9. Joseph patenee Jesuksen kanssa Egyptiin	97.
10. Jesus kahentoista wuotisena	98.
11. Johannes Kastaja	99.
12. Jesus kastetaan	—
13. Jesus perkeleeltä kiusattaisja	100.
14. Jesus alkaa opetuswarkansa ja ottaa itsellensä opetuslajsia	101.
15. Jesuksen Wuorisaarna	102.
16. Jesuksen wertaus neljänlaisesta kylwymaasta	105.
17. Jesuksen wertaus ohdaffeista nifuisja	106.
18. Jesuksen wertaus Tuhlaaja-pojasta	107.
19. Jesuksen wertaus rikkaasta ja köyhästä	109.
20. Jesuksen wertaus kymmenestä neitsyestä	—
21. Jesus julistaa viimeisen Tuomion	110.
22. Jesus puhuttelee Samarialaista waimoa	111.
23. Jesus parantaa södanpäämiehen palwelian	113.
24. Jesus herättää kuollosta lesken pojan Nainisja	—
25. Jesus parantaa sairaan Bethesda-nimisella lammitolla	114.
26. Jesus parantaa sairaalta hänen kuiwettuneen kätensä	—

	Siv.
27. Johannes Kastaja mestataan	115.
28. Jeesus rawitsee wiisi tuhatta miestä	116.
29. Jeesus käy meren pintaa myöten	117.
30. Kananean waimo	118.
31. Jeesus parantaa sofiana syntyneen	119.
32. Jeesuksen kirkastus	120.
33. Jeesus siunaa lapsia	—
34. Martha ja Maria	121.
35. Jeesus herättää Lazaruksen kuolleista	—
36. Zacheus	123.
37. Jeesuksen matkustus Jerusalemiin	124.
38. Uhri-arkku Jerusalemissa	125.
39. Kuivettuneesta wiikuna puusta	—
40. Maria kunnioittaa Jeesusta	126.
41. Jeesus pitää Väsiäistä ja asettaa Pyhän Ehtoollisen	127.
42. Jeesuksen viimeiset hetket opetuslastensa kesksä	128.
43. Jeesus Gethsemaneesä	132.
44. Pietari kieltää Jeesuksen	134.
45. Jeesus tuomitaan	136.
46. Jeesus kuolee	140.
47. Jeesuksen hautaus	143.
48. Jeesuksen kuollosta-nousu	144.
49. Jeesus ilmestyy opetuslapsille	146.
50. Jeesuksen taiwaaseen-astunta	148.
51. Pyhän Hengen wuodatus apostolien päälle	150.
52. Apostolin teot ja ensimmäiset Christityt	151.

157	Lehrbuch der Zoologie	157
158	Lehrbuch der Zoologie	158
159	Lehrbuch der Zoologie	159
160	Lehrbuch der Zoologie	160
161	Lehrbuch der Zoologie	161
162	Lehrbuch der Zoologie	162
163	Lehrbuch der Zoologie	163
164	Lehrbuch der Zoologie	164
165	Lehrbuch der Zoologie	165
166	Lehrbuch der Zoologie	166
167	Lehrbuch der Zoologie	167
168	Lehrbuch der Zoologie	168
169	Lehrbuch der Zoologie	169
170	Lehrbuch der Zoologie	170
171	Lehrbuch der Zoologie	171
172	Lehrbuch der Zoologie	172
173	Lehrbuch der Zoologie	173
174	Lehrbuch der Zoologie	174
175	Lehrbuch der Zoologie	175
176	Lehrbuch der Zoologie	176
177	Lehrbuch der Zoologie	177
178	Lehrbuch der Zoologie	178
179	Lehrbuch der Zoologie	179
180	Lehrbuch der Zoologie	180
181	Lehrbuch der Zoologie	181
182	Lehrbuch der Zoologie	182
183	Lehrbuch der Zoologie	183
184	Lehrbuch der Zoologie	184
185	Lehrbuch der Zoologie	185
186	Lehrbuch der Zoologie	186
187	Lehrbuch der Zoologie	187
188	Lehrbuch der Zoologie	188
189	Lehrbuch der Zoologie	189
190	Lehrbuch der Zoologie	190
191	Lehrbuch der Zoologie	191
192	Lehrbuch der Zoologie	192
193	Lehrbuch der Zoologie	193
194	Lehrbuch der Zoologie	194
195	Lehrbuch der Zoologie	195
196	Lehrbuch der Zoologie	196
197	Lehrbuch der Zoologie	197
198	Lehrbuch der Zoologie	198
199	Lehrbuch der Zoologie	199
200	Lehrbuch der Zoologie	200

1. Vanha Testamentti.

1. Maailman Luominen.

1 Mos. tir. 1, 2 Lut.

Allusa loi Jumala tairaan ja maan tyhjäästä, s. o. aineetta, aseettaa, paljaalla sanansa weimalla. Ja maa oli autio ja tyhjä: pimeys oli syvyyden päällä ja Jumalan Henki liikkui wetten päällä. Ja Jumala sanoi: tul-
koon valkeus: ja valkeus tuli. Niin Jumala eroitti valkeuden pimeydestä: ja siitä syntyi ensimmäinen päi-
wä. Toisena päivänä eroitti Jumala sumut ja pilwet wesiästä ja loi wahwuuden, s. o. tairaan kannen eli awa-
ruuden. Kolmantena päivänä eroitti Jumala wedet maas-
ta, ja pani kuivan kaswamaan ruohoa, kaswuja ja he-
delmä-puita. Neljäntenä päivänä loi Jumala auringon,
kuun ja tähdet taivahalle. Viidentenä päivänä kalat
ja kaikki mitä wedessä elää sekä linnut, jotka ilmassa liik-
kuwat ja wihdoin kuudentena kaikki muut waan elävät
sekä viimeiseksi ihmisen. Ja Jumala katsoi kaikkia teke-
miänsä ja, katso, ne olivat kaikki saugen hyvät! Mutta
seitsemäntenä päivänä lepäsi Jumala kaikista teoistansa,
jotka Hän tehnyt oli, ja siunasi tämän päivän ja py-
hitti sen.

2. Ihmisen luominen.

1 Mos. 1, 2 Lut.

Kuin kaikki oli luotu, mitä ihminen iloksansa ja on-
nellsensa maailmassa tarwittsee, sanoi Jumala kuudentena
päivänä: tehkäämme ihminen Meidän kuvaksemme,
Meidän muotomme jälkeen. Niin loi Jumala ihmisen
omaksi kuvaksansa: mieheksi ja wainoksi loi Hän heitä.
Ensii teki Hän miehen maan tomusta ja puhalsi hänen
sieramiinsa elävän heugen: ja tuli ihminen niin eläväksi

sieluffi. Ja Herra Jumala sanoi: ei ole hyvä ihmisen yksinänsä olla; Minä teen hänelle avun, jonka hänen tykönsä oleman pitää. Niin Jumala pani raskaan uuen Adamiin ja kuin hän nukkui, otti Hän yhden hänen kylkiluitansa ja rakensi siitä vaimon. Ja Adam sanoi: tämä on nyt luu minun luistani ja liha minun lihastani. Sitten asetti Jumala avio-säädyu ja siunasi sen ensimmäisen parisunnan näillä sanoilla: kaswakaat ja lisääntykää ja täyttäkää maa ja tehkää se teille alamaiseksi; wallitkaat kalat meressä ja taiwaan linnut ja kaikki eläimet, jotka maalla liikkawat. Ja mies, jonka Jumala itse oli Adamiksi nimittänyt, pani waimolle nimeksi Ewa.

3. Wiattomuuden tila Paradiisissa.

1 Mos. kirj. 2 Lut.

Ja Herra Jumala istutti Paradiisiin (yrttitarhan) Edenissä ja pani siihen ihmiset asumaan ja sitä wiljelemään ja warjelemaan. Ja Herra Jumala kaswatti maasta kaikkinaisia puuta, ihania nähdä ja hyviä syödä. Niiden keskellä seisoi kaksi, kaikista merkillisintä, puuta, yksi elämän puu, toinen hyvän ja pahan tiedon puu. Ja Jumala käski ihmistä ja sanoi: syö wapaasti kaikkinaisista puista paradiisissa; mutta hyvän ja pahan tiedon puusta älä syö: sillä jona päivänä sinä siitä syöt, pitää sinun kuolemalla kuoleman. Tässä eliwät ihmiset täydellisyuden eli wiattomuuden tilassa, joka oli nähtävä siinä, että heissä oli Jumalan kuwan kaltaisuus, että he olivat wapaat kaikista synneistä ja eliwät totisessa wanhurskaudessa ja pyhydessä. He olivat kuolematomat; sillä Jumala oli luonut ihmisen elämään iankaikkisesti, eikä ollut vielä kuolemaa, joka on synnin palkka eli kosto, silloin maailmassa. He saivat wallita kaikkia eläviä, eikä niistä siis ollut heille pelkoa. Ei ollut heillä waatteistakaan huolta; sillä wiattomat ollen käyk-sentelivät he alastomina Edenissä.

4. Syntiinlankeemus.

1 Mos. 3 Lut.

Perkele, joka oli kätkenyt itsensä kärkeen muotoon, tuli waimon tykö ja sanoi: Sanoiko Jumala: älkääät syökö kaikkeinaijista puista paradiiisissä? Niin waimo sanoi kärkeelle: me syömme niiden puiden hedelmistä, jotka ovat paradiiisissä; mutta sen puun hedelmästä, joka on keskellä paradiiia, on Jumala sanonut: älkääät syökö siitä, ja älkääät ruvetko siihen, ett' ette kuolisi. Niin kärme sanoi waimolle: ei suinkaan pidä teidän kuolemalla kuoleman: waan Jumala tietää, että jona päivänä te syötte siitä, aukenewat teidän silmänne ja te tulette niinkuin Jumala tietämään hyvän ja pahan. Ja waimo otti sen puun hedelmästä ja söi, ja antoi miehellensä siitä, ja hän söi. Silloin aukenivat molempain heidän silmänsä, ja he ätkäiwät olemansa alasti; ja sitoiwat yhteen wiikunalehtiä, niillä peittääkjensä alastomuutensa.

Mutta ehtoolla, kuin päivä wiileäkki tuli, kuuliwat he Herran Jumalan äänen paradiiisissä, ja lymyiwät puiden setaan. Ja Herra Jumala kutsui Adamin ja sanoi hänelle: kusfas olet? Adam wastasi: minä kuulin jünun äännes paradiiisissä ja pelkäjin: sillä minä olen alasti, ja sentähden minä lymyin. Niin Jumala sanoi: kuka sinulle ilmoitti, ettäs alasti olet? Etkös syönyt siitä puusta, josta minä sinua kieljin syömästä? Niin Adam sanoi: waimo, jonkas annoit minulle, antoi minulle siitä puusta, ja minä söin. Silloin sanoi Herra Jumala waimolle: miksi sinä sen teit? Waimo wastasi: kärme petti minun, ja minä söin. Ja Herra Jumala sanoi kärkeelle: ettäs tämän teit, kirottu ole jinä kaikesta karjasta ja kaikista eläimistä maan päällä. Sinun pitää käymän watsallas ja syömän maata kaiken elinaikas. Ja Minä panen wainou sinun ja waimon wälille, ja sinun siemenes ja hänen siemenensä wälille; sen pitää rikki polkeman sinun pääs ja sinä olet pistävä häntä kantapäähän. Ja waimolle sanoi Jumala: Minä saatan sinulle paljon tuskaa, koskas rastaakji tulet; sinun pitää synnyttämää

lapsia kivulla ja sinun tahtos pitää miehes ala an-
nettu oleman ja hänen pitää wallitsiman sinua.
Ja Adamille sanoi Hän: ettäs kuulit emäntäs ääntä, ja
söit puusta, josta Minä tielsin sinua syömästä: kirottu
olkoon maa sinun tahtes; surulla pitää sinun elät-
tämän itses hänestä kaiken elinaikas. Otsas hiesä
pitää sinun syömän leipää, siihen asti kuin sinä maaksi
jällessä tulet, jostas otettu olet. Sillä sinä olet
maa, ja maaksi pitää sinun jälleen tuleman.

Niillä sanoilla, jotka Jumala kärkeelle puhui sano-
en: waimon siemenen pitää rikki polkeman sinun pääs,
julisti Hän ihmisille ensimmäisen ewankeliumin eli sen
lohdullisen sanoman, ett'ei heidän tarwinut hukkaa ian-
kakkisesti. Sillä waimon siemen merkitsse Jesusta Chris-
tusta, ihmisfukukunnan Wapahajaa, joka oli syntynä
waimosta, koska aika oli täytetty. Sitten ajoi Jumala
ihmiset paradisiistä ja pani enkelin paljaalla lyöwäisellä
miekalla elämän puun tietä warioitsemaan, ett'ei syntinen
ihminen pääsi syömään sen hedelmää ja niin eläisi ian-
kakkisesti synnissänsä. Tämän syntiinlankemuksen kautta
kadotti ihminen Jumalan kuvan. Sen siaan tuli synti
maailmaan, ja synnin kautta kuoli ma. Pappet, jotka
sitten Adam siitti, oliwat hänen luontoisensa.

5. Kain ja Abel.

1 Mos. 4 ja 5 luf.

Adamilla oli kaksi poika: wanhemman nimi oli Kain
ja nuoremman Abel. Kain rupea peltonieheksi, mutta
Abel lamvuriksi. Nämät weljekset ubrasivat Herralle:
Kain lahjan maan hedelmistä, Abel laumansa esikoisista.
Mutta Abelin ubri oli Herralle otollinen, waan Kainin
ei; sillä Abel teki uhrinsa nöyryydessä ja uskosja, mutta
Kain oli tyly ja kadehtiva. Ja tapahui kerran heidän
kedolla ollessansa, että Kain karkasi weljensä Abelin päälle
ja tappoi hänen. Niin Herra sanoi Kainille: kusja on
Abel sinun weljes? Kain wastasi: en minä tiedä: olenko
minä weljeni wartia? Mutta Jumala sanoi: mitäs teh-

nyt olet? weljes veren ääni huutaa Minun tyköni maasta. Ja nyt, tirottu ole sinä, tirottu maan päältä, joka awasi suunsa otamaan neijes veren sinun kädestäs. Koskas maata wiljelet, niin ei pidä ien tästedes sinulle wäkeänsä antaman. Kuitian ja pakonewaisen pitää sinun oleman maan päällä. Mutta Kain, sanoi Herralle: minun rangaisukteni on suurempi kuin että se on kannettava. Ja niin Kain läksi Herran kaswoin edestä waimoinensa ja lapšinensa, ja rakensi kaupungin, jonka hän nimitti poikansa nimeltä Hanok. Mutta Ewa synnytti Adamille jälleen pojan ja kutsui hänen nimensä Seth, se on: palkinto kadotetusta. Merkullimpiä Sethin perillisistä oli Metusalah, joka eli korkeimpaan ikään kaikista ihmisistä maailmasja, nimittäin 969 ajastajan ikään.

6. Wedenpaisumus.

1 Mos. 6, 7, 8 ja 9 Lu^s.

Sitä myöten kuin ihmisiä lisääntyi maan päällä, kaswoi heissä pahuuskin ja ulkiwalta kaswamisstaan, niin että heidän sydämensä himot ja aiwoitukset aina enemmän kääntyivät pahaan päin. Silloin sanoi Jumala: Eiwät ihmiset enää tahdo antaa Minun Henkeni nuhdella itsiänsä, sillä he owat liha. Minä tahdon wieiä antaa heille jatakakikymmentä vuotta parannuksen aikaa. Mutta eiwät he parantaneet itsiänsä. Silloin sanoi Jumala: minä tahdon ihmiset, jotka Minä loin, hukuttaa maan päältä. Mutta Noach löysi armon Jumalan edessä, sillä hän oli hurstas ja waka ja eli jumalisesi. Ja Jumala sanoi Noachille: tee itselles arkki, (se on alus), 300 kynnärää pitkä, 50 kynnärää lewä ja 30 kynnärää korkea. Sillä katso! Minä taiden tuottaa wedenpaisumuksen maan päälle. Mutta sinun ja sinun poikas, emäntäs ja poikais emäntäin pitää arkkiin itsälle menemän. Ja sinun pitää ottaman myötäs arkkiin kaikki naisia eläimiä maan päällä, kaikesta lihasta kaksirtain, koliraksen ja naaraksen, ja kaikkinaista ruokaa itselles ja heille elatukseksi. Ja Noach teki kaikki mitä Jumala käski.

Silloin puhkesivat kaikki syvyyden lähteet kuohumaan, ja taivaan aukunat aukenivat, ja maan päälle satoi neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä, ja vedet paisuivat ja nostivat arkin ylös, ja weivät korkealle maasta. Ja vedet saivat vallan, niin että arkki oli vesijajoilla, ja enenivät niin suuresti, että kaikki korkiat vuoretkin peitettiin. Silloin hukkui kaikki liha, se on ihmiset sekä muut, joilla elävä henki oli kuiwan maan päällä. Ja vedet olivat wallalla maan päällä sata ja viisikymmentä päivää. Sitte muisti Jumala Noachia ja nosti tuulen, ja vedet juoksiivat pois ja wähenivät ja wuorten kukkulat alkoivat jälleen näkyä wedestä ja arkki seisattui Araratin wuorelle. Mutta wasta neljäkymmenen päivän perästä antasi Noach arkin aukunan ja lasi kaarneen (korpia) lentämään arkista. Se lenteli sinne tänne siihen asti kuin vedet maan päältä kuiwiivat. Sitte lähetti hän kyhkyisen lentämään, mutta se tuli takaisin arkkiin. Seitsemän päivän perästä antoi hän taas kyhkyisen lentää arkista, ja katso, takaisin toi se tullessansa noukassansa tuoreen öljyyn lehden. Ja vielä seitsemän päivän perästä päästi hän taas kyhkyisen lentämään ulos, mutta se ei palannutkaan. Nyt awasi Noach arkin katon ja näki maan olewan kuiwan. Ja Jumala käski Noachin lähteä arkista perheineensä ja eläwineensä. Ja Noach läksi ja rakensi alttarin ja uhrai kiitosuhrin Herralle. Ja Herra sanoi: en Minä enää maata kiroa ihmisen tähden, waikka ihmisen sydämen aiwoitus on paha hamasta lapsuudesta. Niin kauan kuin maa seisoo, ei pida kylwämisen ja niittämisen, wilun ja helteen, suwen ja talwen, päivän ja yön lakkaaman. Ja Jumala siunasi Noachin ja hänen kolme poikansa Semin, Chamin ja Japhetin ja teki heidän kanssansa liiton, ja pani taivaankaaren pilwissä sen liiton merkiksi.

7. Babelin Tornin.

1 Mos. 11 Luf.

Wedenpaisumuksen jälkeen eneni ihmisiä enenemistään maan päälle, ja koko maailmalla oli yhtäläinen kieli. Mutta peläten aikaa myöten haihtuwan sa syntymä-kieliansa päättivät he rakentaa kaupungin Euphratin wirran rannalle, ja kaupungin sijaalle tornin, jonka piti ylettymän taiwaaseen asti ja siis oleman heille merkinä kotopaikkaansa kaukaa tunnustellessa. Mutta Jumala tahtoi että kaikki maailman ääret piti ihmisiällä täytetyksi tuleman. Sentähden sekoitti eli hämmensi Hän heidän kielen sa, ettei toinen ymmärtänyt toisansa puhetta. Heidän yrityksensa keskaantui siis ja he hajosivat kaikkiin maihin. Tästä kielen sekaantumisesta sai kaupunki nimensä Babel, joka suomeksi on sekaantuminen eli hämmennys.

8. Abraham.

1 Mos. 11, 12, 16, 17, 18 ja 21 Luf.

Abraham, Semin lasten lapsia kymmenennessä polwessa, oli hurstkas mies, joka asui Kaldean maalla. Ja Herra sanoi Abrahamille: lähde maaltas, ja suwustas ja isäs huoneesta, sille maalle, jonka Minä sinulle osoitan. Ja Minä teen sinun suureksi kansaksi, ja sinuaan sinun ja teen sinulle suuren nimen, ja sinä olet sinnaus. Ja sinussa pitää kaikki sukukunnat maan päällä sinnatuksi tuleman. (Nämät sanat tarkoittawat, että Jesus Kristus, kaiken maailman Wapahtaja, oli syntywä Abrahamin jälkeisistä). Niin Abraham otti emäntänsä Saaran ja weljensä pojan Lothin lapsinensa, niin myös palveliansa ja tawaransa, ja läksi, niinkuin Herra hänelle sanonut oli, Kanaan maahan. Siellä teki Jumala Abrahamin kansa liiton ja sanoi: sinulle ja sinun siemenelles annan Minä tämän maan ikuiseksi omaisuudeksi ja olen heidän Jumalansa. Ja tämän liiton todistus-merkiksi asetti Jumala ympärileikkauksen, ja se oli Wanhan Testamentin ensimmäinen sakramentti.

Mutta Saaralla, Abrahamin waimolla, ei ollut lapsia ollenkaan. Eikä ollut niitä toivomistakaan, sillä he olivat jo molemmat iäkkäät. Mutta Abraham muisti Herran lupaukset ja uskoi ne, ja tämä usko luettiin hänelle Sumalalta vanhurskaudeksi. Ja Herran kuin Abraham istui majansa owella, Mamren lafendella, näki hän äkkiä kolme miestä seisowan edesiänsä. Ne olivat Sumala ja kati hänen enteliänsä, jotka olivat ilmestyneet hänelle ihmis-hahmosja. Abraham kunnioitti heitä ubriatrian valmistamalla ja Herra sanoi: tulewana vuonna tähän aikaan kuin taas palajan tykö, on Saaralla, emännälläs poika. Wanhuuttansa muistaen, naurahyi tätä puheita Saara, joka seiso i majassa owen takana. Mutta Herra sanoi Abrahamille: miksi Saara nauroi? onko Herralle mikään mahdotointa? Saara kielsi nauraneensa, mutta Herra sanoi nuhdellen: ei ole niin, sinä nauroit. Ja Herran lupaus käwi toteen, ja Saara synnytti wanhuudesiansa pojain, jolle pantiin nimeksi Isak. Silloin oli Abraham jo sadan ja Saara yhdeksänkymmenen vuoden wanha.

9. Sodom ja Gomorra.

1 Moj. 13 ja 19 ruf

Ranaan maassa, jossa Abraham ja Loth nyt olivat, eiwat woineetkaan kauan yksisä ajua, sillä heillä oli kummallakin peljo tawaraa ja karjaa, ja niin suurille karjalaumoille ei ollut tarpeeksi ruokaa. Siitä noui riitoja paimenten välille ja Abraham sanoi Lothille: älköön olko riitaa minun ja sinun välillä, sillä me olemme weljekset. Eikös koko maa ole edessäs alis? Erkane minusta. Jos sinä menet wajemalle puolelle, minä menen oikealle; ja jos sinä menet oikealle, minä menen wajemalle. Ja Loth wali i itsellensä sen ibanan lafenden Jordanin wirran warrella, jossa Sodomia ja Gomorran kaupungit olivat. Mutta niiden molempain asukkaat olivat jumalattomia, niin että Herra päätti heidät hukuttua. Baan Lothiin, joka oli Sumalata pelkääwä mies, tahtoi Hän

pelastaa. Sentähden tuli kaksi enkeliä ehtoona Sodomiiin ja menivät Lotiin huoneeseen. Maria kaupungin kania piiritti kohta huoneen ja aikoi tehdä wier hille ja Lotille wäkiwallan. Sitä estääksensä löivät enkelit nyt heidät sokeudella ja ilmoittivat Lotille tulleen ja Jumalan käskystä kaupunkia hävittämään, kehoittaen häntä sakuineensa ja omaisineensa rientämään sieltä pois. Niin Lot puhutteli niitä, joiden pi. i utleman hänelle wäwyiksi, mutta he tekivät hänestä waan pilkkaa.

Niin pian kuin aamurusko koitti tarttuivat enkelit hänen käteensä, ja hänen emäntänsä ja hänen kahden tyttärensä käteen ja taluttivat heidät ulos kaupungista ja sanoivat: pelasta sielus, ja älä katsahda taakjes; älä myös seisahdu koko tälle lafendelle. Mutta Lotiin emäntä katsahi käydesjäänsä taakjensa ja muuttui suolapatsaaksi. Aurinko oli noussut, kuin Lotin tyttäriensä pääsi Zoarin kaupunkiin, jonka Jumala nyt jäästi Lotiin tähden hukumasta, waikka senkin asujamet olivat jumalattomia. Ja Jumala antoi kohta sataa Sodomiiin ja Gomorran päälle tulikiweä ja tulta ja kukisti heidät asujamineensa ja koko heidän ympäristönsä. Missä muinoin ihana Jordanin lafeus oli, siinä on nyt Kuollut-meri. Ja niin wielä nytkin se paikkakunta kamottawalla näöllänsä on muistutuksena siitä, miten Jumala rankaisee jumalattomuuden.

10. Ismael.

1 Mos. 16 ja 21 luk.

Saaralla kuin wanhoilla puolin ikäänsä ei ollut wielä lasta, antoi hän miehellenjää Abrahamille emännätsi Egyptiläisen palkkawaimon, jonka nimi oli Hagar. Ja Hagar synnytti pojan Abrahamille, kuin tämä jo oli kuudenyhdeksättäkymmenen ajastajan ikäinen; ja Abraham kutsui poikansa nimen Ismael. Mutta kuin siite Saarakin synnytti pojan wanhuudessaansa, koska Abraham oli jadan ajastainen, janoi Saara: kuka oli si tainnut sanoa Abrahamille: Saara on lapsia imettävä. Kuka ikänä sen saa kuulla, hän nauraa minua. Ja Saara

näki sen Egyptiläisen Hagarin pojan pilkkaajaksi, ja sanoi Abrahamille: aja ulos tämä palkkawaimo poikunensa. Tämä sana oli Abrahamin mielestä sangen karwas; mutta Jumala sanoi hänelle: älä ota sitä niin pahakses pojasta ja palkkapii'asta: kaikki mitä Saara sinulle sanoo, kuule häntä; sillä Isakissa pitää sinulle siemen kutsuttaman. Minä teen myös pitkas pojan (suureksi) kansaksi, että hän on sinun siemenes.

Niin nousi Abraham aamulla warhain, otti leipiä ja weskileilin, antoi Hagarille ja lasi hänen menemään poikunensa. Ja hän meni matkaansa, ja eksi Bersaban korwessa. Ja wesi loppui leilistä. Niin Hagar heitti poikansa puun juurelle ja istuikse itse liki joutsen kantamalle siitä; sillä hän sanoi: en minä woi nähdä pojan kuolemata. Mutta Jumala kuuli lapsen äänen ja Jumalan enkeli huusi taiwaasta Hagarita ja sanoi hänelle: mikä sinun on Hagar? Mä pelkää, sillä Jumala on kuullut pojan äänen, kussa hän makaa. Ja Jumala awasi Hagarin silmät, että hän näki weskaiwon, ja hän meni ja antoi pojan juoda. Ja Jumala oli pojan kanssa; ja hän kaswoi ja asui korwessa, ja tuli hänestä tarkka joutsimies. Ja hänen äitinsä otti hänelle emännän Egyptin maalta. Ja Ismael siitti kaksitoistakymmentä ruhtinasta, joista syntyivät suuret kansat maailmaan. Hänen sukuperäönsä owat Ismaelilaiset, Arabialaiset ja Turkkilaiset.

11. Kuinka Isak piti uhrattaman.

1 Mos. 22 Luf.

Abrahamilla oli paljo karjaa, sekä hopiaa ja kulta. Ja hän oleskeli muukalaisena Kanaan maalla, muutellen siellä majojansa paikasta paikkaan. Mutta rakkaampi kaikkea tawaraa ja rikkautta oli hänelle ainokainen poikansa Isak, josta Jumala oli hänelle antanut sen lupuksen, että tässä poikaissa piti kaikkein kansain maailmassa sinuattaman. Mutta ätkiä sanoi Jumala Abrahamille: ota Isak ainoa poikas, jotas rakastat, ja mene Morian maalle, ja uhraa hän siellä poltto-uhriksi yh-

dellä niistä vuorista, jonka Minä sinulle sanowa olen. Sen teki Jumala koetellaksensa, olijko Abraham Hänelle kuuliainen. Ja Abraham nousi warhain aamulla, ja waltasti aasiinsa, ja otti kaksi palveliata kansansa, ja poikansa Isakin, ja halkoi puita poltto-uhriin ja läksi matkaan. Kolmantena päivänä nosti Abraham silmänsä ja näki kaukaa sen paikan, jonka Jumala oli hänelle sanonut. Niin käski Abraham palveliansa jäämään siihen, missä nyt oliwat aasin kanssa; mutta halot hän sälytti poikansa Isakin selkään, ottaen itse weitsen ja tulen käsiinsä, ja käwiwät niin molemmat ynnä. Niin kysäsi Isak käydessänsä: Isä, katso, tässä on tuli ja halot, mutta kussa on lammas poltto uhriksi? Abraham wastasi: Jumala on katsowa itsellensä lampaan poltto-uhriksi, poikani. Paikalle päästyä, teki Abraham alttarin ja pani halot päälle; ja sitoi poikansa Isakin ja pani hänen halokoin päälle alttarille, ja ojensi kätensä ja siwalsi weitsen, teurastaaksensa hänen. Silloin huusi Herran enkeli Abrahamille taivaasta: Abraham! Abraham! älä satuta kättäs poikaan, äläkä tee hänelle mitään; sillä nyt Minä tiedän, että sinä pelkääät Jumalata, ja et ole säästänyt ainokaiستا poikaas Minun tähteni. Niin Abraham nosti silmänsä ja ätkäsi oinaan, sarwista sekaantuneen tibeään pensastoon, ja uhrasi sen polttu-uhriksi poikansa siaan. Ja Herran enkeli huusi Abrahamille toistamiseen taivaasta ja sanoi: ettäs tämän teit ja et säästänyt ainoata poikaas, niin Minä sinuaan sinun ja lisään sinun siemenes niinkuin taivaan tähdet ja niinkuin sannan meren rannalla. Ja sinun siemenesjäs pitää kaikki kansat maan päällä sinutukseksi tuleman, ettäs Minun äänelleni kuuliainen olit. Ja Saara, Abrahamin waimo, kuoli sadan ja seitsemän kolmattakymmenen vuoden ikäisenä. Ja Abraham osti Ephyronilta, Hethiläisten ruh-tinaalta, perintö haudan sukunsa hautauspaikaksi ja hautasi sinne emäntänsä Saaran Matkelan luolaan, liki Hebronina Mamren kohdalla.

12. Isak ja Rebekka.

1 Moſ. 24 ja 25 luf.

Abraham wanhaksi ja iälliseksi jouduttuansa, sanoi Eleasarille, wanhimmalle huoneensa pohwelialle: mene minun isäni maalle minun sukuni tykö ja ota minun pojalleni emäntä. Sillä ei hän suonut Isakille emännäksi epäjumalia palwelewieen Kananealaisten tyttäriä, joiden seassa hän asui. Ja Eleasar kuuli Herransa käskyn. Niin tuli hän siite Herran ehtoona Nahoriin, Mesopotamian maalle ja seisautui kamelinensa ulkopuolelle kaupungia, weikawolle, josta kaupungin waimowäki illan suussa kanteli weitä tarpeiksensa. Eleasar rukoili: Herra, minun herrani Abrahamin Jumala, anna minun kohdata tänä päivänä herrani morsiamen. Niin tulikin ennenkuin hän lakkasi puhumasta kaupungista neitsy, saugen ihana näöltä, koiwolle ja täytti astiansa. Eleasar meni ja pyysi häneltä weitä juodaksensa; ja neitsy antoi hänen juoda ja juotti myös kaitki hänen kamelinsa. Tämä olikin se merkki, jota hän oli Jumalalta anonut, tunteaksensa Isakin morsianta ja hän arweli nyt että Jumala oli hänen matkansa suunnanut. Sentähden lahjoitti hän neitsyelle kulta-oriaklehden ja kaksi kultaista rannerengasta ja kysyi häneltä hän oli ja olisiko hänen isänsä huoneessa siiaheidän yötä ollaksensa? Neitsy wastasi: minä olen Rebekka, Bethulin tytär; on myös elkia ja karjan ruokaa kyllä meillä, ja siia yötä ollaksenne. Sitte juoksi hän ilmoittamaan nämät asiat wanhemmillensä. Ja Laban, Rebekan weli, tuli koiwolle, jossa Eleasar wiipyi Herraa kiittäen, ja sanoi hänelle: Tule, siinä Herran suunnattu, minä olen sinulle huoneen walmistanut. Siellä Eleasar eikä syönyt eikä suonut ennenkuin oli puhunut asian sa Rebekalle ja hänen omaisillensä. Ja Bethuel ja Laban wastasivat: tämä asia on tullut Herralta; sentähden emme taida sinua vastaan puona. Ja he kutsuivat Rebekan ja sanoivat hänelle: tahdo kos mennä tämän miehen kanssa? Hän wastasi: menen. Niin hänen omaisensa suunnasivat Rebekkaa ja hän läksi matkaan Eleasarin kanssa.

Ja Isak oli lähtenyt rukoilemaan kedolle ehtoo puolella. Siellä kuin näki kamelien lähestyvän, ment hän vastaan. Ja kuin Rebekka oli laskeinut kamelin selästä, wei hänen Isak äitinsä Saaran majaan ja otti hänen emännäksensä ja rakasti häntä. Niin Isak lohdutettiin äitinsä kuolemasta. Mutta Abraham, hänen isänsä, kuoli leuollisessa iässä ja elämästä tyllänsä saaneena, sadan ja viijikahdeksattakymmenen vuoden vanhana ja haudattiin Makpelan luolaan, Mamren kohdalle, johon hän itse oli haudannut waimonsa Saaran.

13. Isak siunaa lapsiansa.

1 Mos. 25—27 Lu.

Rebekka synnytti Isakille kaksi poikaa. Heistä oli ensimmäinen karmainen ruumiiltansa ja hänelle panivat he nimeksi Esau; nuorempi taas oli sileä iholtansa ja hänen nimittivät he Jakobiksi. Esauista tuli jalo metsä- ja peltomies, mutta Jakob, jolla oli hellempi luonto, pysyi esi-isänsä elatuskeinossa, oli lampuri ja asui majoissa. Ja Isak rakasti Esautta; sillä hän söi mielellänsä hänen metsäsaalistansa. Mutta Rebekka piti Jakobia rakkaampana.

Tapahtui kerran, että Esau tuli wäsytyksissä kotia metsästä, juuri kuin Jakob oli keittänyt herkullista herne-ruokaa. Sanoi hän siis Jakobille: anna minulle syödä tätä ruskiata herkkua, sillä minä olen wäsytyksissä. Jakob wastasi: myö minulle tänäpäiwänä eskoisuutes. Niin sanoi Esau taas: minä kuolen kuitenkä; mitä minun eskoisuudestaani on? Ja hän möi Jakobille eskoisuutensa. (Mutta eskoisuudesta oli yhtähywin wanhassa testamentissa suuret edut).

Ja tapahtui, kuin Isak oli tullut wanhaksi, että hänen silmänsä sokenivat, ett'ei hän enää nähnyt. Niin kutsui hän Esaun ja sanoi hänelle: Poikani, katso, minä olen wanhennut, enkä tiedä kuolin-päiwääni. Ota siis wiines ja joutses, ja mene kedolle vyytämään minulle metsänotusta. Tee minulle siitä himoruoka senkaltainen, jota

minä rakastan; että minun sieluni siunaisi sinun, ennenkuin minä kuolen. Tämän puheen kuuli Rebekka ja alkoi heti ajatella miten hän sen siunauksen saattaisi nuoremalle pojallensa. Niin sanoi hän Jakobille: mene laumaan, poikani, ota sieltä minulle kaksi wohlaa, tehdäkseni isälles niistä himoruokaa; ja wie se isälles hänen syödäkseen, että hän siunaisi sinua, ennen kuolematansa. Mutta Jakob vastasi äidillensä: katso, weljeni on karmainen, minä sileä. Jos isäni siivelee minua, ja hawaitsee petokseni, niin minä saatan päälleni kirouksen, ja en siunausta. Mitä sanoi: tulkoon se kirous minun päälleni; ole waan sinä minun äänelleni kuuliainen. Ja Jakob teki kuin äiti käskei, ja tämä walmisti himoruoan, jota Isak rakasti. Ja Rebekka otti Esaun parhaat waatteet ja puetti Jakobin niihin; mutta wohlain nahat kääri hän hänen käsillensä ja kaulaan. Niin isänsä tykö tulleksansa, kysyi Isak: tukas olet, poikani? Jakob vastasi minä olen Esau, sinun esikoises; minä olen tehnyt niin kuin sinä minun käskit: nouse siis ja syö minun saalistani, että sielus siunaisi minua. Isak sanoi: kuinka olet, poikani, niin nopiasti löytänyt? Jakob vastasi: Herra, sinun Jumalas, antoi minun sen kohdata. Isak sanoi taas: tules tänne, poikani, siwelläkseni: jos sinä olet poikani Esau taikka et. Ja kuin hän siweli häntä, sanoi hän: ääni on Jakobin ääni, mutta kädet owat Esaun kädet. Sentähden kysyi hän vielä kerran: oletkos poikani Esau? Jakob vastasi: olen. Sitte söi ja joi hän Jakobin tuomaa ruokaa ja wiinaa, ja sen tehtyänsä sanoi hän: tules nyt liki, poikani, ja anna minulle suuta. Niin suuta antaisja, kuin tunsi hänen waatteensa hajun, luuli isä hänen tosiin olewan Esaun ja sentähden hän siunasi häntä ja sanoi: Jumala antakoon sinulle taiwaan kastetta ja maan lihawuutta, ja yltäkylä jywia ja wiinaa. Kansat palvelkoot sinua ja sukukunnat kumartakoot sinua. Ole weljeis herra ja äitisi lapset langetkoot jalkais juureen: kirottu olkoon se, joka sinua kiroo, ja siunattu se, joka sinua siunaa.

Kuinikään Jakob oli lähtenyt isänsä tyköä, tuli Esau kotia pyyhdyksiltänsä, walmisti metsänotuksensa ruoaksi, wei sen isälleensä, ja sanoi: nouskoon isäni ja syököön poikansa saalista. Miin Isak wapii hämmästyksestä ja sanoi: weljes on tullut kawaluudella, ja wienyt pois siunauksen sinulta: hänen pitää myös siunatun oleman. Esau itki katkerasti ja huusi haifealla äänellä: etkös yhtäkään siunausta minun warakseni pitänyt? yksikös siunaus sinulla onkin? Siunaa minuakin, minun isäni! Jakobin siunausta ei hän woinut peräyttää, mutta Isak siunasi Esautakin sanoen: katso, lihawa asuinsia pitää sinullakin oleman maan päällä ja kastetta taiwaasta ylhäältä. Mikallas pitää sinun elättämän itses, mutta palweleman weljeäs. Esau on Edomilaisten ja Arabilaisten Beduinisukuihin esi-isä.

Waikka Esau oli itse myönyt Jakobille esikoisuuksensa, wihastui hän kuitenkin weljehensä siunauksen tähden ja sanoi sydämmessänsä uhaten: minun isäni murhepäiwät lähestywät, sillä minä tapan weljeni Jakobin. Nämät Esauin sanat kuin ilmoitettiin Rebekalle, kutsutti hän nuoremman poikansa Jakobin ja sanoi hänelle: walmista itses, poikani, ja pakene kohta minun weljeni Labanin tykö Haraniin, ja ole hänen tykönsä siihenasti kuin weljes wiha lakkaa ja hän unhottaa mitäs häntä vastaan tehnyt olet.

Ei pidä sentähden, että Rebekan ja Jakobin petos menestyi, fenentään luuleman, että mikään petos ja walhe maailmassa on Jumalalle otollinen. Sen tuntenee jokainen siitä sydämmensä rauhattomuudesta, jonka kaikkien wääritys tuo myötänsä.

14. Jakobin waellus ja uni.

1 Mos. 28 Luk.

Isak kutsui poikansa Jakobin tykönsä ja sanoi hänelle: walmistai menemään Mesopotamiaan, Bethuelin, äitisi isän huoneeseen. Siellä ota itselles emäntä Labanin, enois, tyttäristä. Ja Jumala kaikkiwaltias siun-

natkoon sinua ja antakoon sinulle Abrahamin siunauksen, sinulle ja sinun siemenelles sinun kansias: periäkses se maa, jossa muukalainen olet, jonka Jumala Abrahamille antanut on. Niin läksi nyt Jakob isänsä huoneesta Bersabassa. Vielä Kanaan maata matkustaissaan kuin illan tullessa ei ollut ehtinyt majaan yöksi, otti hän kiiven päänalaiseksi ja pani maata paljaan taivaan ala. Tässä näki hän unissa tikapuit seisovan maassa, joiden toinen pää ylettyi taivaaseen: ja Jumalan enkelit kävivät ylös ja alas niitä myöten. Mutta ylinnä tikapuiden päässä seijoi Jumala ja sanoi: Minä olen Herra Abrahamin ja Isakin, sinun isäs, Jumala: tämän maan jonka päällä sinä makaat, annan Minä sinulle ja sinun siemenelles; ja sinussa pitää kaikki sukukunnat maan päällä siunatuksi tuloman, ja sinun siemenesias. Koska Jakob heräsi unestansa, peljästyti hän ja sanoi tämä on tosin pyhä paikka; sillä ei tässä muu ole kuin Jumalan huone ja taivaan owi. Ja hän otti kiiven, joka oli ollut hänen päänsä alaisena, ja pani sen pystyyn muistopatsaaksi, ja nimitti sen paikan Betheliksi, se on, Jumalan huoneeksi. Siihen päälliseksi teki hän lupauksen rakentaa sen kiiven sille huoneen Herralle ja antaa siihen kymmenekset kaikesta omaisuudestaan, jos Jumala hänen warjelisi tällä matkalla ja saattaisi hänen rauhasa takaisin isänsä tykö.

15. Jakobin naimiset.

1 Mos. 29, 30 ja 35 luv.

Jakob tuli kaimolle, joka oli ulkopuolella Haranin kaupunkia ja jossa paimenet juotteliwat laumojansa. Sinne tuli kohta Labaninkin tytär Rachel isänsä lampaita juottamaan. Ja Jakob meni häntä vastaan ja wieritti kiiven kaimon suulta ja juotti lampaat. Sitte hän tervehti Rachelia ja sanoi itkein, olevansa Isakin ja Rebekan poika. Niin juoksi Rachel ilomittamaan sen isälensä, ja Laban tuli, otti Jakobin suliansa, antoi hänelle suuta ja wei hänen huoneeseensa. Siellä kuukauden päi-

wät oltuansa, sanoi hänelle enonsa: waikka olet weljeni, palweletkos minua sentähden ilman mitäkään? Ilmoita minulle mikä sinun palkkas olii. — Labanilla oli kaksi tyttäätä. Vanhempi, Lea nimenen, oli ruman puolta, mutta nuorempi Rachel oli kaunis warrelta sekä ihana kaswoiltansa. Häneen Jakob mieltyi ja sanoi enollensa: minä palwelen sinua seitsemän ajastaitaa Rachelista, nuoremasta tyttärestäs, jos suot hänen minulle emännäksi. Laban wastasi: parempi on, että annan hänen sinulle, kuin jollekulle muulle. Ja Jakob palweli, ja ne seitsemän vuotta olivat hänestä niinkuin muutamat päiwät: niin hän häntä rakasti. Mutta hää-iltana wei Laban Jakobille tyttärensä Lean. Namulla kuin Jakob nuhteli enonsa petoksestaan, sanoi Laban syhyki siihen: ei niin ole meidän maan tapa, että nuorempi annetaan ennen vanhempata; mutta jos palwelet minua vielä toiset seitsemän ajastaitaa, saat nuoremmankin tyttäreni. Min tekikin Jakob ja sai sitte Rachelinkin emännäksensä. Mutta Jakob piti Rachelin rakkaampana, kuin Lean. Sen nähden teki Herra Lean hedelmälliseksi; mutta Rachel oli kauan hedelmätön, ja alkoikin sentähden kadehtia sisärtänsä. Jakobin tähden sinasi Herra Labanin huoneen, niin että hän tuli rikkaaksi. Siitä sai sitte Jakobikin karjaa palkaksensa ja ne eneniwät niin, että kohta hänelläkin oli paljo lamvaita, ja kameleja ja aaseja, sekä piikojia ja palwelioita.

Poikia oli Jakobilla kaksoitakymmentä. Leasta syntyneitä kuusi poikaa nimittäin: Ruben, Simeon, Lewi, Juda, Issakar ja Sebulon, ja yksi tytär Dina. Palkkawaimoista syntyneitä oli neljä poikaa: Dan, Naphtali, Gad ja Asser. Mutta Jumala armahiti Racheliakin ja kuuli hänen rukouksensa ja hän synnytti Jakobille kaksi poikaa, Josephin ja Benjamin.

16. Jakob'n paluu syntymä-sioillensa.

1 Mes. 31 - 33 Luf.

Laban ja hänen poikansa alkoivat kadehtia Jakobin suurta rikkautta. Ja Jumala käski Jakobin palajamaan

isänsä maalle ja sukunsa tykö. Niin nousi Jakob ja nosti lapsensa ja emäntänsä kameleihin selkään, ja vei pois kaiken karjansa ja kaiken tavaransa, jonka hän oli saanut Mesopotamiasa, mennäksensä isänsä tykö, Kanaan maalle. Wasta kolmantena päivänä tuli Labanille sana, että Jakob oli paennut. Niin hän otti welijensä kanssansa ja ajoi häntä takaa ja saawutti hänen seitsemän päivän perästä. Mutta Jumala kielsi unessa Labania puhumasta Jakobille muuta kuin hyvää. Niin Laban teki tässä Gileadin wuorella liiton Jakobin kanssa, aina keskinäistä ystäwyhttä pitääksensä, ja siunasi sitte lapsensa ja meni kotiansa.

Ja Jakob lähetti sanan Esaulle, ilmoittaaksensa hänelle tuloansa. Niin Esau lähti häntä vastaan, ja neljä sataa miestä hänen kanssansa. Siitä peljästyi Jakob kowin, ja jakoi kaiken karjansa kahteen osaan, sanoen: jos Esau tulee yhden joukon päälle, ja lyö sen, niin taitaa toinen päästä pakoön. Ja Jakob rukouli Herraa sanoen: Herra, minun Isäini Jumala, Minä olen mahdotoin kaikkeen siihen armoon, jonka Sinä olet tehnyt palvelialles. Sillä koska minä tämän Jordanin ylitse menin, ei minulla muuta ollut kuin tämä sauwa, mutta nyt minulla on kaksi joukkoa. Pelasta minua nyt weleni Esaurin käsiistä! Ja Jakob otti walituista laumoistansa, ja lähetti welijensä Esaulle, ja käski palveliansa sanoa hänelle: palvelias Jakob lähettää nämät herrallensa Esaulle.

Mutta yöllä yksi mies paineli hänen kanssansa, aamu-ruskon nousuun asti. Sitte sanoi mies: päästä minua sillä aamurusko jo nousee. Mutta Jakob wastasi: en minä päästä Sinua, jolles siunaa minua. Niin mies sanoi hänelle: ei siunun enää pidä kutsuttaman Jakob, waan Israel (se on Jumalan woittaja); sillä sinä olet täistellnt Jumalan ja ihmisten kanssa, ja olet woittanut. Ja Hän siunasi häntä.

Ja aurinko nousi, ja Jakob nosti silmänsä ja näki welijensä tulewan miehineusä, ja kumarssi seitsemän kertaa

maahan hänen edessänsä. Mutta Esau juoksi häntä vastaan, otti hänen syliinsä ja suuta antoi hänelle: ja he itkivät. Ja Jakobin waimot ja lapsetkin kumartelivat Esautta. Eikä Esau tahtonutkaan ottaa Jakobilta hänen lahjojansa, mutta Jakobin vaatimuksesta otti hän ne yhtähywin viimein. Niin erkaniwat weljekset taas, kunkin matkoillensa. Ja Jakob meni Kanaan maalle, Betheliin, ja rakensi alttarin Herralle siihen paikkaan, jossa Jumala oli hänelle ilmestynyt, koska hän pakeni weljensä Esautta. Ja Jumala uudisti Jakobille sen lupauksen, jonka Hän oli antanut Abrahamille ja Isakille.

17 Joseph myöhdään weljiltänsä.

1 Moj. 37 Luf.

Jakob rakasti Josephia enemmän kuin kaikkia muita lapsiansa, että hän oli syntynyt hänelle hänen vanhalla iällänsä; sentähden teki hän hänelle myös kauniimman hameen. Siitä syttyi weljissä wiha Josephiin, niin että eiwät enää woineet puhutella häntä ystävällisesti. Oli tähän sekin syynä, että Joseph ilmoitteli isällensä minkä tiehän weljiensä pahoin tehneen. Joseph näki myös kahdesti unta, josta he, hänen niitä heille jutellesa, kowin närkästyiwät. Ensimmäisen kerran oli hän weljienensä sitowinansa jalallisia (elo-lyhteitä), ja weljein lyhteet kumaršiwat hänen lyhteitänsä. Toisen kerran jutteli hän unessa nähneensä auringon, kuun ja ykitoistakymmentä tähteä kumartawan häntä. Silloin isänsäkin nuhteli häntä ja sanoi: pitääkö minun, äitis ja weljes tuleman ja kumartaman sinun edessäs? Mutta Josephin unet olivat kuitenkin isästä niin merkilliset, että hän kätki ne mieleensä.

Kerran kuin weljekset olivat kaitsemassa isänsä karjaa Sichemisissä, lähetti Jakob poikansa Josephin katsomaan heitä. Kaukana jo kuin näkiwät hänen, sanoiwat he keskenänsä: katso, toi unennäkiä tulee; tulkaat, tappaakaamme hän, niin saadaan nähdä, mihinikä hänen unensa joutuwat. Mutta Ruben, wanhin weljistä, sanoi: älkäämme wertaa wuodattako, waan heittäkäämme häntä kui-

waan kuoppaan, joka on korvessa: sillä hän aikoi hänen pelastaa weljensä kärsiä ja salaa saattaa hänen jälleen isällensä. Josephin paikalle tultua, riisuiwat weljensä hänetä hänen kauniit vaatteensa ja heittiwät hänen kuoppaan. Istuiwat sitte ruualle ikäänkuin olisivat hyvänkin työn tehneet. Siinä näkiwät kohta Ismaelilaisen kauppias-joukon, joka waelsi sitä ohitse Egyptiin. Miin sanoi Juda weljillensä. Tulkaat, myytääm ne Joseph. Weiwätkin hänen kuopasta ja möiwät hänen kahteenkymmeneen hopyapeninkiin, Rubenin pois ollessa. Sitten ottiwat hänen hameensa, tahraiwat sen teurastetun kauriin weseen, lähettiwät sen isällensä ja sanoiwat: tämän me löysimme, katso, eikös se ole poikas hame? Ja Jakob tunsi sen iksi, repi murheen tuskissa waatteensa ja sanoi: se on minun poikani hame! Baha peto on hänen syönyt; raadellen on Joseph rewelty! Miin kaikki hänen poikansa ja ty tärensä tuliwat häntä lohduttamaan, mutta isä sanoi naan suruisansa: minä murehtien menen poika...i tykö haudaan.

18. Josephin elämänvaiheet Egyptissä.

1 Mos. 39 - 41 luf.

Ismaelilaiset möiwät Josephin orjaksi Potipharille, Egyptin kuninkaan, Pharaon, hovinhaltialle. Ja Jumala oli Josephin kanssa. Miin hänen isäntänsä kuin näki sen ja että Herra antoi kaikki, mitä Joseph teki, meneztyä, antoi hän kaikki Josephin haltuun mitä hänellä oli. Mutta kuin Joseph oli kaunis näöltänsä, syytoi Potipharin emännässä luvaton rakkaus häneen ja alkoi hän wietellä Josephia syntiin; waan tämä wastasi hänelle: kuinka minä niin paljo pahaa tekisin ja rikkoisin Jumalata vastaan. Siltäpä muuttui Potipharin emännän paha himo kostonhaluksi ja wäärillä kanteillansa sai hän miehensä heittämään hurekaan ja syyttömän Josephin samaan wankihuoneeseen, jossa kuninkaan wangit oliwat. Mutta sielläkin oli Jumala hänen kanssansa ja taivutti wankiwartian sydämmen, että hän uskoi kaikki muut wangit Josephin katsottawiksi.

Ja tapahtui, että kaksi kuningkaan ensimmäisiä miehiä, toinen hänen ylimäinen juomalaskiansa ja toinen ylimäinen leipojansa, joutuivat wankenteen ja pantiin hekin Josephin katseen ala. Muutamana aamuna kuin näki heidät sangen murheellisina, kysäsi Joseph heiltä sytä siihen. He wastasivat: me olemme nähneet unta, ja ei ole joka sen selittää. Joseph sanoi: Jumalan on selitys, mutta jutellaat kuitenkin unenne minulle.

Alkoi ylimäinen juomalaskia, sanoen: minä olin unisfani näkewinäni wiinapuun, jolla oli kolme haaraa eli oksaa. Enmäältä se waan wiheriöiti, mutta kohta alkoi myös kukoistaa ja siitäpä sitte wiinamarjatkin tuleentuiwat; ja minä, Pharaon juoma-astia kädessäni, pusersin marjat ja annoin kuningalle. Joseph sanoi: kolme haaraa merkitsewät kolmea päivää: kolmen päivän perästä Pharao korottaa sinun pääs ja asettaa sinun jälleen Wirkahas. Mutta muista minua, koska sinulle bywin käy, ja ilmoita Pharaolle, että hän ottaisi minun täältä ulos. Olimäinen leipoja kuin kunli, että unen selitys oli niin hywä, ihastui ja sanoi Josephille: minä olin kantawinani kolme palmikoitua koria pääni päällä, ja ylimäisessä korissa oli kaikellaisia leipomia Pharaon tarpeeksi, mutta linnut söiwät siitä. Joseph wastasi: kolme koria merkitsewät kolmea päivää: kolmen päivän perästä Pharao wlentää sinun pääs ja ripustaa sinun hirsipuuhun, ja linnut söiwät sinun lihaas. Ja kuin kolmen päivän perästä Pharao pi i syntymäpäiwänsä, muisti hän wankeja, asetti juomalaskian Wirkahansa, mutta hirtätti leipojan, niinkuin Joseph oli sanonut. Waan ylimäinen juomalaskia eipä muistanutkaan Josephia, joka siis jäi entiselleen wangiksi.

Kahden vuoden perästä näki itse kuningaskin unen. Hän eli seisonansa Müli wirran rannalla, joka juoksee Egyptin halki, ja näkewinänä seitsemän lihawata, kaunistia lehmää nousewan werrasta maalle ja kohta niiden jälkeen toista seitsemän, sangen laibaa ja rumaa, lehmää, kohoawan samasta wedestä. Ja nämät jälkimäiset söiwät ne seitsemän lihawata, kaunistia lehmää, eikä siitä sen

enemmin lihoneet. Sitte heräsi kuningas, mutta nukkui kohta jälleen ja näki nyt toisen unen. Oli hänestä nyt seitsemän täysinäistä ja pakjua tähtäpäätä kasravinaan yhdessä ollessa. Si aikaakaan, niin näki seitsemän pientä ja surkastunutta tähtäpäätä nousewan, jotka nielivät ne seitsemän täysinäistä tähtää, eikä siitä sen enemmän täytyneet. Namun tultua kutsutti Bharao kokoon kaikki Egyptin tietäjät, waan ei heistä yksikään tainnut kuninkaan unta selittää. Silloin johtui kuninkaan juomalaskialle Joseph mieleen, ja hän jutteli kuninkaalle kaikki mitä hänelle oli Josephin kautta tapahtunut. Niin lähetti Bharao kohta tuomaan Josephin eteensä, joka kuultuansa kuninkaan omasta suusta hänen unensa, selitti ne, sanoen: molemmat unet ovat yhtä. Jumala aawistaa niissä Bharaoille mitä Hän tekewä on. Ne seitsemän lihawata lehmää ja ne seitsemän täysinäistä tähtäpäätä merkitsewät seitsemää wiljawaa vuotta. Mutta ne seitsemän laihaa lehmää ja ne seitsemän surkastunutta tähtäpäätä merkitsewät seitsemää kato-wuotta. Katso, seitsemän wiljawaa vuotta tulee koko Egyptin maalle, waan niiden jälkeen tulee seitsemän nälkä-wuotta. Etjikköön nyt kuningas toimellisen ja taitawan miehen, joka niinä seitsemänä wiljawuonna ottaa joka mieheltä wiidennen osan jywistä ja kokoaa ne aittoihin, ett'ei maa häwitettäisi näljän kautta kalliina aikana.

Tähän Josephin puheeseen ja neuwoon mieltäsi Bharao niin, että hän sanoi: ole sinä minun huoneni päällä, ja sinun sanalles pitää taiken minun kansani kuuliaisien oleman: ainoastaan kuninkaallisessa istuimessa tahdon minä olla korkeampi sinua. Ja Bharao otti formuksen formestansa ja pani sen Josephin käteen, ja puetti hänen kalliisiin liina-waatteisiin ja ripusti kulta käädyn hänen kaulaansa. Sitte autoi hän hänen ajaa kuninkaallisissa wauhuisansa ja huudatti hänen edellänsä: tämä on maan isä!

19. Josophin weljet tulewat kotovuosien aikana Egyptiin.

1 Mos. 41 ja 42 luv.

Josophin ennustuksen mukaan antoi Jumala Egyptin maalle seitsemän runasta wiskawuotta. Ja Josophi kokosi kaiken liikenewän elon, ja sai niin sangen suuret warat aittoihinsa. Mutta tulivat sitte ne seitsemän nälkäwuotta, ja hätä nousi pian elatuksesta monelle Egyptiä lähimäiselle maakunnallekin: niin Kanaanin maalle. Mutta kuin Jakob kuuli Egyptisjässä olewan jywiä liikenemään asti, lähetti hän kymmenen poikaansa sinne ostamaan tarpeensa, Benjamin waan yksinänsä kotona pitäen. Siellä käskettiin heitä, niinkuin kaikkia muitakin elatuksen etsijöitä, menemään Josophin tykö, joka nyt hallitsi Egyptiä. Hänen eteensä tultuansa, lankešivat he maahan kaswoillensa, niinkuin maan tapa waatei. Siwätpä he häntä tunteneetkaan, semminkin kuin hän puhutteli heitä tulkin kautta, eikä hän, waikka heidät heti tunsi, ollut heitä tuntewinansa, waan sanoi kiwaalla puheella: te olette wakojat, ja olette tulleet katsomaan, mistä maa awoin olisi. He wastasivat: ei, minun herrani! me olemme waat mi het, yhden miehen poikia. Oli meitä kahstoistakymmentä welijestä, mutta nuorin on nyt kotona iämme tykönä, ja yksi ei ole enää eleillä. Josophi sanoi: lähettäkäät yksi teistä tuomaan nuorin welijenne tänne; niin teidän puheenne koetellaan, onko siinä totuutta: muutoin täytyy teidän kuolla. Niin weljehet alkoivat sanella keskenänsä: syystä meitä tämä koh-
taa welijemme tähden, sillä me näimme hänen sielunsa ahdistuksen, koska hän meiltä armoa rukoili, ja emme kuulleet häntä. Nyt hänen werensä meiltä waaditaan. Ja eiwät he tienneet Josophin sitä ymmärtävän; mutta hänen kuullen, käänsi itsensä heistä ja itki. Koska hän jälkeen käänsiin heihin, sanoi hän, että Simeonin piti jäämän Egyptiin takawaraksi, ja muiden menemän noutamaan nuorinta weliä sinne. Ja hän täyttäti heidän säkkinsä jywillä ja annatti heille ewäitä matkalle, ja panetti heidän rahansa takaisin itsekin omaan säkkiin.

Kuin, heidän kotia tultuansa, heidän wanha isänsä kaiken tämän kuuli, tuli hän jangen murheelliseksi ja sanoi: te olette saattaneet minun lapsettomaksi: Joseph ei enää ole elossa, eikä Simeon; ja Benjamin tahdotte vielä wiedä minulta pois! Ei pidi minun poikani menemään ales teidän kanssanne Egyptiin.

20. Josephin weljein toinen matkustus Egyptiin.

1 Mos. 43—45 Lu.

Koska ensi-matkalla tuotu wilja oli loppunut, tähtyi Jakobin lähettää poikansa uudestaan elon ostoön Egyptiin, ja antaa heille Benjaminin mukaan, sillä se mies (Joseph) oli sanonut, ett'ei heidän olisi tulemista hänen näkemyinsäkään, joll'ei heidän nuorin weljensä olisi heidän kanssansa. Isää paremmin suostuttaaksensa otti Juda taataksensa Benjamin edestä.

Ja koska Joseph taas näki heidät edessänsä, kysyi hän heiltä leppeästi: onko wanha isänne rauhassa? vieläkö hän elää? Ja Benjaminille sanoi hän: Jumala olkoon sinulle armollinen, poikani! Ja hänen sydämensä paloi weljeänsä kohtaen ja hän kiiruhti kamarinsa ja itki siellä. Kuin hän oli pesnyt kaswonsa, tuli hän jälleen heidän tykönsä, pidätti itsensä ja pani heidät pöytään atrialle, asettain heidät kunkin ikänsä jälkeen; jota he keskenänsä kummeksivat. Ja Joseph täytätti heidän sätkinsä jywillä, ja panetti salaa rahat takaisin itsekkunkin säkin suuhun; mutta Benjamin sätkiin niiden kanssa oman hopyamalgansa. Waan toisena aamuna, kuin olivat tuskin lähteneet kaupungista, käski Joseph huoneensa haltian ajaa heitä takaa ja sanoa heille: miksi te olette hyvän rahalla palkinneet? He tiesivät itsensä wiattomiksi ja vastasivat: miksi minun herrani senkaltaista puhuu? Se, jolta malja löydetään, kuolkoon, ja me muut tahdomme olla sinun herras orjat. Ja hän etsi ja löysi hopyamalgan Benjaminin sätkistä. Niin he kauhistuksesta repivät waatteensa,

ja palasivat kaupunkiin. Siellä lankešivat he maahan Jusephin eteen, joka nyt puhutteli heitä kiiwaasti, sanoen: mikä työ se on, jonka te tehneet olette? Tähän vastasi Joda nöyrästi: millä taidamme me itsemme puhdistaa? Katsa, me sekä se, jonka säkistä malja löydettiin, olemme sinun orjas! Mutta Juseph sanoi: pois se; sen jonka säkistä malja löydettiin, pitää oleman minun orjani, waan te muut mentääät rauhassa kotia. Mutta nyt alkoi Joda rukouilla häntä haikiasti, sanoen: jos minä tulisin isäni työ, ja ei olisi nuorukainen kanssani, niin minä saattaisin isäni harmaat karvat murheella hautaan. Minä olen taannut Benjamin isälleni; ota siis minua orjakses nuorukaisen siaan, ja laske häntä menemään kotia muiden weljeinsä kanssa.

Nytpä ei Juseph enää woinut itkuansa hillitä, waan käski kaikki läsnäolewat menemään ulos, paitsi weljiänsä; ja äänissä itkein sanoi hän nyt heille: minä olen Juseph teidän weljenne. Vieläkö isäni elää? Siitä weljekset hämmästyivät niin, ett'eivät woineet saada sanaa suustansa hänelle wastaukseksi. Mutta hän sanoi: tulkaat likemmäksi; minä olen Juseph teidän weljenne. Alkääät niin kowin siitä hämmästykö, että minun möitte; sillä teidän onneksenne on Jumala minun tänne lähettänyt edellänne. Nätkäwuosia on vielä wiisi tulemata; mentääät siis kotia rientämiseen, ja tuokaat isäni tänne myötänne. Teidän pitää asuman Gosenin maaosassa, ja minä otan pitääkseni huolta elatuksestanne. Ja hän halasi weljeänsä Benjaminia ja itki, ja Benjam myös itki hänen kaulassansa. Sitte antoi hän jokaiselle weljellensä lahjoja; enimmäät ja paraat Benjaminille. Mutta kaikkein runsaimmilla lahjoilla sekä kaikkein warustuksilla matkan waraksi muisti hän wanhaa isäänsä; yksin waunutkin lähetti hän hänelle, Phaaron käskystä.

21. Jakob muuttaa sukuinensa Egyptiin.

1 Mos. 45—50 ja 2 Mos. 1 Lut.

Jakobin pojat, kotia tullessansa, eivät olleet hitaat ilmoittamaan isälle mitä tiesivät, sanoen: vielä Josoph elää, ja on koko Egyptin maan herra. Mutta ei hän uskonut heitä, ennenkuin näki waunut, jotka Josoph oli lähettänyt häntä noutamaan. Nyt wirtosi hän ikäänkuin uuteen eloon ja sanoi: nyt minulla on kyllä, että minun poikani Josoph vielä elää: minä menen häntä katsomaan ennenkuin minä kuolen.

Ja Jakob muutti Egyptiin kaitin perheineensa, joita oli kaikki kahdeksattakymmentä henkeä. Josoph meni isäänsä vastaan Goseniin, ja kuin hän sai häntä nähdäksensä, halasi hän häntä kaulasta ja itki hetken aikaa. Ja Jakob sanoi Josophille: nyt minä mielelläni kuolen, nähtyäni sinun kasvos, ettäs vielä elät. Sitte kysyi Josoph lupaa Pharaolta, asettaaksensa sukunsa Goseniin asumaan, johon Pharao wastasi: koko Egyptin maa on sinulle altis, ja Gosen on kaikkein paras paikka sinä: asukoot siellä. Sinne siis asettikin heidät Josoph ja toimitti heille asunnot sekä elatuksen. Eikä hän ikänänsä kostonut weljeinsä pahaa tekoa; hän sanoi waan: te ajattelitte pahaa minua vastaan, mutta Jumala käänsi sen hywäksi!

Jakobin Egyptissä kuoltua weiwät Josoph ja hänen muut poikansa hänen ruumiinsa Kanaan maalle ja hautasivat hänen siellä Abrahamin hautaan, Makpelan luolaan, niinkuin hän wähhää ennen kuolematansa itse käskenyt oli. Koko hänen ikänsä oli sata ja seitsemän neljäntäkymmentä vuotta, josta hän oli elänyt Egyptissä seitsemän toistakymmentä.

Ja Josoph, elettyänsä Egyptissä sata ja kymmenen vuotta, sanoi weljillensä: minä kuolen, mutta kuin Jumala on teitä etsiwä ja wiewä teidät takaisin siihen maahan, jonka hän itse wannoi Abrahamille, Isakille ja Jakobille, niin wiekäät pois minun luuni täältä.

Ja kuin Josoph oli kuollut ja kaikki hänen weljensä, ja kaikki senaikaiset, alkoi Israelin lapsia enetä ja sun-

resti lisääntyä. Niin tuli uusi kuningas Egyptiin, joka ei Josephista mitään tiennyt. Hän, peläten heidän suuria enenemistänsä, alkoi kohta waiwata heitä kowalla orjuudella. Mutta mitä enemmän hän rasitti Israelin kansaa, sen enemmän se lisääntyi ja kasvoi, niin että Egyptiläiset alkoivat vielä enemmän pelätä heitä. Silloin käski toinen kuningas Pharaos kaikkea kansaansa, sanoen: kaikki pojat, jotka syntyvät Israelin sukukunnassa, pitää teidän heittämän wirtaan, mutta kaikki tyttäret eläkööt.

22. Moses.

2 Mos. 2—4 luv.

Eli surkean Egyptin orjuuden aikana mies, nimeltä Amram ja hänen emäntänsä Johebeth, molemmat Lewin sukua, joilla oli poika, Aaron, ja tytär, Mirjam nimeltä. Niin Johebeth synnytti toisen, ihanan pojan, jonka hän salasi kolme kuukautta. Mutta kuin ei häntä tainnut enää salata, teki hän kaisilaisen arkun, siwusi sen sawella ja piillä, pani lapsen siihen, ja lasi sen kaisilistoon Niilwirran partaalle. Wähän matkaa siitä asetti hän lapsen sisären katsomaan, mitenkä piti weljelle käydä. Tulikin kohta Pharaon tytär peseimään wirrassa, ja hawaittuansa arkin kaisilistossa, käski piikansa ottamaan sen wedestä. Ja kuin hän siinä näki lapsen, joka itki, armahsti hän sitä ja sanoi: tämä on epäilemätä Hebrealaisten lastia. Niin tuli lapsen sisär ja kysyi: suotkos minun mennä kutsumaan Hebrealaisen waimon, joka sen sinulle imettäisi? Pharaon tytär sanoi: mene. Niin tyttö toi äitinsä, joka ottikin ilolla lapsen imettääksensä. Mutta kuin lapsi oli kaswanut, wei hän sen Pharaon tyttäreille joka otti hänen pojaksensa ja pani hänelle nimeksi Moses, sillä hän sanoi: wedestä olen minä hänen ottanut.

Monta vuotta jälempiten, koska Moses oli täysi-ikäiseksi tullut, meni hän katsomaan weljiänsä, joiden surkeus oli silminnähtävä. Sattuipa näkemäänkin Egyptiläisen miehen lyöwän Hebrealaista miestä hänen weljistänsä. Siitä pikastui Moses niin, että löi Egyptiläisen

kuoliakfi ja kätti hänen santaan. Koska tämä tuli Pharaon kuuluwiin, etsi hän Mosesta tappaaksensa. Niin täytyi Moseksen paeta, ja hän lähti Midianilaisten tykö, jotka olivat Abrahamin sukuperillisiä ja asuivat erämaassa Punaisen-meren tienoilla. Siellä tuli hän tuntemaan Jethron, heidän pappinsa ja ruhtinaansa, joka mielistyi Mosekseen ja antoi hänelle emännäkfi yhden tyttäriänsä, Ziporan nimeltä. Moses oli neljäkymmenen vuoden ikäinen Egyptistä paetesansa; neljäkymmentä vuotta hän asui Midianissa, ja aina vielä rasitettiin Israelin lapsia Egyptissä orjuudella kuin ennenkin. Kerran kuin Moses, joka oli saanut appensa lampaat paimentaaksensa, tuli laumoinensa Jumalanwuoren Sinain eli Horebin tienoille, näki hän pensaan palawan ilmi-tulesa, joka yhtähywin ei pensasta kuluttanut. Ja tulen liekistä pensasja huusi häntä ääni, sanoen: Moses, Moses, älä lähesty tänne: riisu kentäs jaloistas; sillä paikka, jossa seisot, on pyhä! Minä olen sinun isäs Jumala, Abrahamin Jumala, Isakin Jumala ja Jakobin Jumala. Niin Moses peitti kaswonsa, kuin ei rohjennyt katsoa Jumalaa silmästä silmään. Ja Herra sanoi taas: Minä olen hywin kyllä nähnyt kansani ahdistuksen Egyptissä, ja tahdon wapahata heidät Egyptiläisten käsistä. Ja nyt mene; Minä tahdon lähettää sinun Pharaon tykö, ja sinun pitää johdattaman Minun kansani, Israelin lapset, Egyptistä. Minä olen sinun kansas, ja tämä olkoon sinulle merkifi, että Minä olen sinun lähettänyt: koskas olet johdattanut Minun kansani Egyptistä, niin teidän pitää palweleman Jumalata tällä wuorella. Moses wastafi: katso, jos eiwät he usko minua, koska minä tulen Israelin lasten tykö ja sanon heille: teidän isäinne Jumala on minun lähettänyt, waan sanovat: ei ole Herra sinulle näkynyt! Niin antoi Herra Mosekselle woiman tehdä kolme ihmetyötä; nimittäin ensimmäisekfi muuttaa sawansa kärmeekfi, toisekfi: tehdä kätensä spitalisekfi ja jälleen puhtaakfi, kolmannekfi ottaa wettä Niili-wirrasta ja muuttaa sen werekfi. Mutta Moses sanoi Herralle: ah

Herra, minulla on hidas puhe ja kankia kieli! Siihen vastasi Herra: kuka on luonut ihmisen suun? Entkö Minä Herra ole sen tehnyt? Mene siis nyt: Minä opetan sinua, mitä sinun puhuman pitää. Ja katso, Aaronin, veljes, Minä tunnen puheliaaksi. Hän tulee sinua vastaan; sinun pitää puhuman hänelle ja hänen pitää puhuman sinun puolestas kansalle.

Ja kävikin niin. Moses ja Aaron kokosivat Israelin lasten wanhinmat. Ja Aaron puhui kaikki ne sanat, jotka Herra Mosekselle puhunut oli, ja teki ihmeitä kansan edessä; ja kansa uskoi. Ja kuin he kuuliwat, että Herra oli etsinyt Israelin lapsia, nähnyt myös heidän ahdistuksensa, lankešivat he maahan ja rukoiliwat.

23. Moses ja Pharao. — Vähtö Egyptistä.

2 Moj. 5 — 15 luf.

Moses ja Aaron menivät Pharaon eteen ja sanoivat: näin sanoo Herra Israelin Jumala: päästä Minun kansani Egyptistä pitämään Minulle juhlaa kowessa. Pharao vastasi: kuka on Herra, jonka ääntä minun pitää kuuleman ja päästämän Israeli? En minä siitä Herrasta mitään tiedä, enkä päästä Israelia. Ja samana päivänä käski Pharao työnteettäjiä kurittamaan Israelin kansaa vielä kowemmalla työllä kuin ennen. Niin alkoi kansa napista Mosesta ja Aaronia vastaan, sanoen: te olette miekan antaneet Pharaon käteen, surmata meitä. Moses ja Aaron menivät sentähden undestaan Pharaon eteen ja tekivät hänen nähdensä ihmeet, niinkuin Herra oli käskenyt; mutta kuin Egyptin tietäjät ja noidot taifuwat tehdä samoja ihmeitä, niin Pharaon sydän paatui, eikä hän enää kuullut heitä. Sentähden lähetti Herra Moseksen kautta hirmuisia witsauksia ja maanwainwoja, toisen toisensa perästä Egyptin maata ahdistamaan.

Ensimmäinen oli: Moses ojensi sauwansa Niili-wirran yli, ja wesi muuttui wereksi, ja kaikki kalat kuoliwat, sillä seitsemän päivää juoksi wirta werenä, eikä kukaan tain-

nut juoda sen wettä. Sitten alkoivat wirrat kuohua sam-
makoista, ja ne nousiivat sieltä maalle, ja peittiwät koko
Egyptin maan, niin että tulivat huoneisiin, lepokammio-
ihin, wuoteisiin, leiwinkaukaloihin ja taikina-astioihin.
Sitisi sitte täitä maan tomusta, jotka waiwasiivat ihmisiä
ja eläimiä. Niiden perästä tuli turiloita, jotka turmeli-
wat maan; sitte rutto, joka tappoi kaikkinaisia eläimiä jou-
kottain. Niistä päästyä kohta ilmaantui märkääpäitä pu-
nottawaisia paisumia ihmisiin ja eläimiin. Nyt nousi hir-
muinen rajuilma tulen ja rakeitten kanssa, jonka kaltais-
ta ei ollut koskaan Egyptissä nähty. Kaikki mitä kedolla
oli, sekä ihmiset että karjan, löiwät rakeet kuoliaksi: niin
myös kaiken maan wihannon, ja puut kedolla särjettiin
rakeilta. Niin tuli kowa itätuuli, ja toi heinäsiirkoja,
jotka täyttiwät maan ja söiwät kaikki mitä rakeilta oli
jäänyt häwittämätä. Tuli sitte synkeä pimeys, joka kesti
kolme päivää, niin ett'ei toinen toistansa nähnyt koko
Egyptissä. Mutta Gosenin maalla oli walkeus, eikä siellä
muistakaan waiwoista mitään tietty. Witsausten aikana
oli kyllä Pharaon monin kerroin luvannut päästää pois
Israelin kansan; mutta rasituksen tauottua ei hän otta-
nutkaan enää lupaustansa muistaakseen, waan paadutti
sydämensä entistä kowemmaksi.

Wiimeinkin puhui Moses Pharaolle, sanoen: näin
sanoo Herra: Puolihön aikana Minä waellan Egyptin maan
läpitse. Ja jokaisen esikoisen koko maassa pitää kuole-
man, Pharaon esikoisesta ja istuimensa perillisestä palk-
kapi'an esikoiseen; niin myös kaikkein eläinten esikoiset.
Mutta Herra oli käskenyt Mosesta ja Aaronia walmis-
tamaan Israelin lapsia lähtöön iloatrialla, sanoen: nel-
jäntenä-toistakymmentenä päivänä tätä kuuta pitää joka
perhekunnan teurastaman ja syömän ajastakaisen karitsan
paistettuna ja happaamattoman leiwän kanssa. Syödes-
sänsä pitää heidän olemän wyötettynä, ja kengät jalassa
ja sauwat kädesänsä, ja syömän niinkuin matkaan kii-
ruhtawaiset. Se on Herran Pääsiäinen. Olkoon se päi-
wä heille ikuinen muistopäiwä, jonka heidän pitää pyhit-

tämän ikuisesti juhlatki Herralle. Mutta karitsan werellä pitää heidän siwuman molemmat pihtipielet ja huonetensa owenpäälliset, että surmanenkeli woisi ne eroittaa Egyptiläisten asunnoista.

Ja kuin nyt se puolivyön aika tuli, löi Herra sanansa mukaan kaikki efitsoiset Egyptissä. Ja nousi parku koko Egyptin maalla, jonka kaltaista ei ole ollut eikä tuleman pida. Sillä ei siellä ollut huonetta, jossa ei kuollutta ollut. Silloin nousi Pharao ja kaikki hänen palveliansa ja kaikki Egyptiläiset; ja hän kutsui Mosesen ja Aaronin yöllä ja sanoi: menkää pois minun kansastani, sekä te että Israelin lapset, ja sinatkaat myös minua. Niin lähti Israelin kansa samana yönä kaikkiin tawaroinensa matkaan, oltuansa Egyptissä neljäisataa ja kolmekymmentä vuotta. Ja heitä oli, lapsia lukemata, kuusi sataa tuhatta miestä. Ja Moses otti myötänsä Josephin luut, niinkuin hän oli ennen kuolematansa käskenyt.

Mutta kohta katui Pharao päästäneensä Israelin lapset palveluksestansa. Ja hän otti sotawäkensä ja riensi heidän perästänsä. Nähdessä Egyptiläisen sotajoukon peljästyivät Israelin lapset sangen suuresti, ja sanoivat Moseselle: eikö ollut hantoja Egyptissä, ettäs rupeisit meitä johdattamaan korpeen kuolemaan? Mutta Moses rohkaifi heitä, sanoen: älkää peljätkö: Herra sotii teidän puolestamme! Tulikin enkeli ja asettiikse pilven patsaana Egyptiläisten ja Israelin joukkoin välille. Mutta Moses ojensi kätensä Punaisen-meren ylitse, ja Herra juoksutti wedet pois wahualla itätuulella koko sen yön, ja teki meren kuiville, kuin wedet erkaniwat. Ja Israelin lapset käwiwät keskeltä merta kuivaa myöten, ja wedet oliwat heille niinkuin muuri heidän oikealla ja wasemmalla puolellansa. Ja Egyptiläiset ajoiwat heitä takaa ja oliwat aamun tullessa, matkaa tehden, keskellä merta, mutta Israelin lapset oliwat jo ennättäneet toiselle rannalle. Ja Herra katsahki Egyptiläisten joukkoon ja syöksi pyörät heidän waunuihstansa. Niin huusiwat Egyptiläiset peljästyneinä: paetakamme Israelia, sillä Herra sotii heidän puolestansa meitä vastaan. Mutta Herra sanoi Moseselle: ojenna kätes meren

ylitse. Ja kuin Moses ojensi kätensä, niin wedet pala-
sivat, ja käviwät waunuin ja kaiten Pharaon sotajoukon
ylitse: niin ett'ei ykittään heistä pääsnyt rannalle hen-
gissä. Nähdessänsä Egyptiläiset kuolleina meren ranteilla
ja sen suuren woiman, jonka Herra oli heille osoittanut,
pelkäsivät Israelin kansa Herraa ja uskoi Herraan ja hänen
palveliaansa Mosekseen.

24. Israelin kansa korwessa. — Lain julistus.

2 Mos. 16, 17, 19, 20, 31, 32 ja 33 Luk. 4 Mos. 16, 21.

Israelin lasten kultu Egyptistä Kanaan maahan
kävi, Jumalan tahdosta suuren, syntän Arabian erämaan
halki, jossa ei ole wiljamaita, eikä wirtoja niinkuin Egpyp-
tissä. Siellä kuljet monet päiväkaudet muuta näkemätä,
kuin hieta alla, taiwas päällä; waan ei yhtään lähdeettä,
ei ruohonkörtta, ei elävän polkua, vielä vähemmin ih-
misasentoa. Neljäkymmentä vuotta kesti Israelin kan-
san waellus siinä. Ja Herra itse kävi heidän edellänsä
päivällä pilwen patsaana, johdattaaksensa heitä, ja yöllä
walon patsaana, antaaksensa heille waloa. Ei heillä koko
matkalla ollut hätää ruoasta, sillä joka aamu löysiwät he
maasta hienoja, hunajanmakuisia jyviä, niinkuin härmän
hiukkoja joita nimittiwät Mannaksi. Eikä ollut heillä
wedeestäkään huolenpitämistä, sillä kuin Moses waan löi
sauwansa kalliohon, juoksi sieltä wettä kaitille kylkiksi. Waat-
teensa ja jalkineensa taas eiwät kuluneet koko matkalla.

Kolmannen tuukauden ensimmäisenä päivänä lähdös-
tänsä Egyptin maalta tuliwat Israelin lapset korpeen Si-
nain nuoren juurille. Ja Jumala käski Moseksen il-
moittaa kansalle tahtowansa tehdä liiton heidän kansansa
että he olisiwat Hänelle papillinen waltakunta ja py-
hä kansa. Ja vielä sanoi Herra Mosekselle: pyhitä kan-
sa, sillä kolmantena päivänä Minä, Herra, olen astuwa
alas Sinain nuorelle. Ja pitää panemas raja kansan
ympäriille sanoen: karttakaat itsänne, ett'ette nuorelle astu

taikka tartu sen rajaan: sillä joka wuoreen sattuu, sen pitää totisesti kuoleman.

Sitte kuin tuli kolmas päivä, nousi aamulla warhain wuorella paksu pilwi, ja sieltä pitkäisen jylinä, tulenleimaukset ja wätewä basunan ääni, niin että kaikki kansa pelosta wapii. Koko Sinain wuori suitsi ja wapii, sillä Herra oli astunut siihen alas tulesa. Ja Moses johdatti kansan puhtaaksi pestyissä waatteissa leiristä Jumalata vastaan, ja he seisahtuivat wuoren juurelle, muistaen Herran waroituksen. Nyt puhui Jumala ja julisti heille ne kymmenet käskysanat. Ja kuin kansa kaikki nämät näki ja kuuli, pakeni ja seisahtui se taemmaksi; mutta Moses meni sen pimeyden ääreen, jossa Jumala oli. Tällä ilmoitti Jumala Mosekselle monta muutakin sääntöä, jotka Moses kaikki kirjoitti kirjaan. (Kaikkea minkä Moses kirjoitti, sanottein yhteisellä nimellä Liittokirjaksi). Ja Moses julisti kaikki kansalle, ja kansa wastasi: kaikki, mitä Herra puhunut on, tahdomme me tehdä ja olla hänelle kuuliaiset. Nyt astui Moses ja Aron ylös ja seitsemänkymmentä Israelin wanhintia, ja näkiwät Israelin Jumalan: mutta Moses yksinänsä astui wuorelle Herran tykö keskelle pilweä, ja oli siellä neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä. Sitte käski Jumala Mosoksen teettämään Liittoarkin (eli arkun), jossa Liittokirja piti säilytettämän, puhtaalla kullalla silatun, niin myös Tabernaakelin eli pyhän majan, jossa arku oli pidettävä, sekä vielä muita jumalanpalveluun kuuluvia kappaleita. Aron ja hänen sukunsa määrättiin ikuiseksi ajaksi papillista wirtaa pitämään.

Sitte kuin Herra oli lopettanut puheensa Mosoksen kanssa Sinain wuorella, antoi Hän hänelle kaksi todistuksen taulua, jotka olivat kivistä, Jumalan formella kirjoitetut. Mutta Mosoksen wuorella wiipyessä, meni kansa Aronin tykö ja sanoi: nouse, tee meille jumalia, jotka meidän edellämme käwisivät. Ja Aron kuuli heitä, ja teki kullasta wasikannaköisen kuwan, jolle he ilomielin, hyppien ja leikkien uhrasivat. Jumala näki sen ja uh-

kasi heitä rangaistuksensa: mutta kuin Moses rukoili Herraa, niin antoi Hän sen heille anteeksi tällä kertaa. Ja Moses astui alas vuorelta ja kuin hän näki kansan ilohyynt ja leikit, julmistui hänen vihansa niin, että hän kiivaudessaansa löi Jumalalta saadut taulut rikki wnooreen ja kuritti Jumalasta luopuneen kansan kowalla rangaistuksella. Sitte teki hän, Jumalan käskystä, kaksi kiivistä taulua, entisten kaltaista: ja Jumala kirjoitti niihin uudelleen liittonsa, ne kymmenen käskysanaa. Siitä että Jumala oli niin kauan puhutellut Mosesta, loistivat hänen kaswonsa, että Israelin lapset pelkäsiwät häntä lähestyissänsä. Kuin hänellä siis oli heille puhelemista, pani hän peitteen kaswoillensa, mutta Jumalan eteen astuessa otti hän sen jälleen pois.

Mutta Israelin lapset yhtähywin napisiwat Mosesta ja Herran käskyjä vastaan. Kerran kuin eiwät enää tahtoneet syödä maunaa, sanoen: meidän sielumme suuttun tähän huonoon ruokaan, niin Herra lähetti kansan sokaan tuliset kärmeet, jotka puriwat, niin että paljo kansaa kuoli. Waan kuin he katuivat syntinsä, niin Moses, Herran käskystä, teki waskikärmeen, ja nosti sen merkiksi ylös: ja jos joku kärmeeltä purtiin, ja katsahiti waskikärmeeseen, hän jäi eloon.

Toisen kerran nostiwat Korah, Datham ja Abiram yksin neuwoin napinan Mosesta ja Aronia vastaan. Mutta maa halkesi heidän allansa ja nieli heidät. Vielä kerran nousi kapina kansassa, kuin wakojat, jotka Moses oli lähettänyt Kanaan maata salaa katselemaan, sieltä tullessa wäärin ilmoittiwat maassa asuwan suuren wäkwän kansan ja olewan siinä suuret wahwat kaupungit. Israelin lasten epäuskaliansunden ja tottelemattomuuden tähden puhui siis Herra wiimeinkin heille: teidän lapsenne, joiden te sanoitte tulewan saaliiksi, Minä sinne johdatan, että he saawat nähdä sen maan, jonka te hylkääte; mutta teidän ja teidän ruumitinne pitää lankeaman tässä korwessa. Ja oli wanhoja kuusi sataa tuhatta, ja korwessa syntyneitä yhden werran.

25. Moses kuolee. — Hänen siansa-perillinen Josua.

5 Mos. ja Josuan kirj.

Herra sanoi Mosesille: kuolema-hetkes on nyt tullut; ota siis Josua, Nunin poika, ja pane kätes hänen päällensä ja aseta häntä sinun siahas kansaa johdattamaan. Ja Moses teki sen, ja siunasi Israelin lapsia suloisella siunauksella. Sitten astui hän Nebo-nimiselle vuorelle, josta Herra näytti hänelle Kanaan maan aina mereen asti, ja sen aukion ledon Jerichon tykönä, ja siellä hän kuolikin, ja Herra hautasi hänen laaksoon, Moabin maalle, eikä kukaan ole koskaan löytänyt hänen hautaansa. Moses oli kuollessansa sadan ja kahdenkymmenen ajastaikainen. Sivät hänen silmänsä olleet pimenneet, eikä hänen elämänsä neste ollut lakastunut. Mutta ei Israelissa enää syntynyt sellaista Prophetaa kuin Moses oli, ei Sumalan tuntemisessa eikä ihmetöissä häneen verrattavaa.

Ja Herra sanoi Josualle: ole rohkea ja wahwista itseäs, sillä sinun pitää Israelin kansalle jakaman sen maan, jonka Minä wannoin heidän isillensä, sen heille antaakseni. Mutta Josua, Nunin poika, oli täytetty taidon ja wiisauden hengellä, sillä Moses oli pannut kädensä hänen päällensä, ja Israelin lapset olivat hänelle kuuliaiset. Ja Josua lähetti salaa wakoja katselemaan Kanaan maata ja erittäin Jerichon kaupunkia, ja heidän palattuaan päätti hän lähteä yli Jordani-wirran Kanaan maahan, ja walloittaa sen miekan woimalla. Papit kantoivat liiton-arkkia kansan edellä. Ja kuin he tulivat Jordanin rannalle ja kantajain jalat kastuivat wedessä, niin seisahui se wesi, joka yläpuolelta juoksi, niinkuin muuri, mutta se wesi, joka juoksi alas mereen päin, wäheni. Niin meni kansa ylitse, Jerichota kohden. Seitsemän päivää käiwät Israelin lapset Jerichon ympäri, joka oli wahwa kaupunki, papit esinnä, soittain basunilla, ja kansa heidän jälestä. Wiimein nosti kansa suuren sotahuudon, ja muurit jakaantuivat ja he woittivat kaupungin. Sitte woitti Josua monta

munta kansaa ja kuningasta, yhden toisensa perästä. Kerran kuin ei päivässä ennättänyt voittaa vihollisiansa A-jalonin laaksossa, pani hän auringon ja kuun seisomaan paikallansa taiwaalla koko vuorokauden, siihen asti kuin hän oli täyden voiton saanut. Niin auttoi Jumala Josuaa, siihen asti kuin hän voitti yksineltäkymmentä ruhtinasta, jotka hallitsivat Kanaan maassa. Ja Josua jakoi koko maan kahdelletoistakymmenelle Israelin sukukunnalle. Ja kaikki kansa kokoontui Siloon, ja rakensi sinne Pyhän majan eli Todistuksen-tabernakelin. Ja Josua, Nuinin poika, kuoli sadan ja kymmenen vuoden ikäisenä.

26. Israelin Tuomarit. — Simson.

Tuomareir=Kirja.

Josuan kuoltua eivät Israelin lapset muistaneetkaan liittoansa Jumalan kanssa, waan alkoivat palwella epäjumalia. Silloin antoi Herra heidät vihollistensa käsiin. Mutta kuin taas hädissänsä huusivat Häntä, ainoata auttajata, armahti Hän heitä ja herätti kansasta urhoollisia miehiä, joita sitte Tuomareiksi sanottiin, vihollisista wapahtamaan ja hallitsemaan heitä. Mainittawimpia ovat niistä: Athniel, Gideon, Jephtha, Simson, sekä Eli ja Samuel.

Kerran kuin Herra oli antanut Israelin lapset heidän synteinsä tähden Philistealaisten käsiin neljäskymmeiseksi vuodeksi, ilmestyi Herran enkeli Manoah-nimiselle miehelle ja hänen waimollensa ja sanoi: sen lapsen, jonka olet synnyttävä, pitää oleman Jumalalle pyhitetyn hamasta äitinsä kohdusta. Tälle pojalle panivat wanhemmat nimeksi Simson. Täysi-ikäiseksi päästyä pyysi hän, wasten wanhempainsa tahtoa, yhtä Philistealaisten tyttäristä awioksensa. Se tapahtui Herran sallinnasta, että Simson sai tilaa ruwetaksensa wapahtamaan Israelia Philistealaisten wallasta. Mennessänsä Timnathiin, Philistealaisten kaupunkiin, sattui kiljuwa jalopeura häntä vastaan. Mutta waikka Simsonilla ei ollut mitään asetta, repi hän sen kappaleiksi. Muutaman päivän pe-

rästä kuin meni ottamaan morsiantansa, poikkesi hän katsomaan jalopeuran raatoa ja löysi siinä nyt kimalaispesän ja hunajata. Ottipa tuota käydessään syödäksensä, sitä kuitenkin kellenkään ilmoittamata. Hääpäikassa käski Simson Philistealaisten arvata, mikä se on: ruokaa läski syömäristä, makeutta väkewästä, sanoen vielä: jos seitsemäntenä hääpäivänä sen minulle oikein selitätte, niin annan minä teille kolmekymmentä paitaa ja kolmekymmentä juhla-waatetta: mutta joll'ette taida sitä, niin teidän pitää antaman minulle saman verran. Mutta Philistealaiset pakottivat Simsonin waimon houkuttelemaan mieheltänsä arvoituksen selitystä. Sen saatua sanoivat he seitsemännen päivän ehtoona Simsonille: mikä on makeampi hunajata ja mikä väkewämpi jalopeuraa? Hän sanoi heille: joll'ette olisi kyntäneet minun wäskälläni, ette olisi saaneet tietää minun tapaustani (arvoitustani). Ja hän meni ja löi kolmekymmentä Philistealaista, ja antoi heidän juhlawaatteensa arvoituksen selittäjille. Mutta kuin wäähän ajan perästä Simson meni emäntäänsä katsomaan, oli se jo annettu toiselle awioiksi. Siitä wihastuneena pyyhki Simson kolme sataa kettua, sitoi ne kaksittain yhteen hännistä, pani tulisen kekäleän häntien wäliin, ja laski heidät niin Philistealaisten eloon. Ne polttivat heidän kytkänsä ja kuhilaansa, niin myös wiinapuut ja öljypuut. Siitä syttyivät Philistealaiset koston intoon, niin että Israelin kansan täytyi tuoda Simson sidottuna heille. Mutta kuin nyt Philistealaiset tarkasivat hänen päällensä, murssi hän köydet niinkuin palaneen langan, sai tuoreen aasin-leukaluun käteensä, ja löi sillä tuhannen wihollisiansa kuoliaksi. Kerran taas kuin sattui yöksi Gaza-nimiseen kaupunkiin, niin kaupunkilaiset sulkiwät porttinsa, aamun tullessa tappaaksensa hänen. Mutta Simson nousi puoliyöstä, nosti portit pihapielineen ja telkineen olalensa ja kantoi ne korkealle mäen kuffulalle.

Alkoi sitte Simson rakastaa Delila nimistä waimoa, ja hänen houkuttelivat Philistealaisten päämiehet kyselemään Simsonilta hänen suuren väkewyytensä perää. Kol-

me kertaa petti heidät Simson, turhia heille ilmoittamalla. Mutta viimein tunnusti hän kuitenkin wiekkaalle waimolle totuuden, sanoen: minun päähäni ei ole ikänäni partaweitsi tullut, sillä minä olen Jumalan Naziri. Jos hiukset ajetaan päästäni, niin wäkewyhteni katoaa, ja minä tulen heikoksi kuin muutkin ihmiset. Tästä lähetti Delila tiedon Philistealaisille, ja kuin sitte hänen maatesansa oli ajanut Simsonilta hiukset päästä, karkasivat he hänen päällensä, ottivat hänen kiinni, puhkasivat hänen silmänsä, weivät hänen Gazaan, sitoivat hänen kaksilla wätkäbleilla ja paniwat hänen niin jaubamaan wankihuoneessa.

Muutaman ajan perästä Philistealaisten päämiehet kokoontuivat suurta uhria tekemään jumalallensa Dagonille, sitä että hän oli heidän wihollisensa Simsonin heidän käsiinsä antanut. Tuotiin sinne Simsonkin pilkattawaksi. Huone, jossa oli kolmeen tuhanteen henkeen koossa, oli rakennettu patsaille, ja niiden keskelle asetettiin Simson. Jopa olivat hänen hiuksensa alkaneet kasvaa uudelleen, ja sitä myöten hänelle woimaakin lisääntynyt. Philistealaisten paraillaan iloitessa huokasi Simson: Herä wähwistä minua ainoastaan tällä haawaa, ta tarttui niin kahteen keskimmäiseen patsaaseen, jotka koko huoneen kannattiwat. Sanoen lopuksi: minun sieluni kuolkoon Philistealaisten kanssa, painoi hän patsaita niin woimakkaasti, että huone kaatui kumoon ja tappoi kaikki, jotka siinä olivat niin Simsoninkin. Mutta hänen omaisensa hautasivat hänen ruumiinsa, Manoan, hänen isänsä hautaan, hänen kaksikymmentä vuotta Israelin tuomarina oltuaansa.

27. Ruth.

Ruthin Kirja.

Tuomarein hallituksen aikana täytyi ajan kalleuden tähden Glimelef-nimisen miehen Judan Bethlehemistä waimonsa Naemin ja kahden poikansa kanssa muuttaa Moabilaisien maahan. Siellä kuoli Glimelef ja pojat naitawat kumpikin Moabilaisen waimon, jotka olivat Arppa ja

Ruth nimeltä, mutta kuolivat kohta hekin. Niin läksi Naemin waeltamaan takaisin kotimailleensa, kuin oli kuullut siellä jo olewan paremmat ajat: ja hänen minänsä läksivät hänen kanssansa. Mutta Judan maan rajoille päästyänsä, alkoi Naemi kehoittaa heitä palajamaan äiteinsä huoneisiin, waan eiwät he tahtoneet hänestä luopua. Wiimeinkin taipui yhtähywin Arppa heittämään jäähyväisiä anopillessa, palataksensa syntymä-*si*villeen; mutta Ruth, joka jo oli kääntynyt Israelin uskoon, wastasi: kuhunka sinä menet, sinne minäkin menen! Sinun kansas on minun kansani, ja sinun Jumalas minun Jumalani. Kuska sinä kuolet, siellä minäkin tahdon kuolla; ainoastaan kuolema meidät eroittakoon. Nyt herkesi Naemi häntä eroon kehoittamasta, ja niin tulivat molemmat yhdessä Bethlehemiin. Ja Naemi sanoi: rikkaana minä täältä läksin, waan tyhjänä antoi minun Herra palata. Ja se oli elonajan alussa. Niin sanoi Ruth Naemille: salli minun mennä tähtäpäitä noukkimaan sen pellolle, joka sen suo minulle. Naemi wastasi: mene, tyttäreni! Jumalan sallimasta joutuinkin Ruth Boaksen pellolle, joka oli rikas mies ja hänen mies-wainajallensa sukua. Illansuussa tuli itse Boaskin pellolle ja kysyi elonleikkaajilta, kuka se nuori waimo oli? Kuultuansa että se oli Moabilainen waimo Ruth, meni hän ja sanoi hänelle: minä tiedän kaikki mitäs tehynt olet anopilles, sittekuin miehes kuoli. Herra, Israelin Jumala, jonka turwiin sinä tullut olet, palkittakoon sen sinulle! Mä menekään muitten pelloille tähtä noukkimaan. Sitte hän syötti ja juotti hänen, ja Ruth kiitti häntä sydämmellisesti hänen hywydestänsä. Mutta Naemi, kuultuansa nämät kaikki, sanoi: hän on meidän sukulaistemme; olkoon hän sinattu Herralta!

Mutta Boas, katseltuansa köyhän Ruthin siwoa ja nuhteointia käytöstä, mieltäyi häneen. Waan Israelisssa oli se laki: kuin waimo oli jäänyt lapsettomaksi miehestänsä, niin tämän kuoltua hänen lähin sukulaisensa oli welvollinen ottamaan leskeä waimoksensa, ja lesken täytyi mennä itse hänestä sitä pyytämään. Sentähden meni

Ruth, anoppinsa neuwosta ja kehoituksesta Boaksen tykö ja sanoi: minä olen palvelias (se on perintö oikeuden mukaan sinun omas). Boas ihastui siitä, mutta hän kuin tiesi olewan toisen vielä likeisemmän sukulaisen Ruthille elossa, meni siltä lupaa kysymään. Sen saatuaansa, otti Boas Ruthin emännäksensä. Ja Ruth synnytti hänelle pojan, jonka hän nimitti Obediksi. Mutta Obed sitti Isai ja Isai Dawidin.

28. Eli ja Samuel.

1 Sam. 1—4 luv.

Simsonin aikana eli Israelissa mies, Elkana nimeltä. Hänellä oli kaksi waimoa, Hanna ja Peninna. Peninnalla oli lapsia; mutta Hannalla, jota hän ensin rakasti, ei ollut ainoatakaan lasta. Kuin Israelin kansassa hedelmättömyys saatti waimot pilkan alaisiksi, sentähden että se luettiin Jumalan wihan merkiksi, niin Hannakin kärsi Peninnalta pilkkaa ja häväistystä. Hänen tätä kowaa osaa itkiesä ja murhehtiesä koki hänen miehensä lohdutella häntä sanoen: etkö minä ole sinulle parempi kuin kymmenen poikaa? Mutta ei siitä ollut Hannan murheelle liewitystä. Niin hän nousi ja meni Todistuksenmajaan, jossa ylimäinen pappi Eli istui istuimellaan. Ja Hanna itkien rukoili Herraa ja lupasi Hänelle, sanoen: jos Sinä, Herra, armossa katsoisit piikaas, ja antaisit minulle pojan, niin minä annan hänen Herralle kaikiksi hänen ikäpäiwiksensä. Ja kuin hän kauan rukoili, niin luuli Eli hänen olewan juowuksissa ja sanoi sen hänelle. Mutta Hanna wastasi: wiinaa ja wäkewätä juomaa en ole minä juonut: minä olen murheellinen waimo, ja olen wuodattanut sydämeni Herran edessä. Sanoi Eli: mene rauhaan; Israelin Jumala antakoon sinulle mitäs Häneltä rukoillut olet. Ja Jumala kuuli Hannan rukouksen, ja hän synnytti pojan, jolle pani nimeksi Samuel, se on, Jumalalta rukoiltu. Niin pian kuin poika oli joutunut siihen ikään, ett'ei enää tarwinut äitinsä hoitoa, wei Hanna hänen Silohon, jossa To-

distuksen-maja oli, ja antoi hänen ylimäisen-papin Elin halttuun. Kauniilla kiitosweisulla ylisti hän sitte Herraa, joka oli suuresta armostansa kuullut hänen rukouksensa.

Samuel kasvoi siis Elin huoneessa ja taipui kasvattajansa filmäin alla Herraa palvelemaan. Mutta Elin omat pojat elivät jumalattomasti, niin että he ilkeällä ja kewytsmielisellä käytöksellensä saattivat itse uhri-palveluksen ylenkatseeseen kansassa. Tästä nousi nyt walitus, joka viimein tuli Elinkin kuuluviin. Mutta kuin Eli rakasti poikiansa ylen hellästi, ei raskinut rangaista heitä asian ja ansion mukaan; ja hänen nuhteistansa ja waroitukstansa eiwät he olleet milläänkään. Mutta ei-pä tämä Elin pehmeys kelwannut Herralle. Sentähden kuin näki Elin pitävän poikiansa suuremmissa kunniasissa kuin Häntä, Jumalaa, päätti Herra, että koko Elin suku piti hukkuman ja papinvirka joutuman Samuelille, joka palveli Herraa uskollisesti. Kerran siis kuin Samuel makasi temppelissä, niin Herra kutsui häntä nimeltä. Vuullen Elin häntä kutsuneen, nousi nuorukainen ja juoksi ylimäisen-papin tykö; mutta Eli sanoi ei kutsuneensa häntä. Niin tapahtui vielä toisen ja kolmannen kerran. Silloin ymmärsi Eli, että Herra itse kutsui nuorukaista, ja hän sanoi siis Samuelille, joka ei silloin vielä tuntenut Herraa: mene, ja pane maata, ja jos sinua vielä kutsutaan, niin sano: puhu Herra, sillä Sinun palvelias kuulee. Ja Herra kutsui taas: Samuel, Samuel! ja nuorukainen vastasi, niinkuin Eli oli häntä neuwonut. Niin Herra julisti Samuelille, tahtowansa rangaista Elin ja hänen sukunsa iankaikkisesti, sen pahan työn tähden, että hän tiesi poikansa häpiällisesti itsensä käyttäneen, eikä estännyt heitä siitä.

Toisena aamuna Samuel ei tohtinut ilmoittaa Elinlle näkemiansä. Mutta Eli sanoi: mitä sinulle sanottiin? Mä salaa sitä minulta. Niin Samuel ilmoitti hänelle kaiikki. Eli sanoi: Hän on Herra, Hän tehköön niinkuin Hänelle on kelvollinen! Kohta sen jälkeen syttyi jälleen sota Philistean ja Israelin välillä. Kansaa roh-

waistatsensa tuottivat Israelin päämiehet liitonarkin Siloosta sotapaikkaan, ja arkin wartioitsi menivät Elin molemmat pojat mukaan. Eli itse, joka oli yhdeksänkymmenen ja kahdeksan ajastaitainen, istui istuimella huoneensa owella, odottaen sanomia sodasta, sillä hänellä oli huoli Jumalan arkista. Niin tuli sanansaattaja ja ilmoitti: Israel on paennut Philistealaisten edellä, sinun molemmat poikas ovat kuolleet ja Jumalan arkki on otettu pois. Kuin Eli sen kuuli, lankefi hän maahan taaksypäin istuimeltaansa, ja mursi niskansa ja kuoli, neljäkymmentä vuotta Israelia hallittuansa.

29. Samuel ja Saul.

1 Sam. 7—16.

Samuel pääsi nyt Elin jälkeiseksi Israelin tuomariksi ja piti sitä wirkaa kuolemaansa asti. Hänen aikansa olivat Israelin lapset, Jumalan kädeltä suojeltuina, aina voitolla wihollisiansa Philistealaisia vastaan. Täytyipä näiden lähettää liitonarkkikin takaisin Israeliin, sillä kowat rasitukset olivat lohdanneet kaikkia paikkakuntia, joihin sitä muutettiin. Mutta ei Jumalan palvelusta enää siotettu Silohon, waan Samuel rakensi Herralle alttarin Ramathiin, jossa hän itsekkin asui.

Sitte kuin alkoi itse wanheta, asetti Samuel poikansa tuomareiksi kaukaisiin maanosiin. Mutta nämät eivätpä waeltaneet isänsä jälkiä, waan poikkesivat ahneuteen, ottivat lahjoja ja sortivat oikeuden. Niin kaikki Israelin kansan wanhimmat kokoontuivat Ramathiin anomaan Samuelilta kuningasta hallitsiaksensa. Samuel otti sen pahaksi, mutta Jumala sanoi: kuule kansan ääntä: sillä ei he ole sinua hyljänneet, waan minun, ett'en minä heitä hallitsi.

Samaan aikaan oli Kis-niminen mies Benjamin sukukunnasta kadottanut aasinsa. Niin hän lähetti poikansa, Saulin, joka oli erinomaisesti kaunis ja iso mies, etsimään niitä. Monta päiwää turhaan etsittyänsä, meni Saul Ramathiin kysymään Samuelilta, millä retkellä hän

woisi löytää aasinsa. Koska Samuel näki Saulin, ilmes-
tyi hänelle Herra ja sanoi: katso, tämä on se mies josta
Minä sinulle sanonut olen, että hän on hallitsewa Minun
kansaani Israelia. Samuel sanoi Saulille: älä murhehdi
aaseja, sillä ne owat löydetyt. Ja hän wei hänen myö-
tänsä saliin, jossa uhri-atria oli valmistettu, ja istutti
hänen ylimäiseksi kaikista kutsutuista. Saul ei niistä ym-
märtänyt mitään; mutta seuraavana aamuna saattoi häntä
propheta kaupungin portille, wei hänen muista erilleen,
otti öljyastian, kaasi sen Saulin päähän, antoi hänelle
suuta ja sanoi: näetkös nyt, että Herra on sinun woidellut
päämieheksi perimisesä päälle?

Kuinikään Saul oli käännäinyt Samuelista, kotia
mennäksensä, antoi Jumala hänelle toiseu sydämmen. Mutta
ei hän kellenkään ilmoittanut, mitä hänelle oli tapahtunut.
Kohota kutsuikin Samuel kansan kokoon Mizpaan, ja he
heittiwät arpaa, ja arpa lankefi Sauliin, ja he ottiwat
hänen kunninkaaksensa ilolla.

Mutta Ammonilaiset alkoivat sodan Israelia was-
taan. Ja Saul kokosi ison sotajoukon, löi wihollisensa ja
mikä heistä henkiin jäi, hajoitettiin. Siitä ihastunut Is-
raelin kansa kokoontui taas Gilgaliin ja wahwisti Saulin
waltaansa, ja uhrasi kiitosuhria Herralle. Mutta Saul
siitä ajasta ei ainc pitänyt Herran käskyjä mielessänsä,
waan rikkoi useammin terroin niitä vastaan. Niinpä oli
Herra häntä käskenyt sukuperin häwittämään sen syn-
tisen Amalekin kansan, mutta Saul säästi heidän kunnin-
kaansa ja paraat lampaista ja karjasta. Niin Samuel
meni Herran käskystä nuhtelemaan Saulia hänen tottele-
mattomuudestaan. Saul sanoi kyllä säästäneensä paraat
eläimistä uhrataksensa niitä Herralle, mutta Samuel was-
tasi: kelpaako Herralle paremmin poltto-uhri ja uhri, kuin
että sinä kuulijit Herran äänen. Katso, kuuliaisuus on
parempi kuin uhri ja totella parempi kuin oinas-
ten lihawuus. Tottelemattomuus on synti mokomin kuin
epäjumalan palvelus, noituus ja taituuskin. Ja koskas
olet hyljännyt Herran sanan, on Hän myös sinun hyljän-

nyt, ett'ei sinun enää pidä kuninkaana oleman. Ja siitä päivästä alkain luopui Saulista Herran henki, ja paha henki alkoi häntä waiwata.

30. Dawid paimenena.

1 Sam. 16—1°.

Sanoi Herra Samuelille: kuinka kauan sinä murhehdit Saulia, jonka minä hyljännyt olen. Täytä sarwes öljyllä ja mene Bethlehemiäisen Isain tytö, sillä hänen pojistansa olen minä katsonut itselleni kuninkaaksi. Asia-tansa salataksensa teki Samuel Bethlehemiin tultuaan uhrin ja kutsui uhrille Isain poikinesa. Ja Isai, sen köyhän Ruthin pojanpoika, tuli, seitsemän poikaa muassansa. Samuel, kuin näki wanhimman niistä, joka oli jalowartinen mies, ajatteli itselleen: tämä on Herran woideltawa. Mutta Herra sanoi Samuelille: älä katso hänen muotoansa, eikä suurta kotoansa: ihminen näkee sen mikä silmäin edessä on, mutta Herra katsoo sydämeen. Niin tulivat kaikki seitsemän hyljättyiksi, toinen toisensa perästä. Wiimein kysäsi Samuel Isailta: joko nyt tässä kaikki poikasi owat? Isai wastasi: vielä on nuorin, joka on lampaita kaitsemassa. Häntä ei ollut kenkään muistanut, mutta nyt hän piti noudettaman kotia. Hän tuli, werewä nuorukainen, kaunis kaswoilta ja ihananmuotoinen. Ja Herra sanoi Samuelille: nouse ja woitele tämä; sillä tämä se on! Niin otti Samuel öljysarwensa ja woiteli Dawidin weljeinsä keskellä. Ja siitä päivästä tuli Herran henki Dawidiin, ja pysyi hänessä.

Mutta kuin Herran henki läksi Saulista, waiwasi paha henki häntä. Niin neuwoivat hänen palveliansa häntä tuottamaan taitawan harpunsottajan ja weisaajan, joka hänen lewottomuuttansa wirwoittaisi. Niin lähetti kuningas noutamaan Dawidin, ja uskoi hänelle tärkeän wiran, tehden hänen aseensa kantajaksi. Joka kerran kuin nyt paha henki tuli Saulin päälle, alkoi Dawid soitella kantelettansa, josta kohta tulikin kuninkalle liewitys. Tus-

kastansa päästyä, laski Saul Dawidin menemään koti-
ansa takaisin.

Ulkoivat Philistealaiset taas sodan Israelia vastaan. Niin isä lähetti Dawidin katsomaan weljiänsä, jotka oli-
wat menneet sotaan kuninkaan kanssa. Paikalle päästes-
sänsä näki hän sotawäen tappelujonassa seisomassa ja
Philistealaisten puolesta hirmuisen Goliath-nimisen jätti-
läisen astuwan esiin, pyytäen urhoollisinta Israelilaisista
kanssansa ottelukseen, sanoen: walitkaat yksi teistänne, jo-
ka tulee tänne alas minun tyköni. Jos hän woi sota
minua vastaan ja lyö minun, niin me olemme teidän
palvelianne, mutta jos minä hänen woitan ja lyön hä-
nen, niin teidän pitää oleman meidän palveliamme, ja
teidän pitää meitä palveleman. Sitä tekoa oli hän teh-
nyt jo neljäkymmentä päivää perätysten, eikä ollut Isra-
elin sotajoukossa sitä miestä, joka olisi uskaltanut käydä
hänen kanssansa ottelemaan, waikka kuningas oli luan-
nut, että joka Goliathin löisi, piti saaman kuninkaan oman
tyttären emännäksensä ja hänen isänsä huone piti wapau-
tettaman kaikesta weronmaksosta. Niin Dawid, ei palkan
himosta waan kansansa häwäistystä paheksien, meni ku-
ninkaan tykö ja sanoi tahtowansa käydä Philistealaista
vastaan sotimaan. Kuningas kielsi sanoen: sinä olet nu-
rukainen, ja Philistealainen on sotamies hamasta nuoruu-
destansa; mutta Dawid wstaasi: minä kaitsin isäni lam-
paita. Niin tuli jalopeura ja karhu ja wei lampaan lau-
masta; mutta minä juoksin ja tapoin heidät. Herra, jo-
ka minun pelasti jalopeuran ja karhun käsiistä, Hän pe-
lastaa minun tämän Philistealaisenkin käsiistä. Niin
Saul puetti oman sotapukunsa Dawidille, mutta Dawid
pani ne pois päältänsä, sillä ei hän ollut tottunut sellai-
sissa käymään. Otta waan sauwan ja lingon käteensä ja
pisti wiisi fileätä kiweä säkkiinsä, ja meni niin omis-
sa paimenwaatteisfansa Philistealaista vastaan.

Nähdessänsä paimenpojan jedsensä, katsoi Goliath
hänen ylö ja sanoi: olenko minä koira, ettäs tulet sau-
woilla minun tyköni? Tule tänne, minä annan lihas tai-

waan linnuille ja kedon pedoille. Dawid wastasi: sinä tulet minun tyköni miekalla, keihäällä ja kilvellä; mutta minä tulen sinun tyköks Herran Zebaothin, Israelin Jumalan, nimeen, jonka sinä pillannut olet, ja Hän antaa sinun minun käsiini. Ja hän otti kiven kulkarostansa, ja lankosi Goliathia otsaan, niin että hän lankefi maahan kaswoillensa. Ja Dawid juoksi, otti hänen oman miekkansa ja hakkasi sillä hänen päänsä poikki. Siitä peljästyneinä pakenivat Philistealaiset. Mutta Israelin sotajoukko ajoi heitä takaa ja löi heidät. Niin waimot lauloivat: Saul löi tuhannen, mutta Dawid kymmenen tuhatta. Siitä närkästyti Saul saugen suuresti; eikä sitä wihaansa koskaan unhottanut, eikä sallinut Dawidin enää palata isäänsä huoneeseen, vaan asetti hänen sotawäkensä sekaan.

31. Dawid wainottuna.

1 Sam. 18 31.

Dawid soitteli niinkuin ennenkin harppua Saulin edessä, mutta ei kuningas siitä leppynyt: pyysi häntä waan tappaaksensa. Herran kuin Dawid taas soitti harppua, kuninkaan edessä, otti tämä keihään ja syöksi sen Dawidin jälkeen; mutta ei se kuitenkaan sattunut häneen. Toisen kerran aikoi hän lähettää Dawidin Philistealaisten surmat-tawaksi. Siinä aikomuksessa lupasi hän tyttärensä Michalin, jonka hän tiesi Dawidia rakastawan, hänelle emännäksi wanhimman tyttärensä Merobin siaan, joka oli toiselle annettu: mutta ensin piti Dawidin munn huomenlahjan asemesta tappaa sata Philistealaista. Ja Dawid löi miehinensä kaksi sataa Philistealaista, ja saiin sitte Michalin emännäksensä. Kerran taas lähetti Saul miehensä surmaamaan Dawidin hänen omassa huoneessansa; mutta Michal, hänen emäntänsä, lasi hänen ulos akkunasta, että hän pääsi pakoon. Nyt pakeni Dawid Ramathiin, Samuelin tykö, mutta ei hänen käynyt sielläkään oleminen, sillä Saul tuli itse sinne ottamaan häntä kiinni. Pakomatkoillansa tuli hän sitte Nobiin, Ahimelech papin tykö, joka tietämättä hänen olewan Saulia paossa, antoi

hänelle leipää ja Goliathin miekan, mattan waraksi. Sieltä viimeinkin meni Dawid Philistealaisten kuninkaan Achiksen tykö; mutta sielläkin oli waara tarjona, kuin Achiksen palveliat alkoivat häntä tunnustella. Beloisfansa täytyi siis Dawidin mutkistella itseänsä mielipnolen tavalla, ja pääsi sillä keinoin sieltäkin taas heugisjä pois. Sieltä läh-
 tein pakeni Dawid Abdullan luolaan. Ja kuin hänen weliensä ja kaikki isänsä huone sen kuuliwat, tuliwat he sinne hänen tykönsä. Sinne kokoontui muitakin murheellisia ja wainottuja, yhteensä liki neljä sataa miestä.

Se kuin tuli Saulin kuuluwiin, alkoi hän waroa palveliansa salaa Dawidia suojelewan, ja nuhteli heitä siitä katterasti. Silloin julisti Doeg, Jumalata pelkäämätöin mies, nähneensä Dawidin Ahimelech papin tykönä, häneltä ewästettynä ja Goliathin miekalla warustettuna. Siitä julmistui Saul niin, että tapatti Ahimelechin ja neljä yhdeksättäkymmentä muuta pappia, jotka oliwat warsin wiattomat, häwitti Nobin, pappein kaupungin, ja surmasi miehet, waimot ja lapset. Yksi ainoa, Ahimelechin poika Abiathar, pääsi pakoan ja tuli Dawidin tykö.

Ja Dawid itse pakeni paikasta paikkaan, oleskellen metsissä, luolissa ja wuorten rotkoissa, Saulilta yhä wainottuana ja takaa ajettuna. Eikä olisikaan tainnut Dawid näitä Saulin alinomaisia wainoomista wälttää, joll'ei hänellä olisi ollut Jonathan, Saulin poika, uskollisena ystävänä hamasta siitä ajasta, kuin Dawid woitti Goliathin. Tämä urhoollinen ja waka nuorukaineu oli tyllä kokenut lepytellä isäänsä, mutta kuin ei Saul ottanut sitä kuullaksensa, eikä kuitenkaan woinnt salata aikeitansa Jonathanielta, waroittelee tämä aina ystävätänsä Dawidia waaran hetkinä. Tuli viimein itsekkin lohduuttelemaan wainottua, ja sanoi hänelle: älä pelkää, sillä ei minun isäni Saulin läsi löydä sinua. Sinä tulet kuitenkin Israelin kuninkaaksi, ja minä olen likin sinua. Ja he uudistiwat liittonsa keskenänsä Herran edessä.

Kerran kuin Dawid piilotteli itse Engedin kormessa, tuli Saul kolmen tuhannen miehen kanssa häntä sieltä

etsimään. Niin tapahtui, että Saul meni vuoren luolaan lepäämään, tietämättä että Dawid ja hänen miehensä olivat luolan sisäissä. Ja miehet kehoittivat Dawidia tappamaan wihamiestänsä, mutta Dawid vastasi: olkoon se kaukana minusta, että minä satuttaisin kättäni minun herraani, Herran woideltuun. Ja hän nousi ja leikkasi salaa kappaleen Saulin waatteen liepeestä, meni sitte Saulin perästä luolasta, huusi hänen jälkeensä ja sanoi: minun herrani kuningas! Katso, Herra on tänä päivänä antanut sinun minun käsiini. Katso, tilkaa sinun hameestas minun kädesjani! Herra tuomitkoon minun ja sinun välis! Silloin Saul itkein vastasi: sinä olet hurškaampi minna, sillä sinä olet tehnyt minulle hyvää, waikka minä olen tehnyt sinulle pahaa! Herra palkitkoon sen sinulle.

Melkein samaan aikaan kuoli Samuel. Koko Israel kokoontui murhehtimaan häntä, ja he hautasivat hänen Ramathiin, jossa hänen asuntonsa oli. Mutta Dawid läksi jälleen pakoretkillensä, sillä ei ollut hänen luullaksensa Saulin katumukseen luottamista. Ja olikin hänelle siihen syytä, sillä Saul läksi taas häntä etsimään ja siotti itsensä Hafila-wuoren juurelle. Niin Dawid, siitä sanan saatua, meni salaa yöllä kaikkien maatesa, yski, ainoa mies muasansa, kuninkaan leiriin, otti keihään ja wesimaljan hänen päänsä pohjista ja meni matkaansa. Kauas vuoren kuffulalle tultuaan huusi hän kansalle ja näytti heille ja Saulille keihään ja wesimaljan. Niin sanoi Saul: minä olen syntiä tehnyt, tule jälleen minun poikani Dawid; en minä sinulle enää mitään pahaa tee! Siunattu ole sinä minun poikani Dawid! Mutta eipä sitentään tohtinut uskoa häntä, waan pakeni uudelleen Achisen Philistealaisten kuninkaan, tykö. Tällä kertaa kohtasi Achis ystäväällisesti Dawidia, tätä omalta kunnikaaltaansa wainottua pakolaista. Ja Herra satutti niin, että waikka Dawid asui Philistealaisten maassa, ei häntä kuitenkaan pakoitettu sotimaan Philistealaisten puolesta omaa kansaansa vastaan. Mutta Philistealaiset sotivat ja woittivat Israelin sotajoukon Gilboan vuorella, ja tap-

poivat Jonathanin ja kaksī hänen veljiänsä, ja ajoivat Saulia takaa, joka oli pahoin haavoitettu. Niin käski Saul aseensa kantajata tappamaan häntä, ett'ei hän joutuisi Philistealaisten käsiin. Mutta aseenkantaja ei tahtonut satuttaa kättänsä Herran voideltuun. Niin otti Saul miekkansa ja syöksī itsensä sitä vastaan ja kuoli, kaksikymmentä vuotta Israelia hallittuansa. Ja kuin Philistealaiset löysivät hänen, hakkasivat he hänen päänsä poikki, ja lähettivät sen ympäri maakuntansa; mutta hänen ruumiinsa ripustivat he Bethsan muurille. Koska Israelin miehet kuuliwat, mitä Saulille tehty oli, nousivat he yöllä, ottivat Saulin ja hänen poikainsa ruumiit Bethsan muurilta ja hautasivat heidät Jabekseen.

32. Dawid kuninkaana.

2 Sam. 1—8. — 1 Nifatirj. 11—19.

Kolmantena päivänä Saulin kuolemasta tuli sana siitä Dawidille, joka oleskeli silloin Ziglagin kaupungissa, Philistean maassa. Niin Dawid ja jokainen niitä, jotka hänen tykönsä oliwat, repivät vaatteensa, ja itkiwät ja walittiwät Saulin ja Jonathanin kuolemaa, ja Herran kansan onnettomuutta. Sitte Dawid ja hänen wärensä palasivat takaisin isämaahansa ja tuliwat Hebronniin. Siellä woitelivat hänen Judan miehet kuninkaaksensa. Mutta oli vielä yksi Saulin poikia, Isboseth nimeä, elossa ja hänen teki Abner, Saulin sotapäämies, Israelin kuninkaaksi. Waan kuin Isboseth kuuden wuoden perästä murhattiin omalta wäeltänsä, walittiin Dawid kuninkaaksi koko Israelille, puoli seitsemättä vuotta Hebronissa Judaa hallittuansa; mutta Isbosethin murhaajat, jotka luuliwat Dawidille mieluisan työn tehneensä, saivat häneltä ansaitun palkan, nimittäin kuolema-rangaistuksen.

Ensimmäiseksi työksensä otti nyt Dawid Jerusalemin takaisin-woittamisen Jebusealaisilta, jotka oliwat sen walloittaneet wähhä jälkeen Josuan aikoja. Dawid otti wäkirynnäköllä sekä kaupungin että Zionin linnan, jouta hän

nimitti Dawidin kaupungiksi. Ja hän varusteli sitä joka kulmalta ja asetti siihen asuntonsa. Hänen lähimäinen huolensa oli Jumalan-palveluksen uudistaminen. Senthäden tuotti hän suurella ilolla ja riemusoitolla Jerusalemiin Herran liitonarkin, joka viimeisinä aikoina oli melkein unhoiksiin joutunut, ja asetti sen siellä majaan, ja määräsi sille Lewitaita palvelioiksi ylistämään, kiittämään ja kunnioittamaan Herraa, Israelin Jumalaa. Olii Dawid tahtonut rakentaa temppelinkin Herralle, sillä hän sanoi: minä asun cedripuisessa huoneessa, mutta Jumalan liitonarkki on waatetten alla; waan propheta Nathan kielsi hänen, Herran nimeen, pois siitä yrityksestä, luwaten että Dawidin kuoltua hänen poikansa piti Herralle huoneen rakentaman.

Ja monta suurta sotaa nostettiin Dawidia vastaan ympäristöillä asuwilta kansoilta, mutta Jumala oli hänen kansansa ja hän woitti heidät kaikki ja lewitti waltakuntansa rajat Reskimerestä Euphratin wirtaan, ja Damaskosta Egyptiin asti. Oli nyt tämä Israelille onnellinen aika, kaikkia entisiä aikoja etuisampi. Sillä Dawid piti woimassa lakia ja oikeutta kaikessa kansassa; ja nekin kansat, jotka Dawid walloittanut oli, Syrialaiset, Edomealaiset, Moabilaiset ja Philistealaiset, olivat onnelliset hänen allansa. Ja hänen nimensä tuli kuuluisaksi wieraisfakin maisissa, ja heidän kuninkaansa kunnioittiwat häntä kaikellaisten lahjain lähettämällä. Eikä Dawid näinä onnen aikoina unhottanut Herraa. Waan niinkuin hän ennen ahdistuksissansa oli wuodattanut sydämensä murheen Herralle ja julistanut Hänelle uskalluksensa hänen apuunsa, niin hän nyt kiitos-lauluilla ylisteli Herran kunniaa ja armoa. Nämät Dawidin wirret, ynnä monta muiden tekemää laulua, on Jumala säilyttänyt tähän päivään asti Pyhässä Raamatussa, jossa heitä kaikkia yhteiseen nimitetään Psalttariksi.

33. Dawid rikkoo ja rangaistaan.

2 Sam. 10—12.

Nousi kerran sota Ammonialaisia vastaan, jotka olivat häväisseet Dawidin lähettäiläiset. Niin lähetti Dawid sotapäämiehensä Joabin piirittämään Rabba-nimistä kaupunkia; waan itse jäi hän Jerusalemiin. Täällä kuin kerran Dawid ehtopuolella käveli linnansa katolla, sattui hän sieltä näkemään sängen ihanan Bathseba-nimisen waimon, jonka mies Uria oli Dawidin kelvollisimpia sotamihiä ja nyt Ammonialaisia vastaan sotimassa. Samassa syttyi Dawidiin syntinen himo saadaksensa Bathseban emännäksensä, ja hän tuotti hänen pian luoksensa. Sitte kutsutti hän Uria sodasta ja pyysi häntä lahjoilla suositteluksi. Mutta kuin ei se auttanut, lähetti hän Urian wiemään Joabille kirjan, jossa kuningas salaa oli käskenyt: pankaat Uria kowimman sodan eteen, ja kääntäkäätsen hänen työänsä takaperin, että hän lyötäisiin ja kuolisi. Niin Uria kuolikin ja Dawid otti Bathseban emännäksensä. Ja paha himo, joka oli hänen sielunsa pimittänyt, piti hänen lähes koko vuoden hengellisen suruttomuuden tilassa.

Mutta se työ oli paha Herran edessä. Niin Herra lähetti prophetan Nathanin Dawidiin tykö. Nathan sanoi: Oli yhdessä kaupungissa kaksi miestä, toinen rikas ja toinen köyhä. Rikkaalla oli aivan paljo lampaita ja karjaa, mutta köyhällä ei ollut mitään muuta kuin yksi wäjä karitsa, jonka hän oli elättänyt lastensa kanssa. Se söi hänen leipänsä palasta, ja joi hänen juoma-astiansansa, ja makasi hänen sylissänsä. Mutta koska rikkaalle tuli wieras, ei hän raskinut ottaa omista lampaitansa, waan otti köyhän miehen ainoan lampaan ja walmisti sen wieraallensa ruoaksi. Niin sanoi Dawid wihaasta julmistuneena: niin totta kuin Herra elää, se mies on kuoleman lapsi, joku sen teki. Nathan sanoi: Sinä olet se mies. Ja propheta nuhteli Dawidia ankarasti. Niin Dawid tunnusti pahan tekonsa ja sanoi: minä olen syntiä tehnyt Herraa vastaan. Nathan julisti hänelle

tosin Jumalan anteeksi antawan hänen syntinsä, niin ett'ei hänen pitänyt kuoleman synnissä; mutta että hänen kuitenkin piti syntinsä seuraukset kärsimään. Katso, sanoi propheta Herran nimeen, minä herätän pahuuden sinua vastaan sinun omasta huoneestasi. Ja koskas tämän työn kautta saatit Herran wiholliset pilkkaamaan, pitää sen pojan, joka sinulle Bathsebastasta syntynyt on, totisesti kuoleman. Seitsemän päivää Dawid makasi yöt päivät Herran edessä kynneleillä, rukouksilla ja awunhuudoilla lapsensa tähden. Sillä ajalla weisari hän katumus-psalmeja, josta vielä nytkin on murheelliselle sydämmelle lohdutus ja wirwoitus. Niistä alkaa ensimmäinen psalmi widdettä kymmentä näillä sanoilla: Jumala, ole minulle armollinen Sinun hywyhtes tähden; pyhi pois minun syntini Sinun suuren laupeutes tähden! Mutta kuin lappi seitsemäntenä päivänä kuoli, nousi Dawid ylös, pesi ja woiteli itsensä. Kuin hänen palveliansa sitä mielenmuutosta panivat ihmeeksi, sanoi hän: taidanko minä hänen enää jälleen tuoda? Minä menen hänen tykönsä, mutta ei hän palaja minun tyköni. Ja hän kiitti ja ylisti Herraa siitä, mitä Herra hänelle tehnyt oli, ja sanoi: kiitä Herraa, minun sieluni ja kaikki mitä minussa on, Hänen pyhää nimeänsä! Kiitä Herraa, minun sieluni, ja älä unhota mitä hyvää Hän minulle tehnyt on! Joka sinulle kaikki syntis antaa anteeksi, ja parantaa kaikki sinun rikotjes.

34. Dawid ja Absalom.

2 Sam. 14—24. — 1 Kuning. 1, 2. 1 Aik. 21, 23, 29.

Kaikista Dawidin pojista oli Absalom kauntiin, sillä hän oli ihanin mies koko Israelissa. Mutta hänen sydämmensä oli kawala ja kelwotoin. Wäärillä ja wietteluilla sanoilla ja mutkilla saatti hän salaa puolellessa monta miestä, joista kuuluisin oli Dawidin neuwonantajaja Achitophel, jonka neuvoja luultiin itse Jumalalta lähteneiksi. Alkua tuli Dawidille sanoma Jerusalemiin, että Absalom oli Hebronissa huudattanut itsensä kunin-

kaakki. Niin Dawid pakeni Jerusalemistä paljain jaloin, Kidronin ojan ylitse, ylös öljymäen pallasta myöten ja itki. Ja kuin hänelle ilmoitettiin Achitophelin olewan liitossa Absalomin kanssa, sanoi hän: Herra tee Achitophelin neuwo tyhmyydeksi. Tällä pakoretkellä kohtasi Dawidia Simei-niminen Saulin sukulainen, kiroillen, kiwillä wiskellen ja werikoiraksi soimaten häntä. Niin yksi Dawidin miehistä tahtoi lyödä Simein hengiltä; mutta Dawid ei sitä sallinut, waan sanoi: anna hänen kirotta, sillä Herra on käskenyt hänen niin tehdä.

Absalom, Jerusalemin valloitettua, piti neuwoa miehineusä mitä nyt tehdä. Achitophel neuwoi heti ajamaan Dawidia takaa, ennenkuin kerkeäisi wästarintaan warustaida; mutta wanha Husai-niminen neuwonantaja käski ensin saattaa kaiken sotawäen kokoon, ennenkuin lähdetäisi sodantaitawata Dawidia vastaan liikkeelle. Ja Absalom katsoi Husain neuwon paremmaksi; mutta Husai ilmoitti kaikki salaa Dawidille. Ja Dawid nousi wäkinsä ja meni ennen päivän koittoä yli Jordanin wirran, ja pääsi niin pakoon. Mutta Achitophel, kuin näki neuwonsa Absalomilta hyljättyksi, hirtti itsensä. Pian uskolliset maasfa kokoontuivat Dawidin ympärille, ja Soab läksi suurella sotajoukolla sotimaan Absalomia vastaan. Kuin kansa ei lastenut wanhaa kuningastansa sotaan, käski Dawid kaikkia päämiehiänsä siwiästi kohtelemaan Absalomia. Ja Dawidin miehet woittivat Absalomin sotajoukon. Ja Absalom itse tarttui paetesansa pitkistä, kauniista hiuksistaansa tammen oksaan, ja muuli juoksi matkaansa hänen altansa, ja hän jäi rippumaan taiwaan ja maan wälille. Yksi sotamies ilmoitti sen Soabille. Niin Soab otti kolme keihästä ja pisti ne Absalomin sydämeen, koska hän vielä tammessa eli, heitti sitte hänen ruumiinsa suureen kuoppaan ja pani suuren kiwiroukkion hänen päällensä. Dawid ei suinkaan ilahunut poikansa kuolemasta, waan sanoi monasti: Absalom, minun poikani! minun poikani! o joska minä olisin kuollut sinun edestäsi! Ja Dawid saatettiin suurella ilolla takaisin Jerusalemiin.

Mutta ylhäiden henki sai wallan Dawidista, niin että hän vasten Joabin varoitusta luetutti kaiken kansansa. Baan kuin se luvunlastu oli päätetty, alkoi Dawid katua tekoansa, ja sanoi: minä olen sängen suuresti syntiä tehnyt, että minä sen tein. Niin tuli, Jumalan käskystä, Gad propheta Dawidin tykö, ja sanoi hänelle: näin sanoo Herra: kolme Minä panen sinun etees; waltitse niistä yksi, jonka Minä sinulle teen. Tahdotkos että nälkä tulee seitsemäksi ajastajaksi sinun maakunnallesi, taifka että kolme kuukautta pakenet wihamiestes edellä, eli että rutto on kolme päivää sinun maallasi? Dawid vastasi: minulla on sängen suuri ahdistus; mutta salli meidän langeta Herran käsiin, sillä Herran armo on suuri; en minä tahdo langeta ihmisten käsiin. Herra lähetti siis ruttotaudin, niin että kansaa kuoli seitsemänkymmentä tuhatta miestä kolmena päivänä. Enteli ojensi kätensä Jerus leminkin ylitse, kadottaaksensa sitä; mutta Herra sanoi: jo on kyllä, pidä nyt kätes alallansa.

Koska Dawid oli wanha ja elämästä kyllänsä saanut, asetti hän poikansa Salomon Israelin ja Judan kuninkaaksi, hallitsemaan isänsä siaan. Sitte kuin tunsii kuolema-hetkensä lähestyvän, kutsui hän Salomon ja sanoi hänelle: minä menen kaiken maailman tietä. Mutta pidä sinä mitä Herra sinun Jumalasi on käskennyt, niin että waellat Hänen teitänsä, ja pidät Hänen säätynsä ja käskynsä. Niin nukkui Dawid ja haudattiin Dawidin kaupunkiin. Hänen ikänsä oli seitsemänkymmentä ja hänen hallituksensa aika neljäkymmentä vuotta.

35. Salomo.

1 Kun. 3—11.

Isänsä Dawidin kuoltua pääsi Salomo yksinensä hallitsemaan. Ja Jumala ilmaantui hänelle unessa ja sanoi: annos, mitä Minä annan sinulle. Salomo sanoi: minä olen nuorukainen ja taitamaton hallitsemaan suurta kansaa: anna sentähden palvelialles ymmärtäväinen sydän tuomitakseni kansaa ja eroittaakseni pahaa ja

hyvää. Tämä Salomon anomus kelpasi Herralle niin, että Hän antoi hänelle niin suuren taidon ja wiisauden, ett'ei hänen vertaistansa ole ollut hänen edellensä, eikä pidä tuleman hänen jälkeensä. Ja myös sitä mitä ei hän ollut anonut antoi hänelle Jumala, nimittäin rikkautta ja kunnia.

Jo hänen hallituksensa alussa tuli Salomon suuri wiisaus ilmiin. Kaksi naista, jotka asuiwat yhdesä huoneessa, oliwat melkein yhden ajan synnyttäneet lapsia. Wähän ajan perästä toinen heistä makasi lapsensa kuoliaksi, mutta sen yöllä huomaitesfansa, otti hän toiselta hänen maatesfansa elävän lapsen ja pani kuolleen sen siaan Namulla kuin nousi riita waimoin keskeen elävästä lapsesta, mentiin kuninkaan eteen sitä ratkaisuttamaan. Kuningas sanoi: tuokaat minulle miekka, ja jakakaat elävä lapsi kahfia, ja antakaat puoli kummallekin. Niin sanoi se waimo, jonka lapsi oli: ah, Herrani, antakaat hänelle lapsi elävänä, ja älkääät suinkaan tappako häntä! Mutta toinen sanoi: jaettakoon waan kahdeksi. Niin näki kuningas äidillisestä sydämmen helleydestä kenen lapsi oli, ja antoi sen hänelle. Ja kuin tämä tuomio tuli kansan kuulwiin; alkoiwat kaikki suuresti kunnioittaa nuorta kuningastansa, sillä he näkiwät, että Jumalan tieto oli hänessä, toimittaa tuomiota.

Neljäntenä hallituksensa wuotena alkoi Salomo rakenta Jerusalemiin sitä mainiota Herran temppeliä. Dawid oli elinaikansa sitä warten jo walmistanut eskawat ja riitingit, sekä hankkinut paljo rakennusaineita, niin myös määrännyt temppelille sian. Salomo pani niin paljon työtäkeä temppeliä rakentamaan, että niille tarwittiin päällysmiehiksi kolme tuhatta ja kolme sataa miestä. Niin saatiin temppeli seitsemänä wuotena walmiiksi. Sisältä jaettiin temppeli kahteen osaan. Sisimmäiseen, jota sanottiin kaikkein pyhimmäksi, sioitettiin Herran liitonarkki, ja sen päällä rippuwaiset kultaiset Cherubimikuwat lewittiwät ripensä arkin yli. Salomon tätä jaloa temppeliä wihkiessä osoittiikse Herran kunnia kirikkaassa pilwes-

sä, ja täytti huoneen. Ja Salomo astui Herran alttarin eteen, yleni kätensä taivasta kohti ja sanoi, paitfi muuta: minä olen rakentanut Herran Israelin Jumalalle huoneen; mutta luuletkos Jumalan maan päällä asuvan. **Ratso, taivas ja taivasten taivaat eivät voi Sinua käsittää:** kuinka siis tämä huone sen tekisi? Mutta siellä misfäs asut, taivaassa, kuule kansas Israelin harmaat rukoukset, jotka he tässä paikassa ruikoilevat. Sitte uhrasi Salomo Herralle kiitosuhriksi kakskolmattakymmentä tuhatta lammasta. Päätteeksi pidettiin juhlaa Herralle kokonaista neljätoistakymmentä päivää.

Salomon hallituksen aika oli rauhallinen, menestysvä ja siunattu Israelille. Wiisautensa, rikkautensa ja kaiken kunniansa kautta tuli hän kuuluisaksi, ett'ei misfään ollut hänen vertaistansa ja että kuningaita tuli kaukaisista maista katsomaan ja kuulemaan hänen wiisauttansa. Kuitenkaan ei tainnut niinkään suuri wiisaus warjella Salomota synnistä. Itämaisten ruhtinasten tapaan oli hänellä rikkautensa ja valtansa osoitukseksi monta sataa waimoa, niiden seassa muukalaisiakin epäjumalia palveluista kansoista, joiden kanssa Jumala oli kieltänyt Israelia itsensa sekoittamasta. Nämät waimot wiettelivät Salomon wanhoilla päiwillänsä epäjumalten palvelukseen, niin että hän rakensi heille alttareja. Niin wihastui Herra Salomoon ja sanoi: että se on tapahtunut sinulta, ja et sinä pitänyt Minun liittoani ja Minun käskyjäni, niin Minä totisesti rewäisen waltakunnan sinulta ja annan sen palvelialles. Kuitenkaan en Minä sitä tee sinun ajallas, isäs Dawidin tähden; mutta sinun poikas kädestä Minä sen rewäisen. Ja Herra nosti Salomolle wihollisia, jotka tekivät hänelle wahinkoa. Wiimein nosti yksi hänen omia alamaisiansa, Jerobeam nimeltä, kätensä kuningasta vastaan; sillä hänelle oli Ahia propheeta ilmoittanut, että kymmenen Israelin sukukuntaa piti pantaman hänen allensa. Mutta Jerobeamin täytyi pata Salomota, ja hän meni Egyptiin ja oli siellä Salomon kuolemaan asti. Ja Salomo kuin oli hallinnut

Israelia neljäkymmentä ajastaitaa ja elänyt kuudentymmenen vuoden ikäiseksi, uukkui hän ja haudattiin isänsä Dawidin kaupunkiin. Hänen wiisautensa ja Sumaliuutensa meidän aikoihin asti säilyneitä todistusmerkkejä ovat hänen tekemät kirjansa, joita B. Raamatussa on kolme tallella, nimittäin: 1:nen: Sananlaskut, 2:nen: Saarnaaja ja 3:mas: Korkea Weisu. Jokaisessa niistä on vielä nyt, tuhansien vuosien perästä sekä yksinkertaisille että wiisaille paljo oppimista.

36. Israelin waltakunnan jako.

1 Kun. 12, 14. — 2 Nifat. 11, 12.

Salomon kuoltua kokoontui koko Israel Sichemiin, walitsemaan uutta kuningasta. Ja he lähettiwät miehiä sanomaan Rehabeamille, Salomon pojalle, kaiten kansan puolesta: sinun isäs on meidän ikeemme raskauttanut, niin huojena nyt sinä se kowa palvelus, ja me tahdomme olla sinulle alamaiset. Mutta Rehabeam wastasi: minun isäni en teidän ikeenne raskauttanut, mutta minä lisään nyt vielä teidän ikeeseen. Sen kuultua luopui kymmenen sukukuntaa pois Judasta ja otti kuningaskunsa Jerobeamia, Nebathin pojan, joka oli äskten palannut Egyptistä, jossa hän oli ollut Salomon wainoa paossa. Ainoasti Judan ja Benjamin sukukunnat jäiwät Rehabeamille waltakunnaksi, joka kutsuttiin Juda ja jolla Jerusalemi oli pääkaupunkina. Ne siitä pois eronneet kymmenen sukukuntaa pysyiwät aina loppuun asti Israel-nimisinä eri waltakuntana, jonka kuningaat pitiwät asuntoa ensin Sechemissä, sittemmin Samariassa.

Rehabeam alkoi hallituksensa kiitettävällä tavalla. Sentähden tuliwat, Jerobeamilta pakoitettuina, Papit ja Levitat ja monta kaitista Israelin sukukunnista, jotka sydämmestänsä etsiwät Herraa, Rehabeamin, turwiin. Waan hänkin kohta luopui Herran laista, ja lankei epäjumalisuuteen. Niin myös hänen poikansa Abia. Mutta oli jälempitenkin vielä Judan waltakunnalla usia ylistyksen ansaitsewa kuningas. Sellaisia oli Abian poika Asa, hä-

nen poikansa Josaphat ja monta muuta. Mutta ei kansa tahtonut noudattaa kuninkainsa esimerkkiä, vaan enin osa poikkesi Herran palveluksesta epäjumalaisuuteen ja syntiin.

Mutta Jerobeam pelkäsi kansan vielä mieltymään jälleen Dawidin sukuun, jos entiselleen, Moosoksen lain mukaan, kävisi Jerusalemiin juhille. Sentähden luopui hän Israelin Jumalasta, ja asetti kultaisia wasskankuwia palveltamiksi toisen Daniin, toisen Betheliin. Teki hän myös pappeja, jotka eivät olleet Levin suvusta, ja alttarin, uhrataksensa epäjumalille. Niin wietтели Jerobeam kansan syntiin, eikä luopunut pahoilta teiltänsä, waikka Jumala waroitteli ihmetöiden kautta. Sentähden oli sangen vähä siunausta Israelissa siitä ajasta alkain. Kohota Jerobeamin kuoltua häwitti Jumala hänen sukunsa, Israelin istuimelta. Jerobeamista aina waltakunnan loppuun asti oli Israelilla kaikkiaan yhdeksän-toistakymmentä kuningasta. Mutta kuin kaikki pysyiwät Jerobeamin synneissä, oli heillä kaikilla onnetoin loppu. Kapina nousi kapinan perään. Tuskin oli uusi kuningas päässyt hallitsemaan, niin alkoi toinen metelin häntä vastaan, woitti hänen, tappoi hänen ja hänen sukunsa, hallitsi itse vähän aikaa ja sai sitte samallaisen lopun kuin entinenkin. Eipä liene yhtähywin ollut yhtään Ahabin wertaista pahuudessa ja jumalattomuudessa.

37. Israelin waltakunnan tukistus.

2 Kun. 17.

Hosea, Glan poika, oli kaksikymmenes Israelin kuningas, ja teki pahaa Herran edessä. Ja kansa teki myös syntiä Herraa heidän Jumalataansa vastaan, ja pelkäsi wieraita jumalia, ja waeli pakanoitien tapain jälkeen, jotka Herra oli ajanut heidän edestänsä ulos. Niin tekivät Israelin kuninkaatkin. He rakensivat epäjumalille korkeuksia kaikkii kaupunkeihin, sekä linnoihin; ja nostivat heille patsaita kaikille korkeille wuorille ja kaikkein wiberiäisten puitten alle, ja pitivät noituuksia ja

welhouksia, niinkuin pakanat. Herra lähetti kyllä prophetaita ja näkiöitä heitä waroittamaan ja sanoi: palaitkaat teidän wääriltä teiltänne, ja pitääkää Minun käskyni ja säätyni, kaiken sen Lain jälkeen, jonka Minä teidän isillenne käskenyt olen ja palveliaini prophetain kautta myös teille lähettänyt olen; mutta eiwät he totelleet. He waan katsoiwat ylöں Hänen käskynsä ja liittonsa, jonka Hän heidän isäinsä kanssa tehnyt oli, ja waelsiwat turhissa menoissa kuin pakanatkin heidän ympärillänsä. Sii-tä wihastui sitte viimeinkin Jumala ja heitti heidät pois kaswoinsa edestä.

Salmanassar, Assyrian kuningas, nosti sodan Hoseata, Israelin kuningasta vastaan ja woitti hänen. Niin Hosea tuli hänelle alamaiseksi, että hän maksoi weroa hänelle. Mutta koska Assyrian kuningas sai tietää Hosean tehneen liiton Soon, Egyptin kuninkaan kanssa, päästäksensä wuotuisista weroa maksamasta Assyrian kuninkaalle, niin Salmanassar tuli niinkuin ankara rajuilma sotajoukkoineensa Israeliin ja piiritti Samarian kolme ajaistaitaa. Ja yhdeksännellä Hosean ajastajalla, 722 vuotta ennen Christuksen syntymistä, woitti hän Samarian, teki Hosea kuninkaan wangiksi ja wei ne kymmenen sukukuntaa pois Armeniaan ja muihin kaukaisiin awaran waltakuntansa maakuntiin. Sitä sanotaan Assyrian wangiksi. Poiswietyjen siaan lähetti Salmanassar Syrialaisia, Mesopotamialaisia ja muita pakanoita häwitettyä maata ja kaupungeja asumaan. Niiden sekaannuksesta wähien jällelle jääneiden Israelin lasten kanssa tuli Samarialainen kansa. Nämät palveliwat ensimmältä omia jumaliansa; mutta kuin jalopeurat ja muut pedot alkoiwat raadella heitä, niin lähettiwät he pyytämään Assyrian kuninkaalta opettajata, joka heille neuwoisi sen maakunnan säätyjä. Ja kuningas lähetti yhden papeista, joka wiety oli Samariasta pois, ja hän opeitti heidät kuinka heidän piti pelkäämään Herraa. Ja näin tämä kansa pelkäsi Herraa, ja palveli myös epäjumaliansa pakanain

lawan mukaan. Niin tekivät heidän lapsensa ja lastensa lapsetkin.

38. Judan waltakunnan viimeiset kuninkaat.

2 Kun. 18—20.—2 Aik. 29—35.

Salomon jälkeen istui Dawidin istuimella Jerusalemissa lähemmäksi neljän sadan vuoden kuluessa kaksikymmentä kuningasta, ja Judan waltakunta pysyi voimassa yli sata vuotta Israelin waltakunnan tukistumisen jälkeen. Mistettävimpää Judan kuninkaita olivat Josaphat, Hiskia ja Josia, mutta useimmat sentkin waltakunnan hallitsijoita olivat kelwottomia ja jumalattomia.

Ahas rakensi Baalille alttareita Jerusalemin kaduille ja sulki Jumalan huoneen oven. Hiskia, tämän jumalattoman Ahaksen Jumalata pelkääväinen poika, awasi jälleen temppelin owet, puhdisti Jerusalemin epäjumalista ja teki sitä mikä otollinen oli Herralle, niin ett'ei hänen wertaistansa ollut Judan kuningasten seassa. Ruudentena Hiskian hallituksen wuotena wiettiin ne kymmenen sukukuntaa pois Assyrian wankeuteen, ja monta tuhatta Israelilaista pakeni silloin Judan maahan. Mutta hänen neljäntenä-toistakymmentä wuotensa tuli Assyrian kuningas Sanherib suurin mieswain Judan maahan ja woitti kaikki wahwat kaupungit siinä. Ja lähetti sotapäämiehensä Rabsaken suuren sotajoukon kanssa Jerusalemia vastaan. Ja Rabsake piti kaiten kansan kuullen ja sen omalla kielellä pitkän ja pilkkaawaisen puheen kuningas Hiskiata ja Israelin Jumalata vastaan, uhaten ett'ei Jumala woisi pelastaa heitä sen suuren kuninkaan kädestä, kuin ei ollut yksikään muitten maakuntain jumalista woinut suojella omiansa häntä vastaan. Mutta Hiskia rewäisi waatteensa murheissansa, puki säkin yllensä ja meni Herran huoneeseen rukoilemaan, ja lähetti palweliointansa propheta Esaian, Amozin pojan, tykö ja käski häntäkin rukoilemaan Herraa kansan edestä. Niin lähetti Esaia hänen palweliollansa Herran nimeen tämän sanoman: Assyrian kuninkaan ei pidä tuleman tähän kaupunkiin,

eikä yhtään nuolta sinne ampuman. Hänen pitää sitä tietä palajaman, jota hän tullut on; sillä Minä warjelen tämän kaupunkin ja pelastan sen, Minun tähteni ja Minun palveliani Dawidin tähden, sanoo Herra. Niin tapabtui sinä yönä, että Herran enkeli meni ja tappoi Assyrian leirissä sata kahdeksankymmentä ja wiisi tuhatta miestä. Ja koska he silloin warhain huomeneltain nousivat, katso, ne kaikki olivat kuolleiden ruumiit. Niin Sanherib, Assyrian kuningas, meni matkaansa ja palasi takaisin kotiansa Niniveeseen. Siellä tappoivat hänet omat poikansa, koska hän rukoili jumalansa huoneessa.

Siihen aikaan sairasti Hiskia kuolemallansa. Ja Esaia, Nimozin poika, tuli ja sanoi hänelle: Näin sanoo Herra: toimita talos, sillä sinun pitää nyt kuoleman! Niin Hiskia käänsi kaswonsa seinän puoleen, rukoili Herraa ja sanoi: ah, Herra, muista että minä olen uskollisesti ja wa'alla sydämmellä waeltanut Sinun edessä ja tehnyt mikä Sinulle on otollinen ollut! Ja Hiskia itki hartaasti. Niin Herra sanoi Esialle, joka ei ollut vielä puoli kaupunkin joutunut kotia mennäksensä: Palaja ja sano Hiskialle: näin sanoo Herra, Sinun isäs Dawidin Jumala: Minä olen kuullut sinun rukoukses ja nähnyt sinun kyynelees: Minä lisään sinun ikääs wiisitoistakymmentä ajastaitaa. Kolmen päivän perästä oli kuningas terweenä temppeleissä kiittämässä Jumalata Hänen armostansa.

Hiskian kuoltua tuli hänen jumalatoim poikansa Manasse kuninkaaksi ja häwitti wiidentuudentakymmenen wuotisen hallituksensa ajalla kaikki isänsä tekemät laitokset, wiettelä kansan jälleen epäjumalaisuuteen, saatti sen syntiä tekemään, ja wuodatti myös paljo wiatointa wertä. Mutta kuin hän elämänsä loppupuolella otettiin kiinni Assyrian kuninkaan sodanpäämiehiltä ja wiettiin wankina Babiloniaan, niin Manasse ymmärsi että Herra on Jumala. Ja koska hän oli siellä ahdistuksessa, rukoili hän Herraa, ja nöyryytti itsensä isänsä Jumalan edessä. Ja kuin Herra kuuli hänen hartaan rukouksensa ja johdatti hänen

jälleen Jerusalemiin, hävitti Manasse epäjumalan palveluksen waltakunnastansa ja käski kansan palwella Herraa.

Manassen poika Ammon oli taas kelvottomimpia Judan kuninkaita, mutta hänen poikansa Josia puhdisti Jerusalemin ja koko Judan epäjumalista ja toimitti Herran huoneen entiselleen, Lain säännön mukaan. Mutta kohta Josian kuoltua, alkoi Judan waltakunnan loppu silmin nähden lähestyä.

39. Judan waltakunnan kufistus.

2 Kun. 24, 25. Jer. 21.

Sojakim, joka oli neljäs Judan kuningas, Manassesta lukein, teki pahaa Herran edessä. Niin alkoi jo Jumalalta uhattu rangaiustus toteen käydä. Kaldealaiset, wieras, raiwo sotakansa ja heidän kuninkaansa Nebukadnezar noui Judalaisia vastaan, teki maan weronalaiseksi, sitoi Sojakimin kaksilla waskikahleilla, otti hänen ja monta ylhäistä sukua wangiksi, niin myös paljon Herran tempelien astioita ja wei kaikki Babeliin, 606 vuoden päikköillä ennen Christuksen syntymistä. Kolme vuotta jällemiten, kuin Sojakim oli äsken kuninkaaksi päässyt, isänsä Sojakimin kuoltua, tuli Nebukadnezar uudelleen ja piiritti Jerusalemin. Ja hän otti kaiken vielä jällellä olevan tawaran Herran huoneesta ja kuninkaan huoneesta ja kaikki Salomonin teettämät kulta-astiat; ja wei kuningas Sojakinin ja kymmenen tuhatta sotamiestä ja kaikki ylimäiset niin myös kaikki rautasepät ja puusepät myötänsä Babeliin (Se tapautui vuonna 599 ennen Chr. synt). Ryöstetyille maalle kuninkaaksi pani Nebukadnezar Zedekian, Sojakinin sedän. Ja tämäkin teki pahaa Herran edessä, niinkuin Sojakim myös tehnyt oli. Mutta kuin Zedekia etsi Egyptiläisiltä apua Nebukadnezaria vastaan, tuli Kaldealaisen sotajoukko niinkuin tulwa yli koko maan, ja piiritti taas Jerusalemin kaksi vuotta. Ja nätkä nousi siinä niin hirweäksi, että äidit sen pakoissa tappoiwat omat lapsensa. Zedekia lähetti miehiänsä propheta Seremian tykö pyytämään häntä kysymään Herralta: wie-

lätkö Herra armahtaisi kansaansa ja kaupunkiansa Jerusalemia. Jeremia vastasi heille: Näin sanoo Herra: katso, ne sota aseet, joilla te soiditte Babelin kuningasta vastaan, tahdon Minä kääntää takaperin. Minä tahdon tapella teitä vastaan ojetulla kädellä, wäkewällä käsiwarrella, julmuudella, närkästyksellä ja suurella wihalla. Minä tahdon lyödä tämän kaupungin asuwaiset ja antaa Zedekian palveliainensa ja kansainensa heidän wihollistensa käsiin. Minä tahdon etsiskellä teitä, sanoo Herra, teidän töittenne hedelmän jälkeen.

Wiimein woittiwat wiholliset kaupungin. Zedekia, jota pyrki yöllä pakoön kaupungista, otettiin kiinni Kaldealaisilta ja wiettiin Nebukadnezarin eteen, joka ensin tappatti hänen poikansa isän nähden, ja puhkasi sitte onnettomalta hänen molemmat silmänsä ja wei wiimein sokeana Babeliin. Jerusalemin kaupunki ja temppeli ryöstettiin ja poltettiin, kaikki kalliit astiat, suuret, pienet, Herran temppelistä wiettiin Belin temppeliin Babelissa: mihin liitonarkki joutui, sitä ei kukaan tiedä. Tarkoin kaupungin muuritkin kufistettiin ja kaikki asujamet, jotka oliwat miekalta, näljältä ja rutolta säilyneet, wiettiin Babeliin ja hajaantuivat siellä niinkuin akanat tuulessa (588 e. Chr. synt). Tätä Sudan kansan onnetointa aikaa, jota kesti seitsemänkymmentä vuotta, lukein wihollisten ensimmäisestä päällekkarkauksesta Sojakimin aikana, sanotaan Babylonian wankuudeksi. Koko sen ajan oli Jerusalemin mainio kaupunki autiona.

40. Prophetat.

Prophet. kirj.

Koska epäjumalain palvelus, ja siitä sikiäwä jumalattomuus ja synti Israelin lasten seasssa useasti sai alkunsa itse kuningaista ja kansan hallitsijoista ja papitkin enemmän katsoiwat lain noudatusta ulkonaisessa menossa ja uhri-palveluksessa, kuin mielenlaadussa ja hengessä, niin Sumala herätti erinomaisella nerolla ja kiiwaudella warustettuja miehiä kansaa neuwomaan, opettamaan ja

varoittamaan. Jumalan hengeltä walaistuina julistiwat ja selittiwät he niitä merkkejä, tunnusähtejä ja luonnon ihmeitä, joilla Herra oli aika ajasta pyytännyt waroittaa kansaa wäärille teille poikkeamasta. Heidän Wirkansa oli siis säilyttää ja lewittää sen ainoan Jumalan ja Hänen pyhän lakinsa tuntua kansassa, ja saarnata pakanallisia menoja ja tapain turmellusta vastaan. Kuinka tarpeellinen heidän työnsä ja toimensa oli, on nähtävä, esimerkiksi sanoaksemme, siitä että Josian, Sudan kuninkaan aikana, löydettiin temppelistä kirja, jota tuskin enää tunnettiin, sillä se oli Manasssen pikkällisen ja jumalattoman hallituksen aikana joutunut peräti unohdukseen: — ja se kirja oli Moseksen laki. Jumalan henki herätti propheetaita sekä kymmenen sukukuntain waltakunnassa, että Judassa ja Jerusalemissa Hän kutsui heitä niin halvimista kansan seasssa, kuin korkeimmistakin säädyistä. Esaias ja Daniel oliwat kuninkaallista sukua, Jeremias ja Hesekiel pappeja. Elias, Elisa, Jona ja Micha oliwat alhaisempaa säätyä; Amos köyhä karjanpaimen. Jumalan erinomaisesta sallimuksesta taitsiwat he tulewaisiakin ennustaa. Propheeta Esaias ennusti Babylonian waltakunnan pikaista kaswamista ja siitä Judan kansalle nousewaa waaraa. Jeremias julisti Jerusalemin häwitystä Kaldealaisten kautta ja Jerusalemin antiokki joutumista. Propheeta Hesekiel waroitteli wankeja Babelissa.

Jumalan hengen moimasta ja waiikutuksesta puhuiwat propheetat kauneilla kuwaus- ja ennustus-puheilla Messiakestakin, Herran woidellusta, maailman Wapahajasta ja hänen tulostansa maan päälle. He owat siis se fide eli liite, joka kiinnittää Wanhan Testamentin luteen.

**Mainittawia miehiä ja naisia Israelin kansassa
Babylonian wankeuden aikana ja sitä ennen.**

41. Propheeta Elia.

1 Kun. 17, 18. — 2 Kun. 2.

Jo aikaisin alkoi propheeta Elia tulewaisia ennustella. Hän nuhteli kiiwaasti jumalan-unhottanutta Israe-

lin kuningasta Achabia vastaan, jolla oli häntä itseä vielä jumalattomampi puoliso Isebel, Sidonin kuninkaan tytär. Heidän synteinsä tähden julisti heille Elia tämän kosto-tuomion Herralta: niin totta kuin Herra, Israelin Jumala, elää, ei pitä näinä vuosina kastetta eikä sadetta tuleman, muutoin kuin minun sanani jälkeen. Mutta sitte Elia ei uskaltanutkaan jäädä Achabin tykö, vaan meni Herran käskystä ja lymysi itsensä Chirithin ojan varrelle, johon kaarneet kantoivat hänelle ruokaa syödäksensä ja jossa hän sai ojasta wettä juodaksensa. Mutta kuin vuoden perästä oja kuiwi sateen puutteesta, käski Jumala Elian mennä Zarpathiin, Sidonin maahan, jossa leskiwaimo olisi hänen elättävä. Koska hän siis tuli Zarpathiin, näki hän leskiwaimon, joka oli puita hakemassa, ja hän anoi häneltä puolen leipää ja vähän wettä. Mutta leski wastasi wannoen: ei ole minulla leipää, mutta piwo jauhoja wakkaisessa ja vähä öljyä astiassa; sen minä menen valmistamaan itselleni ja pojalleni syödäksemme ja sitte kuollaksemme. Tähän Elia wastasi: älä pelkää, sillä näin sanoo Herra, Israelin Jumala: ei jauhot wakkaisesta pidä loppuman, eikä öljyä astiasta puuttuman siihen päivään asti kuin Herra antaa sataa maan päälle. Niin käwitin; uiista vähistä tawaroista eli sekä waimo poikienensa, että prophetakin monet ajat. Sitte kuin taiwas oli ollut suljettuna puolineljättä vuotta, sanoi Herra Elialle: mene ja osoita itses Achabille, ja Minä annan sataa maan päälle. Ja Achab meni Eliata vastaan, ja sanoi hänelle: etkös sinä ole se, joka Israelin willitset? Elia wastasi: en minä Israelia willitse, mutta sinä ja sinun isäs huone, sillä että te olette hyljänneet Herran käskyt ja waellatte Baalin jälkeen.

Sitte pyysi propheta kuningasta kutsumaan koko Israelin kansan kokoon Karmelin wuorelle, niin myös neljä sataa ja wiisikymmentä Baalin prophetata. Ja kuin kaikki oliwat kokoontuneet, astui Elia kaiken kansan eteen ja sanoi: kuinka kauan te onnutte molemmille puolille. Jos Herra on Jumala, niin waellakaat hänen jälkeensä,

mutta jos Baal on Jumala, niin waeltakaat hänen jälkeensä. Ja vielä sanoi Elia: antakaat meille kaksi kalpea (mullia). Toisen niistä walittoot Baalin papit uh-rataksensa, toisen panen minä alttarilleni; mutta ei kumpikaan saa panna tulta ala. Huutakoot he heidän Jumalansa nimeä: minä huudan Herran nimeä. Kumpi Jumala vastaa tulella, hän olkoon Jumala. Kaikki kansa wastasi ja sanoi: se on oikein! Ja Baalin prophetat walmistiwat kalpeen, hyppeliwät alttarin ympärillä ja huusiwat Baalin nimeä huomenesta puolipäiwään asti, sanoen: Baal, kuule meitä! Mutta ei kuulunut ääntä, eikä wastausta. Koska jo puolipäiwä oli, pilkkasi heitä Elia ja sanoi: huutakaat wahvasti. Hän ajattelee jotakin, eli on hänellä jotakin toimittamista, eli on matkalla, eli jos hän matkaa; että hän heräisi. Niin he huusiwat suurella äänellä ja wiileskeliwät itseänsä weittillä ja naskaleilla, niinkuin heidän tapansa oli: niin että he werta tiukkuwat. Ei sittenkään kuulunut äänen hiiskausta wastaufseksi.

Sitte kuin ehtoo-uhrin aika joutui, rakensi Elias alttarin, pani uhrinsa sille, kaiwoi ympärille kuopan ja kaasi uhrin ja alttarin päälle niin paljo wettä, että kuoppa täytyi wedestä. Alkoi sitte rukoulla, sanoen: Herra, Abrahamin, Isakin ja Jakobin Jumala, ilmoita tänä päivänä, että Sinä olet Israelin Jumala ja minä Sinun palvelias! Kuule minua Herra, että tämä kansa tietäisi Sinun olewan Jumalan! Niin lankesi Herran tuli ja poltti polttouhrin, puut, kivet ja mullan ja nuoli weden kuopasta. Sen nähdesjänsä lankesi kaikki kansa kaswoillensa ja sanoi: Herra on Jumala! Herra on Jumala! Mutta Elia sanoi heille: ottakaat Baalin prophetat kiinni! Ja hän wei heidät Risonin ojan rannalle, ja tappoi heidät siellä. Jo samana iltana tulikin sangen suuri sade.

Elia eli korkeaan ikään ja waeli Herran teitä. Ja Elia sanoi Elisalle, jonka hän Herran käskystä oli woidellut prophetaksi isaansa: ano mitä minun pitää sinulle tekemän, ennenkuin minua otetaan pois sinulta. Elisa wastasi: että sinun henkes kahdenvertaisesti olisi minun

kanssani. Ja koska he puhuivat keskenänsä, katso, tulivat tuliset maunut tulisten hewoisten perässä ja eroittivat heidät toisistansa. Ja Elia wiettiin ylös tuulispäässä taiwaaseen; mutta Elisa otti hänen hameensa, joka häneltä pudonnut oli, ja piti sen sittenpäin omanansa. Tämä tapahtui Joramín, Achabin pojan, Israelia hallitessa.

42. Propbeta Elisa.

2 Kun. 2, 4 ja 5.

Elían henki ja woima tulivat Elisan päälle, niin kuin hän oli anonut, ja hän teki monta ihmettä. Eliaasta erottuansa tuli hän Jordanin wirran rannalle; ja kuin hän löi wettä Elían hameella, niin wesi hajosi molemmille puolille ja hän käwi ylitse. Jerichoon tultuansa walittivat hänelle kaupunkilaiset kairoinsa wettä pahaksi. Niin Elisa heitti suolaa wesihuokoihin, ja wesi parani. Sieltä hän käwi Betheliin. Siellä mennessänsä tuli poikia kaupungista, ja pilkkausivat häntä. Elisa kirosi heitä Jumalan nimeen: niin tuli kaksi karhua metsästä, ja repelivät heistä kaksi wiidettäkymmentä kuoliaksi.

Kerran tuli leskiwaimo, jonka mies oli ollut prophetain opetuslapsia, walitti ja sanoi: minun mieheni kuoli; niin nyt tulee welkamies ja tahtoo ottaa kaksi minun poikaani orjaksensa. Elisa kysyi: mitä sinun huoneessas on? Hän wastasi: ei mitään muuta kuin yksi öljyastia. Elisa sanoi: mene ja ano koko kyläkunnaltas tyhjiä astioita niin monta kuin saat. Mene sitte sijälle, sulje owi sinun ja poikais perästä ja kaada jokaiseen niihin astioihin siiksi että täytyvät. Hän teki niin: ja kuin astiat olivat täytetyt käskei hän poikansa hakea vielä astioita. Mutta niitä kuin ei enää ollut, niin öljy seisabtui. Ja hän möi öljyn ja maksoi welkansa; ja jäi hänelle vielä sen weran tähtteeksi, että eli siitä itse poikainensa.

Raeman, Syrian kuninkaan kuuluisa ja kunnioitettu sodanpäämies, oli spitalinen. Oli hänen emännällänsä palveluksessa piikainen, jonka Syrian sotajoukko oli ryös-

tänyt Israelin maalta. Se sanoi kerran emännällensä: o jos minun herrani olisi prophetan tykönä, joka on Samariassa, niin hän parantaisi hänen. Naeman meni; ja kuin hän tuli Elisan huoneen eteen, lähetti propheta sanomaan hänelle: mene ja vese itses seitsemän kertaa Jordanissa. Niin Naeman vihastui siitä, ett'ei propheta tullut ulos hänen tykönsä Jumalan nimen voimalla parantamaan hänen pahaa, tarttuvaista tautiansa. Mutta hänen palveliansa puhuttelivat ja kehoittivat häntä tekemään prophetan sanan mukaan. Ja kuin Naeman astui alas waunuistansa ja pesi itsensä seitsemän kertaa Jordanissa, niin hän tuli puhtaaksi spitalistansa. Nyt palasi hän Jumalan miehen tykö ja sanoi: katso, nyt minä tiedän, ett'ei yhtäkään Jumalata ole kaikessa maassa, waan Israelissa. Ja hän tarjosi Elisalle kalliita lahjoja: mutta ei Elisa ottanut niitä. Sanoi Naeman: tästä alkain en minä enää tahdo muukalaisille jumalille uhrata, mutta Herralle. Mutta Gehasi, Elisan palvelia, alkoi himoita Naemanin kalliita tawaroita, joita hän oli tarjonnut hänen herrallensa. Sentähden juoksi hän Naemanin jälkeen ja sanoi herransa nimesssä: katso, juuri nyt tuli minun tyköni kaksi wierasta; anna heille kahdet juhla-waatteet ja leiwistä hopyata. Ja Naeman antoi waatteet ja kaksi leiwistä hopyata, ja Gehasi kätki ne. Mutta kuin hän tuli herransa eteen, kysyi Elisa: Kustas tulit Gehasi? Niin hän sanoi ei missään käyneensä. Mutta Elisa sanoi hengesssä nähneensä kaikki hänen tekonsa, ja rangaistukseksi siitä julisti hän, että Naemanin spitali piti tarttumaan kawalaan palveliaan hänen ikäpäiwiksensä. Ja Gehasi meni pois hänen tykönsä spitalisena niinkuin lumi.

43. Propheta Jona.

Jonan kirja.

Alkaa jälkeen Elisan kuolemaa eli propheta Jona, joka syntyisään oli Sebulonin sukukuntaa. Ninive, Assyrian kuninkaan pääkaupunki, oli rikas ja ihana kau-

puuki ja niin suuri, että kolme päivää meni sitä ympäri matkustaisissa. Ja Herra sanoi Jonalle: nouse ja mene siihen suureen Niniween kaupunkiin ja saarnaa sinä; sillä heidän pahuutensa on tullut minun kasvoini eteen. Mutta Jona ei totellut Herran sanaa, vaan läksi merelle toispäin mennäksensä. Niin Herra nosti suuren ilman merellä, että haaksen luultiin rikkaantuwan. Ja haaksimiehet heittivät mereen kaikki kalut haahdesta, sitä kewentääksensä; ja kukin huusi Jumalataansa. Mutta Jona makasi alhaalla haahdesa. Niin haahdenhaltia meni ja sanoi hänelle: miksis makaat? Nouse ja rukoile Jumalatas: ehkä Jumala muistaisi meitä, ett'emme hukkuisi. Ja he sanoivat toisilleen: tulkaat, heittäkäämme arpa, tietääksemme kenenkä tähden tämä onnettomuus meillä on. Ja arpa lankei Jonan päälle. Ja Jona tunnusti paenneensa Herran edestä, ja käski myös heitä heittämään häntä mereen, niin meri tyvenisi. He kyllä koettivat päästä soutamalla maalle, mutta meri kävi heidän ylitseensä. Niin he huusivat Herran tykö, sanoen: Herra, älä anna meidän hukkoa tämän miehen tähden ja älä lue meille tätä wiatointa werta. Ja he heittivät Jonan mereen ja meri asettui lainehtimasta. Mutta Herra toimitti suuren kalan nielemään Jonan: ja Jona oli kalan watsassa kolme päivää ja kolme yötä. Ja Jona rukoili Herraa Jumalataansa kalan watsassa, ja kala oksensi hänen Herran käskystä maalle. Niin Herra sanoi toisen kerran Jonalle: nouse ja mene Niniweeseen, ja saarnaa mitä Minä sinulle sanon. Ja Jona meni ja rupesti huutamaan kaupungissa: vielä on neljäkymmentä päivää, niin Niniween pitää hukkuman. Niin kaupungin kansa uskoi prophetan sanaa ja peljästy. Itse kuningaskin riisui kalliit waatteensa, kääri itsensä säkkiin ja istui tuhkaan; ja käski kaikkein paastota ja Jumalan tykö huutaa. Koska Jumala näki, että he palasivat pahasta tiestänsä, säästi hän kaupungin hukkumasta. Mutta Jona pani sen kowin pahaksensa ja sanoi: minä kuolisin ennen kuin eläisin. Hän läksi kaupungista, teki itsellensa majan ja

odotti nähdäksensä mitä kaupungille tapahtuisi. Ja Herra kaswatti pensaan warjoamaan ja wirwoittamaan häntä, josta hän suuresti iloitsi. Mutta jo toisena päivänä toimitti Herra madon, joka söi pensasta, niin että se kuitwettui. Murinko kuin sitte jälkeen paisti Jonan päähän, toiwotti hän taas itsellensä kuolemata. Niin Herra sanoi Jonalle: luuletkos oikein wihastunees? Sinä armahdat pensasta, jostas et mitään waiwaa nähnyt etkä sitä kaswattanut; eikös siis Minun pitäisi armahtaman sitä suurta Niiniween kaupunkia, jossa on enempi kuin sata ja kaksikymmentä tuhatta ihmistä?

44. Tobia.

Tob. kirj. 1—12 ja 14.

Oli yksi mies nimeltä Tobia, Naphthalin suwusta. Hän oli muiden mukaan wiety wangiksi Salmanasserin, Assyrian kuninkaan aikana, Niiniween kaupunkiin. Mutta waikka hän niin muukalaisten seasja wankina oli, ei hän kuitenkaan Jumalan sanasta luopunut, waan palweli Herraa kaikesta sydämestänsä. Hänellä oli yksi poika, jonka hän myös Tobiaksi nimitti ja opetti jo nuoruudesta Jumalata pelkäämään ja syntiä wälttämään. Salmanasserin kuoltua pääsi hänen poikansa Sennaberib kuninkaaksi ja hän oli Israelin lapsia kohtaan vielä tuimempi kuin isänsä. Käwi Tobia joka päivä lohduttelemassa onnettomia kansalaisiansa; isowaisia hän ruokki, alastomia hän waatetti, tapetuita ja kuolleita hän hautasi. Mutta koska se tuli kuninkaan kuuluwiin, käski hän tappaa Tobian; mutta Tobia pakeni waimonsa ja poikansa kanssa. Ja kuin kuningas itse sitte tapettiin ommilta pojiltansa tuli Tobia kotiansa ja sai tawaransa takaisin. Wanhoilla puolin ikäänsä tuli Tobia sokeaksi. Niin hänen ystäwänsä nauroiwat häntä ja sanoiwat: missä nyt on sinun uskallukses? Mutta Tobia nihteli heitä, sanoen: älkääät sanoko niin; sillä me olemme pyhäin lapset ja odotamme elämätä, jonka Jumala antaa uskowaisillensa. Wiimein alkoi Tobia toiwotella itsellen-

sä kuolemaa ja hartailta rukouksilla ja kyyneleillä rykoili hän Jumalalta autuaallista elämänsä loppua. Ja koska hän luuli rukouksensa kuulluksi, kutsui hän poikansa tykönsä ja sanoi hänelle monen suloisen neuvon ja terveellisen opetuksen päätteeksi: pida kaikkena elinaitanas Jumala filmäis edessä ja sydämessäs, ja karta ett'es mihinkään syntiin mielisty ja Jumalan käykä vastaan tee. **Alla murhehdi, poikani, me olemme tosin köyhät, mutta me saamme paljo hyvää, jos me Jumalata pelkäämme wältämme syntiä ja teemme hyvää.**

Tobias oli sen ohessa ilmoittanut pojallensa, että hänellä oli kymmenen leiwiskää hopiata welaksi annettuna Gabelille, Ragesen kaupungissa Medenisä ja että hänellä oli welkakirja Gabelilta. Hän käski siis poikansa mennä sinne pyytämään sitä welkaa takaisin. Nuori Tobias lupasi tehdä sinä kuin muissakin asioissa isänsä tahdon mukaan, waan kuin ei itse tiennyt tietä Rageseen, meni hän pian etsimään uskollista matkakumppania, joka sen tietäisi. Hän löysiin kohta nuorukaisen, joka näytti olewan matkaan lähdöllä. Se oli Herran enkeli, jonka hyvä Jumala oli lähettänyt Tobian turwiksi; mutta ei hän häntä fiksi tietännyt. Ja Tobias tervehti häntä ja kysyi: tiedätkös tien Rageseen? Tiedän kyllä, wastasi enkeli, sillä minä olen usein sitä waeltanut, ja olen majaa ollut Gabelin tykönä Ragesessa. Niin nuori Tobias wei hänen ilomielin isänsä tykö ja nuorukainen tervehti häntä ja sanoi: Jumala antakoon sinulle iloa! Tobias wastasi: mikä ilo taitaa minulla olla, jonka pimeydessä istuman pitää ja taiwaan walkeutta en nähdä taida? Enkeli sanoi hänelle: ole kärsiwällinen, Jumala sinua pian auttaa. Nuorukaisen matkaan lähteissä siunasiwat isä ja poika toinen toistansa, turwatan Jumalaan: mutta äiti itki katkerasti eikä olisi suonut sitä rahaa olewankaan, jonka tähden poikansa nyt täytyi lähteä niin pitkille matkoille.

Nuori Tobias läksi siis kumppaninensa matkaan. Ensimmäisen päiwän matkalla tuliwat he Tigris-wirran rannalle ja Tobias meni pesemän jalkojansa, ja katso, suuri

kala hyppäsi sieltä ja tahtoi niellä hänen. Tobia hämmästyksissään huutamaan: Herra, hän tahtoo minun syödä. Sanoi enkeli hänelle: tartu hänen kiduksiimiinsa ja wedä häntä ylös. Ja Tobias teki niin, ja kala pyrki kohta hänen jaloissansa. Silloin sanoi enkeli: halkaise kala ja pidä sydän, maksa ja sappi itselles, sillä ne ovat sängen hyvät voiteeksi. Mentiin sitten edelleen. Niin yhtenä iltana matkan loppupuolille päästessängsä kysyi Tobia: kuhuinka nyt yöksi poikkeemme? Enkeli vastasi: tässä on mies, Raquel nimeltä, sinun suvustas: hänellä on yksi ainoa tytär, Saara nimeltä. Kaikki hänen tavaransa ovat sinulle aiwotut, jos sinä otat hänen tyttärensä emännäkseen. Sanoi Tobia: minä olen kurllut, että hän jo ennen seitsemälle miehelle annettu on: ne kaikki ovat kuolleet; päälliseksi sanotaan, että paha henki on heidät tapannut. Ehtä kävi minullekin niin. Enkeli sanoi: pahalla hengellä on valta ainoastaan niitten päälle, jotka haureudesta waimoja ottawat, niinkuin järjettömät eläimet. Ja he meniwät Raquelin tyttö, ja hän otti heitä vastaan ilolla. Katsahdoin Tobiaan, sanoi hän emännällensä: kuinka tämä nuorukainen on lankomme muotoinen! Sitte kysyi hän, mistäkö wieraat oliwat? johon he wastasivat olevansa wanteja Niiniweestä. Raquel kysyi uudelleen: tunnettekö minun weljeni Tobian? Enkeli vastasi: Tobia, jonka perään kysyt, on tämän nuoren miehen isä. Niin Raquel rupesti hänen kaulaansa, suuta antoi hänelle, itki ja sanoi: hyvästi sinattu ole sinä, minun rakas poikani; sillä sinä olet juuri hurstkaan miehen poika. Ja hänen emäntängsä ja tyttärensä Saara rupestiwat myös itkemään. Sitte alettiin walmistaa ruokaa wieraille; mutta Tobia sanoi: en minä syö enkä juo, ell'et sinä anna minulle myöten rukoustani ja lupaa minulle tyttärtäs Saaraa emännäksi. Siitä peljästyi Raquel, muistain mitä hänen tyttärensä entisille miehille tapahtunut oli. Mutta enkeli sanoi: älä pelkää hänelle antaisas piikaa; tyttäres on hänelle aiwottu waimoksi, sillä hän pelkää Jumalata. Silloin otti Raquel tyttärensä käden, pani sen Tobian

täteen ja siunasi heitä. Ja Tobia otti Saaran emännänsä. Ja hän sanoi hänelle: nouse, rukoilkaamme Jumalata, ei meidän sowi sitä jäätyä niin alkaa kuin pakanat. Ja he rukoilivat Jumalata, ja Jumala oli heille armollinen. Raguel, sen nähdesä, kiitti Jumalata ja antoi kaikesta tavarastansa puolen Tobialle ja teki kirjoituksen, että hänen kuolemansa jälkeen toinenkin puoli Tobian olisi. Ja enkeli meni Tobian pyytämästä Ragelseen ja sai Gabelilta welan maksetuksi, ja Gabel tuli itse enkelin kanssa Tobian hääpitoihin ilolla siunaamaan häntä.

Koska nuori Tobia häidensä tähden wiipyi, rupestivat hänen wanhempansa murhehtimaan häntä. Ja äiti istui joka päivä tien wieressä mäellä, josta hänellä oli laaja silmäala. Ja kuin hän siinä katsellesfansa wiimeinkin näki poikansa kaukaa, juoksi hän ilmoittamaan sitä miehellensä. Ja wanha sofia mies nousi ja kutsui kohta palvelian taluttamaan häntä tulijoita kohtaamaan. Ja wanhemmat antoivat suuta pojallensa ja ikkettiinkin molemmin puoliin iloista. Ja koska he olivat rukoilleet ja kiittäneet Jumalata, otti nuori Tobia kalan sappea ja woiteli isänsä silmät; ja kaihi lätki hänen silmistänsä, niinkuin munan kalwo, ja hän sai näkönsä jälleen. Ja he kiittivät Jumalata hän ja hänen omaisensa ja kaikki jotka sen tietää saivat. Ja Tobia jutteli wanhemmillensa kuinka paljo hywää Jumala hänelle tehnyt oli hänen kumppaninsa kautta. Ja he taritsivat hänelle puolen kaikesta myötätuodusta tavarasta. Mutta ei hän sitä ottanut; sanoi waan: kiittäkää ja ylistäkää Jumalata, että Hän teille senkaltaisen armon tehnyt on. Sinä wanha mies olet kärsinyt kiusausta, koetelluksi tullakses. Mutta Jumala on minun lähettänyt parantamaan sinua, ja tekemään poikaas onnelliseksi. Minä olen Raphael, Herran enkeli. Ja kuin hän sen sanonut oli, katosi hän heidän silmistänsä. Niin he lankesivat maahan, ja kunnioittivat Jumalata ja ilmoittivat hänen suuria ihmeitänsä. Tämän jälkeen eli wanha Tobia onnellisena vielä neljäkymmentä ja kaksi vuotta ja näki lastensa lapset. Ennen

kuolematansa kutsui hän poikansa ja poikansa lapset eteensä ja käski heidän muuttaa pois Niniveestä, sillä hän näki, että se kaupunki piti synteinsä tähden hävitettämän. Hän kehoitti heitä myös aina palvelemaan Herraa totuudessa ja turvaamaan häneen täydellisesti. Ja hänen poikansa muuttikin ominensa Niniveestä. Ja hän ja kaikki hänen sukuunsa elivät jumalisesti ja kunniallisesti, niin että he sekä Jumalalle että ihmisille otolliset olivat.

45. Job.

Jobin kirja.

Uusin maalla (pohjanpuolimaisessa Arabiassa eli mies, nimeltä Job, joka oli waka, hurstas ja Jumalata pelkääväinen, ja wälitti pahaa. Hänellä oli seitsemän poikaa ja kolme tytärtä ja sängen paljo karjaa. Mutta tapahtui Herran, että kuin Jumalan lapset, pyhät enkelit, astuivat Herran eteen, tuli saatanakin heidän kanssansa. Herra sanoi saatanalle: etkös ole ottanut waaria Minun palveliastani Jobista, jonka wertaista ei ole maassa hurstauden ja jumalisuuden suhteen? Saatana wastasi, että Jobilla ei ollut pakkoa hurstana ollessansa, niin kauan kuin Jumala yltäkyllältä siunasi hänen kaikkinaisella hywällä, mutta että häneltä taitaisi mielikin muuttua, jos asiansa alkaisiwat toisin käydä. Sanoi Herra saatanalle: katso, kaikki hänen tavaransa olkoon sinun käsissäs, ainoasti älä häneen itseensä kättäs satuta. Tulikin kohta sanansaattaja Jobille ja sanoi, että hänen härkänsä ja aasinensa olivat häneltä ryöstetyt. Hänen sita puhuisiansa tuli toinen ja sanoi: Jumalan tuli lankefi taiwaasta ja poltti lampaas kaitsoinensa. Koska hän vielä puhui, tuli kolmas ja sanoi, että Kaldealaiset olivat ottaneet kaikki hänen kamelinsa. Ennenkuin se oli puheensa päättänyt tuli neljäs ja sanoi; että tuulispää oli tullut korwesta ja sysännyt kumoon huoneen, jossa hänen poikansa ja tyttärensä olivat, niin että he kaikki kuolivat. Silloin Job nousi ja repäisi waatteensa, lankefi maahan ja rukoi, sanoen: Herra antoi, Herra otti, kiitetty olkoon Herran nimi!

Tapahtui taas, koska Jumalan lapset astuivat Herran eteen, että saatanakin tuli heidän kanssansa. Herra kysyi saatanalta: etkös ole ottanut waaria Minun palveliastani Jobista? Saatana vastasi, että jos Herra antaisi hänen satuttaa kätensä Jobin ruumiiseen, niin Job kohta luopuisi Herrasta. Herra sanoi: katso, hän olkoon sinun kädessäs: kuitenkin säästä hänen henkeänsä. Silloin löi saatana Jobin pahoilla paisumilla kantapäistä päälakeen asti. Ja onnetoin otti sawiastian ja kaapi itseänsä sillä ja istui tuhassa. Niin hänen emäntänsä sanoi hänelle: wieläkös pysyt wakuudessäs? Siunaa Jumalata (se on, älä toivo enää apua Jumalalta) ja kuole. Mutta Job vastasi hänelle: sinä puhut niinkuin tyhvät puhuvat. Jos me olemme hyvää saaneet Jumalalta; eikö meidän myös pidä ottaman pahaa vastaan? Sitte tuli kolme hänen ystäväitänsä lohduuttamaan häntä. Ja Jobin näkö oli hänen tuskistansa niin muuttunut, että he waiwoin häntä enää tunsiwatkaan. Ja Job, joka tähänasti oli kantanut ristinsä kärsiwällisyydellä, teki nyt suuren synnin, kirotessansa syntymäpäiwänsä. Siitä nyt ne kolme hänen ystäväitänsä nuhteliwat häntä, arwellen hänen wain ansainneen tämän witsauksen, koska Jumala on wanhurskas Jumala. Siwät he muistaneet sitä, että Jumala koettelee hurskaitakin. Job taas erehtyi sinä, että hän luki itsensä warsin syyttömäksi ja puhtaaksi Jumalan edessä.

Wihdoin puhui Jumala itse Jobille ja sanoi: kuka on se, joka puhuu niin taitamattomasti? Kusfas silloin olit, koska Minä maan perustin? Kuka on sinne tie, kussa walkeus asuu: ja missä on pimeyden sia? Tiedätkös kuinka taiwas hallitaan: eli taidatkos hänen hallituksensa toimittaa maan päällä? Ilmoita se, jos sinulla se ymmärrys on. Näillä ja mokomilla sanoilla osoitti Jumala Jobille hänen taitamattomuutensa ja mitättömyytensä Jumalan oman wiisauden ja woiman rinnalla. Niin Job nöyryytti itsensä Herran edessä, tunnusti syntiä tehneensä ja rukoili hartaasti Jumalalta niitä anteeksi. Ja Jumala kuuli hänen rukouksensa ja sanoi myös, ett'ei hänen ystäväin-

säkään olleet oikein puhuneet hänestä. Ja Sumala antoi Jobille kaikkia kaksii sen wertaa kuin hänellä oli ennen ollut. Ja Job eli sitte onnellisena sata ja neljäkymmentä vuotta, niin että hän sai nähdä lapsensa ja lastensa lapset hamaan neljänteen polveen.

46. Judith.

Judithin kirj.

Nebukadnezar, Assyrian kuningas, kävi monta sotaa Judan valtakuntaa vastaan, ennenkuin hän sai sen täydellisesti voitetuksi. Kerran lähetii hän sotapäämiehenä Holopherneksen sellaiselle sotaretkelle, ja tämä meni kaikin sotajoukkoinensa Bethulian kaupungin eteen. Holophernes, joka oli sitä ennen voittanut monta kansaa, vihastui, kuin näki Judalaisten varustaiwan vastarinnan tekoon. Hän kutsui siis kokoon kaikki päämiehensä ja kysyi heiltä, mihinä tämä kansa mahtoi luottaa, kuin ei jo rientämiseen antainut Holopherneksen ala, niinkuin kaikki muut kansat tehneet oliwat. Niin jutteli hänelle yksi hänen päämiehänsä, nimeltä Achior, kaikki tämän kansan menot ja vaiheet ja neuvoi päätteeksi Holophernesta tiedustelemaan oliwatko he syntiä tehneet Jumalataansa vastaan. Sillä — wakuutti Achior — jos Sumala heitä warjelee, tulemme me häpiään kaikessa maassa. Siitä vihastui Holophernes Achioriin niin, että hän käski hänen wietää Bethuliaan, siellä ynnä kaupungin kanssa hukutettawaksi. Sitte panetti hän wartiat kaikille, kaiwoille ja wedenjuoksuille kaupungin ympäristöillä, pakottaaksensa kaupunkilaisia jannon tuskalla. Ja siitä kuin oliwat janoon nääntymäisillään, kokoontuivat he kaikki kaupungin päämiehen, Dzian, ympärille, ja pyysiwät häntä antamaan kaupunkia Holopherneksen käsiin. Mutta Dzias sai heidät vielä wiisi päivää odottamaan apua Sumalalta.

Tämä tuli Judithin kuuluwiin, joka oli Sumalata pelkääwä leski Bethuliasssa. Niikeitanja kellenkään julkaisemata, päätti hän Jumalan avulla pelastaa kaupungin. Sentähden palawalla rukouksella matkaansa walmistattu-

ansa, meni hän piikoinensa ulos kaupungista suorastansa Assyrialaiten leiriin, johon hän pääsi sisälle ja wiettiin Holopherneksen eteen. Eufin kuin oli miellyttävillä puheilla saattanut hänen lempeäsi kohtaansa, sanoi Judith tulleensa julkaisemaan Holophernekselle mitenkä hän vähimmässä ajassa saisi Bethulian kaupungin ja koko Judan maan valtaansa. Hän sanoi Achiorin totta puhuneen: ja kuin Judan kansa taitaisi voitettaa ainoasti silloin, koska he oliwat syntiä tehneet, niin tahtoisi hän ruukoilla Jumalata ilmoittamaan sitä hänelle, että hän sitte saisi sen Holophernekselle ilmi antaa. Tämä puhe kelpasi Holophernekselle hywin, ja hän antoi Judithille luvan käydä illoin aamuin ulos ja sisälle leiristä Jumalata rukoilemassa. Niin kului kolme päivää: mutta neljäntenä teki Holophernes suuret pidot, joihin kutsutti Judithinkin. Ja Holophernes oli iloinen ja joi iloissansa enemmän wiinaa, kuin hän ikänänsä juonut oli. Ehtoona myöhään meniwät wieraat kotia ja palveliat, pitkällisistä pidoista uupuneina, meniwät myös pois. Ja Holophernes itse oli nukkunut wuoteellansa kowin juowukijissa ja Judith yksinänsä jäi hänen tykönsä majaan. Ja hän astui wuoteen eteen ja rukoili salaisesti kyyneleillä, sanoen: **Herra, Israelin Jumala, wahwista minua tällä hetkellä.** Sitte tarttui hän Holopherneksen miekkaan, joka rippui wuoteen pääpuolisissa, harkasi häneltä sillä pään poikki, wieritti ruumiin wuoteesta, antoi pään piiallensa ja hän pani sen ewäsäkkiinsä. Meniwät sitten ynnä ulos, niinkuin heidän tapansa oli rukoilemaan mennessä. Mutta Assyrialaiten näkywistä päästyänsä, meniwät he salaisia polkuja kaupungin portille. Koska wartiat kuuliwat hänen äänensä, kutsuivat he kokoon kaiken kansan. Niin weti Judith ulos säkistä Holopherneksen pään ja osoitti sen heille ja sanoi: kiittäkää Herraa kaikki, sillä Hän on hywä ja auttaa aina. Ja he kiittiwät Jumalata ilolla. Ja niin pian kuin päivä walkeni, ottiwat he sota-aseensa ja tarkasiwat wihollistensa päälle. Ja koska päämiehet tuliwat Holopherneksen majaan, herättääksensä

häntä sotimaan, ja näkiwät hänen runmiinsa makaawan päätöinnä werisfänsä, niin he peljästyiwät ja heidän ja koko sotajoukon rohkeus katosi ja he pakeniwat kaikki. Mutta Israelin lapset kiiruhtiwat heidän peräänsä ja löiwät kaikki, jotka he käsittiwät, ja saiwat paljon kalua ja muuta saalista. Koska Achior näki sen woiman, jonka Israelin Jumala tehnyt oli, hylkäsi hän pakanallisen menon ja uskoi Herran Jumalan päälle. Ja kaikki kansa ylisti Judithia sanoen: sinä olet Jerusalemin kruunu, Israelin ilo ja meidän kansamme kunnia; mutta Judith kiitti Jumalata suloisella kiitoswirrellä ja kaikki kansa sanoi siihen: Amen!

47. Propheta Daniel.

Danielin kirja 1, 5, 6.

Daniel oli myös niitä, jotka kuningas Nebukadnezar wei Jerusalemistä wankina Babeliin. Häntä ja muita nuorukaisia käski kuningas kaswattaa ja opettaa, että he tulisiwat sowliaiksi palwelemaan kuninkaan huoneessa. Ja Jumala lahjoitti Danielille suuren wiisauden ja taidon, erinomattain sen, että hän taiksi selittää unia. Ja tapahui, että kuningas Nebukadnezar näki unta, ja kuin hän oli kutsuttanut eteensä kaikki tähtein tutkiat, wiisaat ja noidat, käski hän heidät sanoa, mitä hän oli unisfansa nähnyt. He hämmästyen wastasiwat, ett'ei ole maan päällä sitä ihmistä, joka sen sanoa taitaisi. Sen kuultua alkoi Daniel rukoilla Jumalata ilmoittamaan hänelle sitä salaisuutta: ja Herra kuuli hänen rukouksensa. Astui siis Daniel kuninkaan eteen ja jutteli hänelle unen sekä selittikin sen. Niin lankei kuningas kaswoillensa ja sanoi: totijesti on teidän Jumalanne kaikkein jumalain Jumala, joka salaiset asiat ilmoittaa. Ja hän korotti Danielin suureen kunniaan, ja antoi hänelle paljon kalliita lahjoja ja asetti hänen kaikkein wiisasten päämieheksi Babelissa. Ja Jumala salli Danielin löytää armon niidenkin kuningasten edessä, jotka Nebukadnezarin jälkeen wallan periwät. Ja sitte kuin Babylonian waltakunta kukistui ja tuli Darinksen, Median kuninkaan omaksi, pääsi Da-

niel vielä suurempaan armoon ja kunniaan. Ja kuningas Darius aikoi panna Danielin koko waltakunnan päälliköksi. Tästä wihastuen, alkoivat muut päämiehet pyytää Danielia wahinkoon. Sentähden yllättiwät he kuninkaan antamaan koko waltakunnalle tämän käskyn: jos joku kolmenakymmenenä päivänä joltakulta jumalalta eli ihmiseltä, paitji kuninkaalta ainoasti, jotakin anoo, pitää hän jalopeurain luolaan heitettämän. Tätä käskyä ei woinut Daniel ottaa kuullaksensa. Hän lantesi niinkuin ennenkin huoneessansa kolme kertaa päivässä polwillensa ja rukoili, kiitti ja ylisti Jumalata. Silloin tulivat hänen kadehteliansa ja kuin tapasivat hänen Jumalata rukoilemassa, meniwät he sen kohdastansa kuninkaalle ilmoittamaan. Koska kuningas sen kuuli, tuli hän sangen murheelliseksi Danielin tähden; mutta eipä enää käynyt omaa käskynsä peroittaminen. Niin Daniel heitettiin jalopeurain luolaan; mutta kuningas sanoi hänelle: sinun Jumalas, jotas laskaamata palwelet, auttakoon sinua! Ja he panivat kiven luolan owelle; sen painoi kuningas oamalla sinetillänsä. Ja kuningas wietti yön murheissa, unta saamata. Mutta aamulla päivän koittaisssa meni hän kiirusti jalopeurain luolalle ja huusi surkealla äänellä: Daniel, sinä elävän Jumalan palvelia, onko sinun Jumalas woinut sinun jalopeuroilta pelastaa? Daniel wastasi: minun Jumalani on lähettänyt enkelinsä, joka jalopeurain kidat on pitänyt kiinni, ett'ei he minulle mitään pahaa tehneet ole; sillä minä olen Hänen edessänsä wiattomaksi löydetty. Niin kuningas ihastui siitä suuresti ja käski Danielin luolasta ylös ottaa. Mutta ne miehet, jotka oliwat kantaneet Danielin päälle, heittäti hän jalopeurain luolaan waimoinensa, lapsinensa; ja ennenkuin he pohjaankaan tulivat, tarttuivat heihin jalopeurat ja mursesiwat heidän luunsaakin. Sitten antoi kuningas Darius käskyn, että hänen waltakunnassansa kaikkein piti Danielin Jumalata pelkäämän.

Cyruksen sitte waltaan päästyä, pidettiin Daniel hänelläkin samanlaisessa arwossa. Siihen aikaan oli Ba-

belisä kansalla epäjumala, nimeltä Bel; sille piti joka päivä uhrattaman kaksitoistakymmentä mittaa nisuja, neljäkymmentä lammasta ja kolme aamia wiinaa. Mutta Daniel sanoi kuningaslehdelle, joka itse palveli sitä epäjumalata: ei Bel ole sisältä muu kuin sawi ja ulkoa waski, eikä ole koskaan syönyt. Niin kuningas wihastui ja sanoi, että Danielin piti tuoleman, jollei hän woisi näyttää sitä todeksi. Ja kuningas panetti itse ruoan ja juoman Belin eteen, ja sulki oven ja lukitsi sen omalla formuksellansa. Tulewana aamuna warhain meni kuningas Danielin kanssa temppeliin, ja katso, waikka sinetti oli rikkomata, oli alttari kuitenkin tyhjänä. Mutta Daniel, joka jo illalla oli kuningaslehdelle nähden lewittänyt tuhkaa permannolle, näytti kuningaslehdelle, että se oli täynnä miehen, waimon ja lasten jälkiä. Niin kuningas wihastui, tuotti papit eteensä, ja heidän täytyi osoittaa hänelle sen salatien, josta he oliwat käyneet ulos ja sisälle syömässä mitä pöydällä oli. Ja he tapettiin kaikki ja kuningas antoi Belin Danielin halttuun, joka sen temppelinsä häwitti.

Oli myös suuri lohikärme, jota kansa Babelisä palveli. Mutta Daniel otti terwaa, raswaa ja karvoja ja keitti ne sekaisin, teki sitte siitä kakkaroita ja heitti lohikärmeen suuhun: ja lohikärme pakahtui kahtia. Ja Daniel sanoi: katso, senkaltaiset owat teidän jumalanne! Koska Babilonialaiset sen kuuliwat, paniwat he sen sangen pahaksi, nostiwat kapinan kuningasta vastaan ja waatiwat, että Daniel piti heille annettaman. Ja he heittiwät hänen jalopeurain luolaan, jossa hän oli kuusi päivää. Mutta Jumala lähetti prophetan Habakukin wiesmään Danielille ruokaa. Seitsemäntenä päivänä tuli kuningas haudalle, ja kuin hän näki Danielin elossa, huusi hän ja sanoi: o Herra, Danielin Jumala, Sinä olet suuri Jumala, ja ei ole yhtään munta Jumalata paitsi Sinua. Ja hän otatti Danielin luolasta. Mutta hänen wainoajansa heittäti kuningas luolaan, ja jalopeurat raateliwat heidät kohdastansa hänen silmänsä edessä.

48. Kolme miestä tulijessa pätissä.

Dan. 1, 3.

Junä Danielin kanssa kaswatti kuningas Nebukad-
 nezar monta muutakin Judan maasta pois wietyä nuorukaisista huoneensa palvelusta warten. Niiden seas-
 sa oli kolme Danielin ystäwätä, Hanania, Misael ja Asaria, joiden nimet hän muutti Sadrachiksi, Mesachiksi ja Abednegoksi. Jumala antoi heille taidon ja ymmärryksen kaikkinaisessa wiisaudessa ja kuin ne heille määrättyt kolme opetuswuotta olivat kuluneet, wiettiin heitä kuninkaan eteen tutkittawiksi. Ja kuningas kuin näki heidät kaikkia oppineita taitawimmiksi, mieltäi hän heihin ja teki heidät Babelin maakuntain päämiehiksi. Mutta kohta sen jälkeen teetti kuningas kultaisen kuwan, kuuttakymmentä kyynärää korkean ja kuutta kyynärää leveän, ja panetti sen Duran kedolle, Babelin maalla. Sitä wihkimään kutsutti hän sitte kokoon kaikki waltakuntansa ylhäisimmät ja woimallisimmat miehet. Ja kuuluttaja huusi: kaikki kansat, sukukunnat ja kielet, koska te kuulette basunain, huiluin, harppuin ja kaikkinaisten soitto-asetten helinän, niin teidän pitää lankeaman maahan ja kullaista kuwa kumartaman: mutta kuka ei silloin lankea maahan, se pitää kohta tuliseen pätisiin heitetään. Ja kaikki joukko lankei määrätyllä hetkellä maahan; mutta Sadrach, Mesach ja Abednego yksinänsä eivät ottaneetkaan palwellsensa epäjumalata. Niin kuningas suuresti julmistui, tuotti heidät eteensä ja käski heitä kunnioittamaan sitä kuwa, sen eteen maahan lankeamalla. Sanoikin siihen vielä: annas nähdä kuka se Jumala on, joka teitä minun käsistäni pelastaa taitaa! Miehet wastasivat: katso, meidän Jumalamme, jota me kunnioitamme, taitaa meitä kyllä auttaa tulijesta pätisistä, niin myös sinun kädestäs pelastaa. Waan jos ei Hän sitä tekisikään, niin tiedä kuitenkin se, sinä kuningas, ett'emme sittentään sinun jumalias kunnioita. Niin kuningas wihastui niin, että hänen habmonsansa muuttui; ja hän käski että pätssi piti seitsemän kertaa kuumemmaksi waristettaman kuin muulloin. Ja Sadrach, Mesach ja

Abednego sidottiin wäkewimmiltä koko sotajoukossa ja heitettiin keskelle tulista pätsiä. Ja pätssi oli niin kuuma, että miehet, jotka heidät sisälle heittivät, kuolivat tulen liekistä. Mutta kuin kuningas katsahoi pätssiin, hämmästyti hän sangen suuresti ja huusi: katso, minä näen neljä miestä wallallansa käwelewän tulen keskellä, ja ovat kulumata; ja se neljäs on niinkuin Jumalan poika. Ja hän meni pätssiin suulle ja huusi: Sadrach, Mesach ja Abednego, te kaikkein korkeimman Jumalan palveliat, tulkaat ulos! Ja kuin tulivat ulos tulesta, ei se ollut heiltä hiuskarwaakaan polttanut, eikä waatteita muuttanut; ei yksin tulen kartuakaan heissä tuntunut: sillä se Jumalan enkeli oli heistä liekin poistanut. Ja kuningas käski ett'ei kenenkään pitänyt siitä alkain pilkkaaman Sadrachin, Mesachin ja Abednegon Jumalata, sillä ei yhtään muuta Jumalata ole, sanoi hän, joka niin auttaa taitaa kuin tämä.

49. Esther ja Haman.

Estherin kirja.

Ahaswerus (Xerxes), Persian kuningas, teki kerran Susa nimisessä linnassansa suuret pidot kaikille waltakuntansa ylimäisille ja päämiehille, näyttääksensä heille suuret waransa ja rikkautensa. Gloisena wiinasta, käski kuningas tuomaan drotininki Washia, kuninkaallisella kruunulla koristettuna, hänen eteensä, näyttääksensä wieraille hänen kauneuttansa: sillä hän oli kaunis. Mutta Washi oli ylpeä, eikä tullutkaan kuninkaan käskyn mukaan. Niin kuningas wihastui ja julisti puolisollensa, ett'ei hänen enää pitänyt tuleman kuninkaan silmiin. Ja kuningas antoi käskyn, että kaikki nuoret kauniit neitsyhet kaikista waltakunnan maakunnista piti tuotaman Susan linaan; niistä tahtoi kuningas walita itsellensä puolison. Oli linnassa Mardokai niminen Judalainen, Benjamin sukukunnasta, joka oli wiety wankina Babeliin, mutta sieltä oli joutunut Persian kuninkaan linaan, koska Perzialaiset kukistivat Babelin wallan. Hän oli ottanut Estherin, setänsä tyttären, jolla ei ollut isää eikä äitiä, tyt-

täreksensä; ja Esther oli fangen kannis. Ja kuin kuningaan käskystä monta neitsyttä koottiin Susan linnaan, joutui Estherikin sinne. Ja kuningas mieltyi häneen ja otti hänen puolisoksensa Basthan siaan. Waan ei Esther ilmoittanut hänelle mitä kansaa ja sukua hän oli, sillä Mardokai oli kieltänyt hänen sitä sanomasta. Ja Mardokai käyskenteli joka päivä neitsyhten huoneen edessä, saadaksensa tietää käwikö Estherille hywin. Kuultuansa kerran, että kahdella kuningaan kamaripalvelialla oli salaa mielessä tappaa herransa, ilmoitti Mardokai sen Estherille; ja Esther sanoi Mardokain puolesta sen kuninkaalle. Ja kuin asia tutkittaisa löydettiin todeksi, hirtettiin ne molemmat puuhun: ja koko asia kirjoitettiin kuningaan edessä aikakirjaan.

Ja kuningas Ahaswerus korotti Hamanin, Medathan pojan, ylimmäksi kaikkia waltakuntansa päämiehiä, ja käski, että kaikkein kuningaan palveliain piti notkistaman polwensa ja kumartaman Hamania. Mutta Mardokai ei sitä tehnyt. Siitä syttyi Haman wihaan kaikille Judalaisille Mardokain tähden, ja alkoi ylllytellä kuningasta hukuttamaan kaikkia koko waltakunnassa asuwia Judalaisia, joita hän sanoi omaa lakiansa seuraawaksi ja kuningaan lakia kuulemattomaksi kansaksi. Niin antoi kuningas koko kansan ja kaiken sen omaisuuden Hamanin waltaan. Ja käskyt lähetettiin kaikkiin maakuntiin, että kaikki Judalaiset, nuoret sekä wanhat, piti yhtenä päivänä tappettaman ja heidän tawaransa ryöstettämän. Tämä kuin tuli Mardokain kuuluwiiin, lähetti hän pian sanan siitä Estherille, käsklein hänen mennä kuningaan tykö, ja rukoilla häntä kansaansa edestä. Mutta oliya käsky annettu, että kuka ikänä, mies eli waimo, kutsumata menee kuningaan sisimmäiselle kartanolle, hänen pitää kuoleman, joll'ei kuningas ojenna hänelle kultaista waltikkatansa. Eikä ollut Esther kolmeenkymmeneen päivään kutsuttu kuningaan tykö. Kolme päivää paastottuansa meni yhtähywin Esther kunniawaatteisiansa kuningaan tykö. Ja kuin kuningas näki Estherin seisowan kartanolla, ojensi hän hänelle kultaisen waltikkansa,

kysyen lempeästi, mitä hän häneltä anoi? Mutta Esther pyysi ainoasti, että kuningas ja Haman tulisivat niihin pitoihin, jotka hän oli heille valmistanut. Waan sielläkään ei vielä rohjennut ilmoittaa asiatansa, waan pyysi kuningasta ja Hamania vielä uusiin pitoihin tulewaksi päiväksi. Sinä yöä kuin ei saanut kuningas unta, niin käski tuoda aika- ja muisto- kirjat, luettaaksensa niitä edessjäsä. Niisjapä löydettiin kirjoitettuna kuinka Mardokai oli ilmi antanut kahden kamaripalvelian salaiset aiheet kuningasta vastaan. Kysyi kuningas: mitä kunniata eli hyvää on Mardokaille sen edestä tehty? Palweliat sanoivat: ei ole hänelle mitään tapahtunut. Namulla warhain tuli Haman vyytämään kuninkaalta saadaksansa hirttää Mardokain siihen puuhun, jonka hän, emäntänsä Sereksen yllätyksestä, oli sitä warten valmistanut. Sanoi kuningas hänelle: mitä sille miehelle pitää tehtämän, jota kuningas tahtoo kunnioittaa? Niin Haman ajatteli sydämessjäsä: ketäs kuningas tahtoo paremmin kunnioittaa kuin minua? Sentähden wastasi hän: se mies pitää puettettaman kuninkaallisiin waatteisiin ja tuotaman hänelle se hewoinen, jolla kuningas ajaa, ja kuninkaan kruunu pantaman hänen päähänsä; ja yksi kuninkaan ylimäisiä päämiehiä wieskään häntä niin hewoisen seljässä pitkin kaupungin katuja, huutaen hänen edelljäsä: näin pitää sille miehelle tehtämän, jota kuningas tahtoo kunnioittaa. Kuningas sanoi Hamanille: kiiruhda ja tee, niin kuin sinä sanonut olet, Mardokaille Judalaiselle. Ja Haman teki sen suruisella mielellä.

Kuin sitte kuningas ja Haman tulivat Estherin pitoihin, sanoi kuningas taas Estherille: mitä anot, waikka se olis puoli waltakuntaani, sen pitää tapahtuman. Esther wastasi: suokoon kuningas minulle ja minun kansalleni henkemme: sillä me olemme myödyt, minä ja minun kansani surmattaa ja hukutettaa. Kuningas Ahaswerus puhui ja sanoi: kuka se on, joka tohtii senkaltaista ajatella tehdäksensä? Esther wastasi: se wihamies ja wainooja on tämä paha Haman. Ja Haman hirtettiin siihen

vuuhun, jonka hän oli teettänyt Mardokaita varten. Ja Mardokai peri Hamanin ylimäisen kunniaviran. Ja Hamanin antama käsky Judalaisten hukuttamisesta palautettiin.

50. Judalaisten paluu Babelin wankkeudesta.

Esera, Haggai, Zacharja.

Seitsemänkymmentä vuotta jälkeen Jerusalemin hävityksen voitti Persian ruhtinas Kores (Cyrus) Akshirian, Median ja Babylonian valtakunnat allensa. Kohta hänen ensimmäisenä hallitusvuotensa herätti Zumala Koresin hengen, että hän päästi kaikki Judalaiset, jotka ympäröivät hänen valtakuntaansa asuksentelivät, palaamaan isänmaahansa ja siellä rakentamaan kaupunkinsa ja temppelinsä uudelleen. Hän käski kunkin paikkakunnan asujamia auttamaan heidän keskellä asujia muuttolaisia kullalla, hopealla ja muilla lahjoilla. Itse antoi hän heille takaisin viisi tuhatta neljä sataa kulta ja hopea astiata, jotka olivat pois wiedyt Jerusalemin temppelistä Babeliin. Mutta Judalaisten olo wierailta mailla ei ollut niin surkea kuin luulisi. Eivät he ollenkaan olleet jätetyt voittajainsa mielihaltaan ja heidän orjiksensa. Heidän tilansa ei ollut likimäärille niinkään rasittawainen kuin meidän aikuisien sotawankien monessa maassa. Heillä olivat samat oikeudet kuin Kaldealaisilla isillänsä, ja he saivat päästä korkeimpaan arvoon ja kunniaan valtakunnassa. Sentähden ei ollut kuin kaksi wiidettä-kymmentä tuhatta, useimmat Pappoja ja Lewittoja tahti Sudan ja Benjamin sukukuntalaisia, halullisina waihtamaan nykyiset asionsa Jerusalemin raunioihin. Olimmäiseltä papilta Jesualta ja kuningas Sojakinin pojanpojalta Serubabelilta johdatetuina tulivat nämät majanmuuttajat vuonna 536 e. Chr. synt. Jordanin ranteille. Seitsemännellä kulkueella kokoontuivat he sitte niinkuin yksi mies Jerusalemiin, jossa heidän ensimmäinen huolensa oli rakentaa alttari, uhrataksensa Herralle. Mutta toisena vuonna sinne tulemisestansa lukein laskettiin perustus Herran huoneelle, johon jo sitä ennen oli koottu apua ja

wapaehtoisia lahjoja kansasta. Papit seisoiwat juhla-
teissansa, waskitorwet kädessä, wuorottain kiittäin ja ylis-
tään Herraa, ja kaikki kansa huusi korkealla äänellä ja kiitti
Herraa. Mutta moni wanhoista, jotka oliwat nähneet
ensimäisen huoneen, itkivät äänissä surusta, tämän uu-
den huoneen alkua nähdessänsä. Waan nuoret huusiwat
ilosta, niin ett'ei eroittanut ilon ääntä itkun äänestä.

Koska Samarialaiset kuuliwat Judalaisten Jerusa-
lemissa uudelleen rakentawan temppeliä Herralle, tuliwat
he ja sanoiwat Serubabelille: me rakennamme teidän kans-
sanne, sillä me etsimme teidän Jumalattanne niinkuin te-
kin. Mutta Serubabel ja Jesua ja muut Israelin isäin
päämiehet eiwät sitä sallineet, sillä Samarialaiset palwe-
liwat myös ewäjumalia. Sentähden pyysiwät Samaria-
laiset kaikki neuwoin ja juonin estellä työn menestystä
niin kauan kuin Kores eli. Mutta hänen kuolemansa
jälkeen saiwat he kuningas Artahasasthan kieltämään pois
koko rakennuksen, sillä he kanteliwat kuninkaan edessä,
että Judalaiset, joita he soimasiwat entuudesta kapinan
nostajiksi, nyt rakensiwat kaupunkia ja muureja päästät-
sensä Persian kuninkaan wallasta wapaaksi. Niin ehtäy-
tyi työ wiidekättöistä wuodeksi. Sillä ajalla lohduitteliwat
ja rohkaisiwat Judalaisia prophetat Haggai ja Zacharja
ennustuksilla, neuwoilla ja kehoituksilla. Mutta niin pian
kuin Darius pääsi kuninkaaksi, uudisti hän Koreksen an-
taman luvan temppelin rakentamiseen, ja niin saatiin
Jumalan huone valmiiksi ja wihittiin ilolla kuudentena
Dariusen hallituksen vuonna (515 e. Chr. synt.).

Niin oliwat nyt Jakobin sukuperiät jälleen asettu-
neet isäinsä maille, ja eliwät siellä rauhassa, Syrian
maaherran alla omilta tuomareilta hallittuina. Uuden
kaswannon woitti heidän maakuntansa, koska Esra, Se-
rajan poika, joka oli toimellinen kirjanoppinut, tuli kunin-
gas Artahasasthan 2:sen (s. o. Ferreren) aikana Jerusa-
lemiin. Hän wei myötänsä kuusi tuhatta henkeä ja kaikki
wielä jällelle jääneet temppelin astiat Babelista Jerusale-
miin, asetti siellä jumalanpalveluksen entiselle kannal-

leen ja pappein wallan sekä koko kansallisen järjestyksen Jumalan lain mukaisesti, esi-isäin tawan jälkeen.

51. Jerusalemin uudesti-rakentaminen.

Waikka Herran temppeli ja ihmisten asuinhuoneet Jerusalemissa jo oliwat uudesti rakennetut, niin kaupungin muurit ja muut warustukset makasivat kiwiraunioina. Kun se tuli Nehemian kuuluwiin, joka oli kuningas Artaxasthan juomanlaskia ja ylimäinen palvelia, pyysi ja sai hän kuningaalta luvan Jerusalemiin mennäksensä. Ja kuningas teki hänen maaherraksi Jerusalemiin, ja Nehemia alkoi, kohta sinne päästyä, työnsä halulla. Koska Saneballat ja muut Samarialaiset kuuliwat Jerusalemin muuria uudelleen rakennettawan, vihastuiwat he sangen suuresti ja pyyhivät sitä kawaluudella sekä wäkiwällalla estää. Sentähden täytyi Nehemian pitää öin päiwän wartiat heitä vastaan ja asettaa kansa täyhsissä sota-aseissa sukukunnittain pitkin muuria warjelemaan työntekijöitä. Toinen puoli nuoria miehiä teki työtä, toinen seisoi wihollisia waralla keihäät, joutset, kilwet kädessä, wuoronsa kukin. Ja nekin jotka työtä tekiwät, yhdellä kädellä tekiwät työtä, toisessa pitiwät aseet. Näin työtä tehden joka päivä, päiwän koittamasta siihen saakka että tähdet näkyiwät taiwahalla, saatiinkin wiimein muurit walmiiksi. Ja kansa piti juhlaa ilolla. Ja Ezra toi Moseksen lakikirjan ja luki siitä kaikkein kuullen; ja hän kiitti Herraa sitä suurta Jumalata, ja kaikki kansa wastasi ylös nostetuilla käsilä: Amen! Amen! ja kumarsiwat itsensä, ja rukoiliwat Herraa kaswoillansa maassa.

Nehemia, niinkuin Ezraakin, kielteliwät lujasti Judalaisia pitämästä minkäänlaisista keskuutta pakanain kansa, erittäinkin naimiskauppoja heidän kanssansa liittämästä. Mutta kuin sittenkin yksi ylimäisen papin poika, Manasse nimeltä, nai Samarialaisen maaherran Saneballatin tyttären, ajettiin hän ulos kansastansa. Appensa awulla sai hän sitte Persian kuningaalta luvan rakentaak-

sensa Garizimin vuorelle toisen temppelin Samarialaisille, jossa jumalanpalvelus asetettiin samalle kannalle kuin Jerusaleminkin temppelissä. Ohtähyyin yltyi wiha siitä waan pahemmaksi Judalaisten ja Samarialaisten kesken.

52. Judalaiset muukalaisten wallassa ja heidän oman waltansa perikato.

Makkab. 1 ja 2 kirja.

Wankeudesta palattuansa eliwät Judalaiset noin kaksi sataa vuotta Peršialaisten wallan alla, omilta tuomareiltansa hallittuina, rauhallista ja onnellista elämää. Sitte joutuivat he jalon Macedonian kuninkaan Alexanderin ala, joka myös lempyydellä heitä kohteli. Alexanderin kuoltua voitti Ptolemeus, Egyptin kuningas, yksi Alexanderin sotaherroja, Jerusalemin, josta hän särki muurit maahan ja wei kymmenen tuhatta asujanta myötänsä nuteen Alexandrian kaupunkiin Egyptisä (v. 320 e. Chr. synt.).

Egyptiläisiltä voitti Syrian kuningas Judan maan allensa, ja nyt wasta alkoi Judalaisille kowa kiusaus ja waino, erinomattain kuningas Antiochus Epiphaneksen aikana. Hän käski kaikkein alamaistensa kääntymä pakanain tapoihin ja epäjumalien palvelukseen, ryösti Herran temppelin, wei kaikki sen astiat ja kalut myötänsä ja surmasi armottomasti kaikki, jotka eivät tahtoneet isäinsä uskosta luopua. Niin waiwatti ja pieksätti hän kuolemaan asti wanhan kirjanoppineen, Eleasarin, saadaksansa häntä rikkomaan Moosesen lakia si'an libaa syömällä. Mutta Eleasar tahtoi ennen kunnialla kuolla, kuin häpiällä elää, sanoen: mitä minun siitä olisi, että minä ihmisten rangastuksen wälttäisin, koska en minä Jumalan kärsä wälttää taida; sentähden tahdon minä iloisesti kuolla ja jättää nuorille hywän esimerkin. Samasta syystä otettiin seitsemän wäljestä äitimensä, pieksettiin ruoskilla ja nauhoilla, hakattiin käsittömiksi ja jalattomiksi, nylettiin, ja lopuksi kattiloissa keitettiin. Mutta he waan kehoittelivat toijiansa kärsiwälisyyteen ja rohkeuteen kuolemassa ja wielä wiimeisessä

hengen riutumassa sanelivat he kuninkaalle, joka heitä piinuutti: me tahdomme ennen kuolla, kuin jotain tehdä isäimme lakia vastoin. Se on suuri lohdotus, että me toivomme, koska ihmiset meitä surmaavat, että Jumala meidät herättää jälleen. Nämät jäsenet on Jumala antanut, sentähden annamme me ne mielellämme otettaa Hänen lakinsa tähden: sillä me toivomme, että Hän ne meille antaa jälleen.

Monen näin kärsiessä isäinsä lain ja uskonsa tähden, rohkenivat toiset vastarintaa kokemaan. Modin wuorella asui Matathias-niminen pappi, jolla oli wiisi poikaa. Hän keräsi ympärillensä uskollisia Herran lain palvelioita, kufisti epäjumalain alttareja, piti Moosoksen sääntöjä woimassa, eikä säästänyt enemmän Herrasta luopuneita oman maansa miehiä, kuin wihollisistaan. Hänen kuoltuansa soti poikansa Judas Makkabeus wihollisia vastaan, ja woitti heidät monessa tulisessa tappelusssa, wai'ka hänellä oli paljoa wähemmän wäkeä ja huonommat sota-aseet. Sillä hän sanoi: woitto tulee taiwaasta ja ei wäen paljoudesta. Jerusalemin temppeli oli nyt ryöstetty ja pakanoilta saastutettu; kaupunki antiona. Mutta Judas meni sinne weljensä, miehinensä, puhdisti temppelin, teki uuden alttarin ja uhrafi lain jälkeen. Ja kaikki kansa kiitti Herraa. Kohta sen jälkeen kuoli Antiochus kauhittawaisesta taudista, katuen entisiä pahoja tekojansa. Hänen kuolemansa jälkeen suojelivat itänsä ja Judan kansaa, Judas ja hänen weljensä sekä heidän sukunsa siihen asti kuin (wuonna 34 e. Chr. synt.) Romalaiset saattivat maan tykkynänsä waltansa alaiseksi, ja tekivät Herodeksen heidän käskynsä alamaiseksi nimi-kuninkaaksi.

Hänen hallituksensa aikana syntyi prophetain kautta ennustettu ja luvattu maailman Wapahtaja, Jesus Kristus, wapahamaan kaikkia kansoja, ja uudistamaan, puhdistamaan ja selwittämään Jumalan tuntoa maailmassa. Sillä wai'ka Judalaisilla wielä oliwat omat lakinsa ja jumalanpalvelunsa nimeksi, niin ei niistä ollut asiaksi mitään hywää, waiwoin muuta kuin ulkokullaisuus ja kerskaus woittona.

Monta juonta ja kapinaa uusia herrojansa, Romalaisia, vastaan nostettuansa, tulivat Judalaiset viimeinkin Roman keisarin Vespasianuksen pojalta, Titukselta, voitettuihin, heidän kaupunkinsa ja temppelinsä perikatoon hävitetyiksi, epälukeinen kansan paljous surmatuksi tahti orjiksi myödyksi ja jällelle jääneet halki maailman hajotetuiksi (v. 70 jalk. Chr. synt.). Niin elävät he vielä nytkin ylönkatseen ja wainon alaisina ympäri maailman, säilyttäen isäinsä lain ja odottaen aina vielä luvattun Messiauksen tuloa; sillä eivät he vielääkään ota maailman Wapahattajata, Jesusta Christusta, siksi tuntea- ja tunnustaaksensa.

Uusi Testamentti.

1. Pappi Zacharias.

Luk. 1.

Wähää ennen Christuksen syntymää eli Judan kaupungissa Zacharias-niminen pappi ja hänen emäntänsä Elisabeth, joka oli Aaronin sukua. He olivat molemmat hurstkaat Jumalan edessä, waeltaen kaikissa Herran käskyissä ja säädyissä laittamattomasti. Se waan heillä oli murhetta, ett'ei heillä ollut lapsia, eikä niitä enää toiwominenkaan, kuin molemmat jo olivat iälliset. Tapahuiva, Zacharian Herran temppeleissä papin Wirkaa toimittaisissa, että ilmestyi hänelle Herran enkeli Gabriel. Kuin Zacharias hänen näki, hämmästyti hän, ja pelko lankesi hänen päällensä. Mutta enkeli sanoi hänelle: älä pelkää Zacharia, sillä sinun rukoukses on kuultu, ja sinun emäntäs Elisabeth synnyttää sinulle pojan, jonka nimen sinun pitää kutsuman Johannes. Hän tulee sunrekki Herran edessä ja täytetään Pyhällä Hengellä. Hän kääntää monta Israelin lapsista Herran, heidän Jumalansa, tykö. Hän käy hänen edellensä Elian hengellä ja woimalla, toimittaaksensa Herralle walmistetun kansan. Zacharias sanoi enkelille: mistä minä sen ymmärrän, sillä minä olen wanha ja minun emäntäni on jo iällinen? Niin enkeli wastasi: sinä tulet kielettömäksi haamaan siihen päiwään asti, jona nämät tapahuwat, ett'et uskonut minun sanojani. Ja Zacharias tuli mykkänä temppeleistä.

2. Enkeli ilmestyy Marialle.

Luk. 1.

Nazarethin kaupungissa Galilean maakunnassa asui neitsyt, nimeltä Maria, joka oli kihlattu Joseph-nimiselle miehelle, molemmat Dawidin sukua. Tämän neitsyen

tykö tuli enkeli Gabriel Herran käskystä, kuudentena kuukautena siitä lukein, kuin hän oli Zacharialle ilmestynyt, ja sanoi: Terwe armoitettu! Herra on sinun kanssas. Siunattu sinä waimoin seasja! Kuin Maria hänen näki, hämmästyi hän hänen puheestansa ja ajatteli millinen se terwehdys oli. Mutta enkeli sanoi: älä pelkää, Maria, sillä sinä löysit armon Jumalan tykönä. Katso, sinä sität kohdusjas, ja synnytät pojan, jonka nimen sinun pitää kutsuman Jesus. Sen pitää kutsuttaman Ylimäisen pojaksi, ja Hänen pitää Jakobin huoneen kuningas iankaikkisesti oleman, ja Hänen waltakunnallansa ei pidä loppua oleman. Tähän sanoi hämmästyen Maria: kuinka tämä tulee, sillä en minä miehestä mitään tiedä? Mutta enkeli wastasi hänelle: Pyhä Henki tulee sinun päälles, ja ylimäisen woima warjoo sinun: sentähden myös se Pyhä joka sinusta syntyy, pitää kutsuttaman Jumalan pojaksi, sillä ei Jumalalle ole yhtään asiaa mahdotointa. Ja katso, Elisabeth sinun sukulaises sitti myös pojan vanhalla iällänsä ja tämä on kuudes kuukausi hänelle, joka kutsuttiin hedelmättömäksi. Niin sanoi Maria: katso, Herran piika! Tapahtukoon minulle sinun sanas jälkeen! Ja enkeli läksi hänen tykönsä.

3. Maria käy Elisabethiä terwehtimässä.

Luk. 1.

Kohta enkelin ilmestyksen jälkeen meni Maria Judan kaupunkiin sukulaistansa Elisabethiä terwehtimään. Kuin Elisabeth kuuli Marian terwehdyksen, täytettiin hän Pyhällä hengellä ja sanoi: siunattu olet sinä waimoin seasja, ja siunattu on sinun kohtus hedelmä! Mistä se minulle tulee, että minun Herrani äiti tulee minun tyköni? Mutuas sinä, joka uskoit; sillä ne täytetään, mitä Herra sinulle on sanonut! Siihen wastasi Maria Herraa kiittäen: minun sieluni suuresti ylistää Herraa, ja minun henkeni iloitsee Jumalassa, minun Wapahajassani; että Hän katsoi piikansa nöyryyttä. Katso, tästedes pi-

tää kaikkein sukukuntain minua autuaaksi kutsuman: sillä se voimallinen on suuria ihmeitä tehnyt minua kohtaan, ja Hänen nimensä on pyhä. Hänen laupeutensa pysyy juurusta sukuun niille, jotka häntä pelkäävät. Hän osotti voiman käsiwarrellansa, ja hajotti koriat heidän sydämiensä mielestä. Voimalliset on Hän kutsistanut istuimelta, ja korotti nöyrät. Isowat täytti hän hywyhdellä, ja jätti rikkaat tyhjäksi. Hän korjasi Israelin, palveliansa, muistain omaa laupeuttansa. — Ja Maria oli Elisabethin tykönä lähes kolme kuukautta, ja palasi sitte kotiansa.

4. Josef ja Maria.

Matth. 1.

Josef, Marian sulhainen, kuin jo piti mieltä wiedä häntä kotia emännäksensä, hawaitsi hän morsiamensa olewan raskaana. Mutta ei tietäen, että Jumala oli hänen määrännyt maailman Wapahatajan synnyttäjäksi, ja että hän siis oli Pyhästä Hengestä raskaaksi tullut, aikoi Josef hyljätä hänen salaa; sillä hän oli helläsydäminen mies, ja ei tahtonut häntä huutoon saattaa. Koska hän näitä ajatteli, katsi niin Herran enkeli ilmestyi hänelle unessa ja sanoi: Josef, Davidin poika, älä pelkää ottaessas Mariata puolisotas tykö: sillä se kuin hänessä on sinnyt, on Pyhästä Hengestä. Hänen pitää synnyttämän pojan, jonka nimen sinun pitää kutsuman Jesus, sillä Hän on wapahatawa kansansa heidän synneistänsä. Koska Josef unesta heräsi, niin hän teki kuin Herran enkeli hänen käski, ja otti puolisonsa tykönsä. Tämän kautta tuli täytetyksi, mitä Herra oli sanonut prophetan kautta, joka sanoo: katsi, neitsyhen pitää raskaaksi tuleman ja synnyttämän pojan, jonka nimi pitää kutsuttaman Emmanuel, se on, Jumala meidän kanssamme.

5. Johannes Kastajan syntymä.

Luf. 1.

Elisabethin synnyttämisen aika kuin tuli täytetyksi, synnytti hän pojan. Ja hänen kyläläisensä ja lankon-

sa, kuullessa että Herra oli tehnyt hänelle suuren laupeden, iloitsivat hänen kansansa. Kahdeksantena päivänä tulivat he lasta ympäri leikkaamaan, ja tahtoivat kutsua häntä isänsä nimeltä Zacharias. Mutta hänen äitinsä sanoi: ei suinkaan: waan hän pitää kutsuttaman Johannes. He sanoivat: ei ole ketään sinun sukunassas, joka kutsutaan sillä nimellä. Niin he wiittasivat hänen isällensä, miksi hän tahtoi hänen nimitettää. Hän anoi taulua ja kirjoitti: Johannes on hänen nimensä. Ja kohta aukeni hänen suunsa ja kielenä: ja hän puhui kiittäen Jumalata. Ja kaikki ihmettelivät ja pelko tuli kaikkein heidän kyläläistensä päälle; ja kaikissa Judean mäkitylissä ilmoitettiin kaikki nämät sanomat. Ja kaikki, jotka tämän kuuliwat, paniwat sydämmihinsä, sanoen: minkäs luulet tästä lapsesta tulewan, sillä Herran käsi on hänen kansansa? Mutta Zacharias hänen isänsä täytettiin Pyhällä Hengellä, ja ennusti, sanoen: kiitetty olkoon Herra, Israelin Jumala! sillä Hän on etsinyt ja lunastanut kansansa. Ja on meille korottanut autuuden saven, Dawidin, palveliansa, huoneesta; niinkuin Hän on muinoin puhunut, pyhäin prophetainsa suun kautta. Ja sinä, poikainen, pitää kutsuttaman Olimäisen prophetaksi. Sillä sinun pitää käymän Herran kaswain edessä, valmistamaan Hänen teitänsä, ja antamaan autuuden tunnon Hänen kansallensa heidän synteinsä anteeksi saamiseksi, meidän Jumalan sydämmellisen laupeden kautta, jolla meitä on etsinyt koitto ylhäältä, walaisemaan niille, jotka pimeissä ja kuollon warjossa istuivat ja ojentamaan meidän jalkamme rauhan tielle. Mutta lapsi kaswoi ja wahvistui hengessä. Ja Johannes oleskeli korwessa siihen päivään asti, jona hänen piti Israelin kansan eteen tuleman.

6. Christuksen syntymä.

Luk. 2.

Siihen aikaan käwi käsky Romiin Keisarilta Augustukselta, että kaikki maailma piti werolliseksi laskettaman. Kufin meni siis kaupunkihinsa antamaan itseänsä arwat-

taa, sillä weronlasku käwi sukukunnittain. Niin meni myös Josef Narezthin kaupungista Galileassa, jossa hän asui, Judeaan, Dawidin kaupunkiin, jonka nimi oli Bethlehemi (sillä hän oli Dawidin sukukuntaa), antamaan itseänsä arwattaa (se on, panettamaan itseänsä werolle), Marian, kihlatun emäntänsä kanssa, joka raskas oli. Niin heidän siellä ollessansa tulivat hänen synnyttämisenpäivät täytetyiksi, ja hän synnytti pojan, eiškoisensa, ja kapaloitfi hänen ja pani seimeen, ett'ei heille ollut sias maassa. Ja paimenet walwoivat siinä paikkakunnassa ja wartioitfiwat yöllä laumaansa. Ja katso, Herran enkeli seisoi heidän tykönsä ja Herran kirkkaus ympäri walaisi heitä. Ja he suuresti peljästyiwät. Mutta enkeli sanoi heille: älkää peljätkö; sillä katso, minä ilmoitan teille surren ilon, joka tulewa on kaikelle kansalle. Teille on tänä päivänä syntynyt Wapahtaja, joka on Christus, Herra, Dawidin kaupungissa. Ja tämä on teille merkiksi: te löydätte lapsen kapaloitettuna makaawan seimessä. Ja kohta oli enkelin kanssa suuri taiwaallisen sotawäen joukko, jotka kiittiwät Zumalata ja sanoiwat: Kunnia olkoon Zumalalle korkeudessa, ja maassa rauha, ja ihmisille hywä tahto! Kun enkelit oliwat menneet heidän tykönsä taiwaaseen, niin paimenet puhuiwat keskenänsä: käykäämme Bethlehemiin, ja katsokaamme sitä, mikä tapahunut on, jonka Herra meille ilmoitti. Ja he tulivat kiihuttain ja löysiwät Marian ja Josefhin, niin myös lapsen, joka makasi seimessä. Koska he tämän nähneet oliwat, julistiwat he sen sanoman, joka heille tästä lapsesta sanottu oli. Ja kaikki, jotka sen kuuliwat, ihmetteliwät niitä joita paimenet heille oliwat sanoneet. Mutta Maria kätki kaikki nämät sauat, tutkistellen sydämessänsä. Ja paimenet palasiwat, ylistäin ja kunnioittain Zumalata kaikista mitä he kuulleet ja nähneet oliwat.

Sitte kuin kahdeksan päivää kulunut oli, että lapsi piti ympärileikattaman, kutsuttiin hänen nimensä Jesus, joka niin oli enkeliltä kutsuttu jo ennen kuin Hän sifisi äitinsä kohdussa.

7. Marian Kirkonkäynti.

Lut. 2.

Moseksen lain mukaan piti jokaisen lapsen synnyttäjään oleman muutaman viikon kotona, ja sitte mennään temppeliin uhraamaan Herralle. Ja jos hänen esikoisensa oli poika-lapsi, niin oli se Herralle pyhitettävä. Kuin siis päivät olivat tähtetyt, weivät he Jesuksen Jerusalemiin, asettaaksensa Häntä Herran eteen, ja uhrataksensa pari mettisiä eli kaksi kyhtyläisen poikaa. Oli silloin yksi mies Jerusalemissa, jonka nimi oli Simeon, hurstas ja jumalinen mies, odottain Israelin lohdutusta. Hänelle oli Pyhä Henki sanonut ettei hänen pitänyt kuolemata näkemään ennen kuin hän näkisi Herran Christuksen. Hän tuli Hengen kautta temppeliin, ja kuin wanhemmat lapsen Jesuksen toivat sisälle, niin hän otti Hänen syliinsä, kiitti Jumalata ja sanoi: nyt sinä lastet, Herra, palvelias rauhaan menemään, sanas jälkeen; sillä minun silmäni ovat nähneet Sinun autuutes, jonka Sinä valmistit kaikille kansoille, walteudeksi walistamaan pakanoita, ja Sinun kansas Israelin kunniaksi. Ja Joseph ja Maria ihmettelivät niitä, joita Hänestä sanottiin. Ja Simeon sunasi heitä.

8. Tietäjät itäiseltä maalta.

Matth. 2.

Koska siis Jesus oli syntynyt Bethlehemissä Judan maalla, kuningas Herodeksen aikana, katso, tietäjät tulivat idästä Jerusalemiin ja sanoivat: kussa on se äsken syntynyt Judalaisten kuningas? Sillä me näimme hänen tähtensä idässä, ja tulimme häntä kumartaen rukoilemaan. Koska kuningas Herodes sen kuuli, hämmästyhi hän ja kaitki Jerusalem hänen kansjansa. Hän kokosi siis kaitki ylimäiset papit ja kirjanoppineet kansan seassa, ja kyseili heiltä, kussa Christuksen syntymän piti. Ja he sanoivat hänelle: Bethlehemissä Judan maalla, sillä niin on prophetan kautta kirjoitettu (Micha 5: 2): Sinä Bethle-

hem Judan maassa, et sinä ole suinkaan wähin Judan pääruhtinasten scassa: sillä sinusta on tulewa se Ruhtinas, jonka Minun kansaani Israelia pitää hallitseman! Niin kutsui Herodes tietäjät salaa, ja tutkisteli wisusti heiltä millä ajalla tähti ilmestyi. Sitte lähetti hän heidät Bethlehemiin ja sanoi: menkää ja kysykää wisusti lapsesta: ja koska te sen löydätte, niin ilmoittakaat minulle, että minäkin tulisin ja kumartaisin häntä. Kuninkaan kästyn mukaan meniwätkin tietäjät matkaansa, ja katso, tähti, jonka he oliwat nähneet idässä, käwi heidän edellensä, niin kauan kuin hän edellä käyden seisahtui sen paikan päälle, jossa lapsi oli. Koska he näkiwät tähden seisahwaneen, ihastuiwat he sangen suuresti, ja meniwät huoneeseen, löysiwät lapsen äitinsä Marian kanssa, maahan lankeiwat ja rukoilivat Häntä; ja awaisiwat tawaransa ja lahjoittiwat Hänelle kultaa, pyhää sawua ja mirhamia. Ja Jumala kielsi heitä unessa Herodeksen tykö palajamasta. Ja he meniwät toista tietä omalle maallensa.

9. Joseph pakenee Jesuksen kanssa Egyptiin.

Matth. 2.

Tietäjain poismentyä ilmestyi Herran enkeli Josephille unessa, ja sanoi: nouse ja ota lapsi äitimensä ja pakene Egyptiin, ja ole siellä siihenasti kuin minä sanon sinulle; sillä Herodes on etsiwä lasta, hukuttaaksensa Häntä. Ja Joseph teki niin. Mutta koska Herodes näki tietäjain hänen pettäneen, kuin eiwät tulleetkaan lupauksensa myöten takamatkoillansa Jerusalemiin, wihastui hän sangen kowin. Ja hän lähetti tappamaan kaikki poikalapset Bethlehemissä ja kaikissa sen äärisissä, jotka kahsiwuotiset oliwat taikka sen nuoremmat; sillä hän oli tietäjiltä kuullut, että äsken syntynyt Judan kuningas ei woinut olla kahta vuotta vanhempi. Seuraawana vuonna kuoli Herodes kauhiaan tautiin. Niin Herran enkeli ilmestyi taas Josephille unessa Egyptissä, ja sanoi: nouse ja ota lapsi äitimensä, ja mene Israelin maalle: sillä ne o-

wat kuolleet, jotka lapsen henkeä wähyiwät. Näin käwi Herran sana toteen, jonka Hän prophetan Hosean kautta puhunut oli, sanoen: Egyptistä minä kutsuin poikani. (Hos. 11: 1) Ja Josoph teki niin kuin enkeli oli käskennyt ja asentui Nazarethin kaupunkiin Galilean maassa, jossa siis Jesus tuli kaswatetuksi. Tämänkin kautta käwiwät toteen prophetain ennustukset (Es. 4: 2, Jer. 23: 5 ja Zak. 3: 8): hän pitää Nazareukseksi kutsuttaman.

10. Jesus kahdentoista vuotisena.

Luk. 2.

Herran Jesuksen wanhemmat waelsiwat jokā wuosi pääsiäis-juhlalle Jerusalemiin. Ja kuin Hän kahdentoistatuhmennen ajastajan wanha oli, ottiwat he Hänen sinne myötänsä. Mutta kuin he juhla-päiwäin perästä sieltä palasiwat, jäi poikainen Jesus Jerusalemiin, heidän sitä huomaitsematansa. Luulleen Hänen olewan seurassa käwiwät he siis koko päivän matkan. Mutta kuin nitte eiwät löytäneet Häntä lankoin ja tuttavain seassa, palasiwat he Jerusalemiin etsimään häntä. Kolmen päivän perästä löysiwätkin Hänen siellä temppelissä istumassa opettajain keskellä, kuunnellen heitä ja kysellen heiltä, niin että kaikki, jotka Hänen kuuliwat, hämmästeliwät hänen ymmärrystänsä ja wastauksiansa. Wanhemmat kuin Hänen näkiwät, niin hekin hämmästyiwät, ja hänen äitinsä sanoi hänelle: poikani, miksi meille näin teit? Katso, sinun isäs ja minä olemme murhehtien etsineet sinua. Mutta Hän wastasi: mitä te Minua etsitte? Ettekö tietäneet, että Minun pitää niissä oleman, jotka Minun Isäni owat? Waan eiwät he ymmärtäneet sitä sanaa. Ja Hän meni heidän kanssansa Nazarethiin ja oli heille alaimainen. Mutta Maria kätki kaikki nämät sanat sydämeheensä. Ja Jesus menestyi wiisauudessa, ja iässä ja armossa Jumalan ja ihmisten edessä.

11. Johannes Kastaja.

Matth. 3.

Jesuksen Galileassa ollessa alkoi Johannes Kastaja saarnata Judean korvessa, ja sanoi: tehkää parannus, sillä taiwaan valtakunta on lähestynyt. Tämä Johannes oli se, josta ennustanut oli Jesaia propheta, joka sanoo (Jes. 40: 3): huutawan ääni on korvessa, valmistakaat Herran tietä, tehkää Hänen polkunsa oikeaksi. Johanneksella oli vaate kamelin karvoista, ja hih-nainen wyö hänen wyöllänsä. Hänen ruokansa oli heinäsiikat ja metsähunaja. Hänen tykönsä meni Jerusalemi ja koko Judea ja kaikki maakunta Jordanin ympäriltä. Ja hän kastoi heitä Jordanissa, syntinsä tunnustettua. Mutta koska hän näki monta Phariseuksista ja Sadduceuksista tulewan hänen kastettavaksensa, sanoi hän heille: te kyyrkärmeitten siidiöt! kuka teitä neuvoi pakenemaan tulevaista wihaa? Tehkää siis parannukseen somelaita hedelmiä. So on kirwes pantu puiden juurelle. Jokainen puu, joka ei tee hyvää hedelmää, hakataan pois ja tuleen heitetään. Minä tosin kastan teitä wedellä parannukseen, mutta Se, joka minun jälkeeni tulee, on wäkewämpi minua; jonka kentiä en minä ole kelwollinen kantamaan, Hän kastaa teitä Pyhällä Hengellä ja tulella.

12. Jeesus Kastetaan.

Matth. 3. Luk. 3. Joh. 1.

Jeesus tuli Galileasta Jordanille, Johanneksen kastettavaksi. Mutta Johannes kielsi, sanoen: minä tarwitsen Sinun kastamistas, ja Sinä tulet minun tyköni? Niin wastasi Jeesus, ja sanoi hänelle: salli nyt, sillä näin meidän sopii kaikkea wanhurskautta täyttää; ja hän salli Hänen. Koska Jeesus kastettu oli astui Hän kohta ylös wedestä; ja katso, taiwaat aukeniwat Hänelle, ja Hän näki Jumalan Hengen tulewan alas niinkuin kyhkyisen ja tulewan Hänen päällensä. Ja ääni taiwaasta sanoi: tämä on se Minun rakas poikani, johon Minä miehistyin. Johannes todisti Jeesuksesta, sanoen: katso, se

Jumalan karitsa, joka pois ottaa maailman synnit! Tämä on Se, josta minä sanoin: minun jälkeeni on tulewa, joka minun edelläni on ollut; sillä Hän oli ennen kuin minä. En minä Häntä tuntenut; mutta että Hän ilmestyi Israelissa, sentähden tulin minä wedellä kastamaan. Ja vielä todisti Johannes, sanoen: minä näin hengen taivaasta tulewan alas niinkuin kyhkyisen ja seisahduwan Hänen päällensä. En minä Häntä tuntenut; mutta joka minun lähetti wedellä kastamaan, Se sanoi minulle: jonka päälle sinä näet hengen tulewan alas ja seisahduwan Hänen päällensä, Hän on se, joka kastaa Pyhällä Hengellä. Ja minä näin sen, ja todistan Hänen olewan Jumalan Pojan.

13. Jeesus perfeleeltä kiusattaisfa.

Matth. 4: 1—11. Mark. 1: 13. Lut. 4: 1—13.

Koska Jeesus palasi kasteeltansa, täytettyinä Pyhällä Hengellä, wei hänen henki korpeen, perfeleeltä kiusattawaksi. Ja kuin Hän oli paastonnut neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä, isosi Hän. Niin kiusaaja tuli Hänen tykönsä ja sanoi: jos sinä olet Jumalan poika, niin sano, että nämät kivet leiwiksi tulewat. Mutta Jeesus wastasi ja sanoi: kirjoitettu on: ei ihminen elä ainoastaan leiwästä, mutta jokaisesta sanasta, joka Jumalan suusta lähtee (Mos. 8: 3). Silloin otti perfele Hänen kansjansa pyhään kaupunkiin, ja asetti Hänen temppelein harjalle ja sanoi Hänelle: jos sinä olet Jumalan Poika, niin laske itses alaspäin; sillä kirjoitettu on: Hän antaa käskyn enkeleillensä sinusta ja he käsisjansä kantawat sinun, ettet jostus jalkaas kiveen loukkaa. (Ps. 91: 11). Niin Jeesus sanoi hänelle: on myös kirjoitettu: ei sinun pida kiusaaman Herraa, sinun Jumalatas. (5 Mos. 6: 16). Taas wei Hänen perfele sangen korkealle wuorelle ja osoitti Hänelle kaikki maailman waltakunnat ja niiden kunnian, ja sanoi Hänelle: nämät kaikki, minä annan sinulle, jos sinä lankeat maahan ja rukoilet minua. Niin sanoi Jeesus hänelle: mene pois, saatana: sillä kirjoitettu on: Herraa, sinun

Jumalatas pitää sinun kumartaman, ja Häntä ainoata palveleman (5 Mos. 6: 13). Silloin jätti Hänen perkele: ja katso, enkelit tulivat ja palvelivat Häntä.

14. Jeesus alkaa opetus-wirkansa ja ottaa itsellensä opetuslapsia.

Matth. 4: 12—25. Mark. 1: 14—22; 3: 13—19. Lut. 6: 13—16; 10. Joh. 1: 35—52.

Sitte meni Jeesus Galileaan ja asentui Kapernaumiin. Siitä ajasta rupesti Hän opettamaan, saarnaamaan ja sanomaan: aika on täytetty, ja Jumalan waltakunta on lähestynyt: tehkää parannus, ja uskokaat ewankeliumi! Kävellessänsä Galilean meren rannalla, näki Hän kaksi welijestä, Simeonin, joka kutsutaan Pietariksi, ja Andreaksen hänen welijensä, lastewan werkkoa mereen (sillä he oliwat kalamiehet). Jeesus sanoi heille: seurakaat Minua, ja Minä teen teidät ihmisten kalamiehiksi (se on, sowelliaiksi kokoamaan ihmisiä Minun seurakuntaani). Niin he jättiwät kohta werkkonsa, ja seurasiwat Häntä. Ja Hän kutsui Simeonin Kephaaksi, se on niin paljo kuin kallio. Ja koska Hän sieltä etemmäksi käwi, näki Hän toiset kaksi welijestä, Jakobin, Zebedeuksen pojan, ja Johannuksen hänen welijensä, wenheessä isänsä kanssa parantawan werkkojansa; ja hän kutsui heitä. Niin hekin kohta jättiwät wenheen ja isänsä, ja seurasiwat Häntä. Kun Jeesus sitte meni etemmäksi Galileaan, löysi hän Philippuksen ja sanoi hänelle: seuraa Minua. Tämä oli kotoisin Bethsaidasta, Andreaksen ja Pietarin kaupungista. Philippus löysi Nathanaelin, ystäväänsä, ja sanoi hänelle: me olemme Sen löytäneet, josta Moses kirjoitti laissa ja prophetat, Jeesuksen, Josephin pojan Nazarethistä. Ja niin tuli Nathanaelkin Jeesuksen opetuslapsiksi. Ja Jeesus opetti niin, että kansa hämmästyi Hänen opetuksestansa. Ja Hän paransi kaitkinaiset taudit ja kaitken sairauden kansan seassa. Ja sanoma Hänestä kuului kaitkeen Syrian maahan. Ja Häntä seurasi paljon wäkeä Galileasta, ja Jerusalemistä

ja Judeasta, ja niistä maakunnista sillä puolella Jordanin. Mutta kaikista opetuslapsistansa valitsi Hän ainoastaan kaksitoistakymmentä, joiden piti Häntä seuraaman, ja nimitti heitä Apostoleiksi (lähettäjäiksi), että Hän oli heidät lähettävä maailmaan saarnaamaan evankeliumia kaikille kansoille. Heille antoi Hän myös voiman parantaa tauteja. Nämät olivat: Simon, jonka Hän kutsui Pietariksi, ja Andreas hänen veljensä; Jakob, Zebedeuksen poika, ja Johannes, hänen veljensä; Philippus, Bartholomeus, Mattheus, Thomas, Jakob, Alphein poika, Judas Taddeus, Simon, Belotes ja Judas Ischarioth.

15. Jesuksen Vuorisaarna.

Matth. 5 — 7 lsk.

Koska Jesus näki kansan, joka Häntä seurasi, astui Hän ylös vuorelle; ja kuin Hän oli istunut, tulivat Hänen opetuslapsensa Hänen tykönsä. Niin Hän avasi suunsa, opetti heitä ja sanoi: autuaat ovat hengellisesti waiwaiset; sillä heidän on taiwaan waltakunta. Autuaat ovat murbeelliset; sillä he saawat lohduksen. Autuaat ovat siweät; sillä he saawat maan perää. Autuaat ovat, jotka isoowat ja janoowat wanhurskautta; sillä he rawitaan. Autuaat ovat laupeaat; sillä he saawat laupeuden. Autuaat ovat puhyaat sydämestä; sillä he saawat nähdä Jumalan. Autuaat ovat rauhan tekiät; sillä niiden pitää Jumalan pojiksi kutsuttaman. Autuaat ovat jotka wanhurskauden tähden wainotaan; sillä heidän on taiwaan waltakunta. Autuaat olette te, koska ihmiset pilkkaawat ja wainoowat teitä, ja puhuwat kaikkinaista pahuuutta teitä vastaan, walehdellen Minun tähteni. Iloitkaat ja riemuitkaat, sillä teidän palkkanne on suuri taiwaassa. Näin he wainosiwat prophetaita, jotka teidän edellänne olivat. Te olette maailman waltkaus. Ei sitä kaupunkia taideta peittää, joka wuorella on. Eikä kynttilää sytytetä ja panna wakan ala, mutta kynttilälälkaan, walaisemaan kaikkia, jotka huoneessa o-

wat. Näin walistakoon teidän walkutenne ihmisten edessä, että he näkisivät teidän hyvät tyhonne, ja kunnioittaisivat teidän Siänne, joka on taiwaassa. Alkäätkä luulko, että Minä tulin lakia ja prophetaita päästämään (mitättömiksi tekemään). En Minä tullut päästämään, mutta täyttämään. Totisesti sanon Minä teille: siihenasti kuin taiwas ja maa katoa, ei pidä wä-hinkään piirto eikä joku rahtu laista katoaman.

Te olette kuulleet, mitä sanottu oli wanhoille: ei sinun pidä tappaman; -mutta jokainen, joka tappaa, hänen pitää tuomioon wikapään oleman. Mutta Minä sanon teille, että jokainen, joka tyhmästi wihastuu weljellensä, hänen pitää tuomioon wikapään oleman; mutta jokainen, joka sanoo weljellensä: rhaba, hänen pitää newon ala wikapään oleman; mutta jokainen, joka sanoo: sinä tyhmä, hänen pitää helwetin tuleen wikapään oleman. Sentähden, jos sinä uhraat lahjas alttarille, ja siellä muistat, että weljellä on jotakin sinua vastaan: niin jätä sinne lahjas alttarin eteen, ja mene ensin sopimaan weljes kanssa, ja tule sitte lahjas uhraamaan. Sowi nopeasti riitaweljes kanssa, koska wielä hänen kanssansa tiellä olet. Te kuulitte sanotuksi: rakasta lähimäistä ja wihaa wihollistas. Waan Minä sanon teille: rakastakaat wihollisianne; sinatkaa niitä, jotka teitä sadattawat; tehkää niille hywin, jotka teitä wihaawat; ja rukoilkaat niiden edestä, jotka teitä wainoowat ja wahingoittawat: että te olisitte teidän Siänne pojat, joka on taiwaassa. Sillä hän sallii aurinkonsa koittaa- niin pahain ylitse kuin hywäinkin, ja antaa sataa niin wäärille kuin wanhurskaillekin. Olkaat täydelliset, niinkuin teidän taiwaallinen Siänne täydellinen on.

Rawahtakaat ett'ette anna almujanne ihmisten edessä, että he teitä näkisivät. Niin ette saa palikka Siältänne, joka on taiwaassa. Koska siis almua annat, niin älköön sinun wasen kätes tietäkö, mitä oikea kätes tekee; että sinun almus olisi salaisuudessa, ja sinun Siäs, joka salaisuudessa näkee, maksaisi sinulle julkisesti.

Koskas rukoilet, niin ei sinun pidä oleman niinkuin ulkokullatut; vaan koska sinä rukoilet, niin mene kammiobos ja sulje oves, ja rukoile Isääs, joka on salaisuudessa. Ja koska te rukoilette, niin älkäätkä olko paljo puhuwaiset, niinkuin pakanat, jotka luulewat itsiänsä paljon puheensa tähden kuultawan. Sentähden älkäätkä olko heidän kaltaisensa; sillä teidän Isänne tietää kyllä, mitä te tarwitzette, ennen kuin te Häneltä rukoillettekaan. Teidän pitää näin rukoileman: Isä meidän, joka olet taiwaissa: Pyhitetty olkoon Sinun nimes. Lähestyköön Sinun waltakuntas. Olkoon Sinun tahtos niin maassa, kuin taiwaassa. Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiwäinen leipämme. Ja anna meille meidän welkamme anteeksi, niinkuin mekin anteeksi annamme meidän welwollistemme. Ja älä johdata meitä kiusaukseen. Mutta päästä meitä pahasta. Sillä Sinun on waltakunta, ja woi-ma, ja kunnia, iankaikkisesti. Amen!

Jos te anteeksi annatte ihmisille heidän rikoksensa, niin myös teidän taiwaallinen Isänne antaa teille anteeksi. Waan joll'ette anteeksi anna ihmisille heidän rikoksiensa, niin ei teidän Isänne anteeksi anna teidänkään rikoksianne. Älkäätkä tuomitko, ett'ei teitä tuomitaisi. Sillä millä tuomiolla te tuomitsette, pitää teitä tuomittaman: ja sillä mitalla, jolla te mittaatte, pitää teille jälleen mitattaman. Miksi näet raiskan, joka on weljes silmässä, ja et' älkää malkaa omassa silmässä! Taikka kuinka sinä sanot weljelles: pidäs, minä otan raiskan silmästä: ja katso, malka on omassa silmässä? Sinä ulkukullattu, heitä ensin malka omasta silmästä, ja katso sitte kuinkas saisit raiskan weljes silmästä!

Anokaat, uin teille annetaan; etsikäätkä, niin te löydätte; kolkuttakaat, niin teille awataan. Sillä jokainen, joka anoo, hän saa, ja joka etsii, hän löytää, ja kolkuttawalle awataan. Duko teistä joku ihminen, joka hänen poikansa leipää anoesa, antaisi hänelle kiven? Jos siis te, jotka pahat olette, taidatte hyviä lahjoja

antaa teidän lapsillenne, kuinka paljo enä teidän Isänne, joka on taiwaisja, antaa niille hyviä, jotka Häneltä anovat? Kaikki siis mitä te tahdotte, että ihmisten pitää teille tekemän, niin te myös heille tehkäät; sillä tämä on laki ja prophetat. Si jokaisen, joka sanoo Minulle: Herrä, Herrä! yridä tuleman taiwaan waltakuntaan: mutta joka tekee Minun Isäni tahdon, joka on taiwaisja.

Sentähden jokaisen, joka minulta nämät puheet kuulee ja ne tekee, wertaan minä toimelliseen mieheen, joka huoneensa kalliolle rakensi. Sade lankefi, wirrat tulivat, ja tuulet puhalsiwat, ja sitä huonetta sysäsiwät; waan ei se kuitenkään kukistunut; sillä se oli kalliolle perustettu. Mutta jokainen, joka kuulee minulta nämät puheet, ja ei tee niitä, hän werrataan tyhmään mieheen, joka huoneensa sannalle rakensi. Sade lankefi, wirrat tulivat, ja tuulet puhalsiwat, ja sitä huonetta sysäsiwät: niin se kukistui, ja sen lankeemus oli suuri.

Koska Jesus oli lopettanut nämät puheet, hämmästeliwät kansat hänen oppiansa. Sillä hän opetti heitä woimallisesti, eikä niin kuin kirjanooppineet.

16. Jesuksen wertaus neljänlaisesta kylwämaasta.

Matth. 13: 1 — 23. Mark. 4: 1 — 20. Luf. 8: 4 — 15.

Kerran meni Jesus huoneestansa Kapernaumisja, ja istuifin Genesarethin järwen rannalle. Ja Hänen tykönsä kuin kokoontui paljo kansaa, niin Hän meni itse hahteen ja istuifin siihen; mutta kaikki kansa seisahui rannalle. Ja Hän puhui heille wertauksilla, sanoen: Kylwäjä meni kylwämään. Niin hänen kylwäissäänsä lankefiwät muutamat (siemenet) tien oheen, ja linnut tulivat, ja söiwät ne. Muutamat lankefiwät kiwistööhön, jossa ei heillä ollut paljo maata. Ne nousiwat pian maan päälle, mutta kuin aurinko nousi, niin se poltti heidät: ja eit' ei heillä ollut juurta, niin he kuivettuiwat. Muu-

tamat taas lankešivat orjantappuroihin, ja orjantappurat kasvaisjansa tukahduttivat ne. Mutta muutamat lankešivat hyvään maahan, ja tekivät hedelmän. Sen sanottuansa, huusi Jeesus: jolla on korvat kuulla, se kuulkoon. Mutta kuin Hän yksinänsä oli heidän kanssansa, kysyivät Hänen opetuslapsiansa Häneltä mitä se vertaus tarkoitti. Hän vastasi: siemen on Jumalan sana. Se, joka tien oh:en lankeši, ovat ne, jotka kuulevat sanan: mutta kuin eivät ydä siitä waaria, tulee perkele ja ottaa sanan heidän sydämmistänsä, ett'eivät he uskoisi ja waipaiki tuliji. Kivistöhön pudonnut siemen merkitsee senkaltaišia, jotka ottawat Jumalan sanan ilolla vastaan: waan kuin ei ole heillä juurta, niin he hetkeši uskowat, mutta kiufauksen tullessa lankeawat pois. Se, joka orjantappuroihin lankeši, ovat ne, jotka kohta sanan kuul-tuansa menewät pois ja tukahduttawat sen murhehtimisella rikkaudesta ja elämän hekumasta, niin ett'ei se heissä kanna hedelmää. Mutta joka hyvään maahan sattui, merkitse ne, jotka sanan kuulewat ja kätkewät hyvässä sydämmesssä ja saattawat hedelmän kärsiwällisyydesssä.

17. Jeesuksen vertaus ohdakkeista nisuisša.

Matth. 13.

Toisen vertauksen puhui Jeesus heille, sanoen: tawaan waltakunta on ihmisen wertainen, joka kylwi hyvän siemenen peltoonsa. Mutta ihmisten maatesa tuli hänen wihollisensa ja kylwi ohdakkeita nisuiin sekaan, ja meni pois. Koska oras rupeši kaswamaan ja hedelmää kantamaan, näkyiwät myös ohdakkeet. Niin perheenisännän palweliat tulivat, ja sanoiwat hänelle: herra etkös hymää siementä kylwännyt peltoos? mistäs siis owat ohdakkeet sinneet? Hän wastasi heille: wihamies sen teki. Niin palweliat sanoiwat hänelle: tahdotkos, että me menemme ja kokoomme ne? Hän sanoi: en, ett'ette ohdakkeita kootessanne nyhtäisi ynnä niiden kanssa nisujakin pois. Sallikaat molempien kaswaa elonaikaan asti: elonaikana sanon minä elomiehille: kootkaat ensin ohdak-

feet, ja sitokaat heitä lyhteisiin poltettaa; mutta nisut kootkaat minun aittaani.

Tämän ja monta muuta wertausta puhuttuansa laski Jeesus kansan, ja meni kotia. Niin Hänen opetuslapsensa tulivat ja sanoivat Hänelle: selitä meille se wertaus yllon ohdakkeista. Niin Hän vastasi heille: jotta kylwää hyvän siemenen, se on ihmisen poika. Pelto on maailma. Hyvä siemen on waltakunnan lapset, mutta ohdatkeet ovat pahan lapset. Wihollinen, joka ne kylwi, on perkele: elon aika on maailman loppu, mutta elomiehiet ovat enkelit. Niinkuin ohdatkeet haetaan kookoon ja tulella poltetaan, niin pitää myös tämän maailman lopulla oleman. Ihmisen Poika lähettää enkelinsä, ja heidän pitää kookoon Hänen waltakunnastansa kaikki pahennukset, ja ne jotka wääräyhtä tekewät, ja heittämän heidät tuliseen pässiin: siellä pitää oleman itku ja hammasten kiristys. Mutta wanhurstasten pitää kiiltämän niinkuin aurinko heidän Isänsä waltakunnassa.

18. Jeesuksen wertaus Tuulaaja-pojasta.

Luk. 15.

Jeesuksen tykö tuli kaitenlaisia ihmisiä, publikania ja syntisiä, kuulemaan Häntä. Niin pbariseukset ja kirjanoppineet napisimat, ja sanoivat: tämä ottaa vastaan syntisiä ja syö heidän kansansa. Niin sanoi Jeesus heille: Minä sanon teille, että ilon pitää oleman taiwaassa yhdestä syntisestä, joka itsensä parantaa, enemmän kuin yhdeksästä kymmenestä ja yhdeksästä hurstaasta, jotka eiwät parannusta tarwitse. Tätä vielä selwemmäksi heille saatatksensa, puhui Hän heille tämän wertauksen:

Yhdellä miehellä oli kaksi poikaa. Nuorempi heistä sanoi isällensä: isä, anna minulle tawarasta se' osa, joka minulle tulee. Ja hän jakoi heille tawaransa. Si kauan sen jälkeen kokosi nuorempi poika omansa, meni kaukaille maille, ja hukasti siellä tawaransa iwtaisuudessa. Mutta koska hän kaikki oli tuhlannut, tuli suuri nälkä siihen maakuntaan; ja hän rupesti hätäyntyvään. Hän antoi siis itsensä palvelukseen yhdelle sen maakunnan

kauppamiehelle, joka hänen lähetti maankyliinsä kaitsemaan
 sikojansa. Ja hän pyysi waisaansa rawalla täyttää, jota
 si'at söiwät; eikä kentkään hänelle sitäkään antanut. Niin
 hän alkoi katuua entistä elämätänsä, ja hän sanoi: kuinka
 monella isäni palkollisella on kyllä leipää, ja minä kuol-
 len nälkään? Minä tahdon siis nousta ja läheä isäni
 tykö ja sanoa hänelle: isä, minä olen syntiä tehnyt tai-
 wasta ja sinua vastaan, eikä ole enää mahdollinen si-
 nuun pojakses kutsuttaa; tee minut niinkuin yksi sinun
 palkollisistas. Ja hän nousi ja tuli isänsä tykö. Koska
 hän vielä taampuna oli, näki hänen isänsä hänet, ja ar-
 mautti häntä; ja juosten lankei hänen kaulaansa ja suuta
 antoi hänelle. Poika sanoi hänelle: isä, minä olen syn-
 tiä tehnyt taiwasta vastaan ja sinun edessäs, eikä ole
 mahdollinen tästedes sinun pojakses kutsuttaa. Mutta
 isä sanoi palvelioillensa: tuokaat tänne parhaat waatteet:
 ja pukekaat hänen niihin, antakaat formus hänen käteensä
 ja kengät hänen jalkoihinsa. Tuokaat se syötetty wassikka
 ja tappakaat se, ja syökäämme ja riemuitkaamme. Sillä
 tämä minun poikani oli kuollut, ja wirtosi jälleen: hän
 oli kadonnut ja on taas löydetty; ja he rupeiwat riemuit-
 semaan. Mutta hänen vanhempi poikansa oli pelloilla.
 Ja kuin hän sieltä kotia tullen huonetta lähestyi ja kuuli
 laulun ja hyppyä, niin hän kutsui yhden palvelioistansa
 ja kysyi, mitä se on? Kuin palvelia oli jutellut asian,
 wihastui hän, eikä tahtonut mennä huoneeseen. Hänen
 isänsä meni siis ulos häntä miellyttämään. Mutta hän
 wastasi isällensä, ja sanoi: katso, niin monta vuotta mi-
 nää palvelen sinua ja en ole koskaan sinun käskystä käy-
 nyt ylitse, ja et sinä ole minulle wohlaakaan antanut,
 riemuitakseni ystäwini. Mutta kuin tämä sinun poikas
 tuli, joka tawaransa on tuhlaannut porttoin kanssa, tapa-
 tit sinä hänelle sen syötetyn wassikan. Isä sanoi: poika-
 ni, sinä olet aina minun tyköni ja kaikki, mitä minun
 on, se on sinun. Niin pitäisipä sinunkin riemuitseman
 ja iloitseman; sillä tämä sinun weljes oli kuollut, ja wir-
 tosi jälleen: hän oli kadonnut, ja on taas löydetty.

19. Jeesuksen vertaus rikkaasta ja köyhästä.

Luk. 16.

Taas jutteli Jeesus opetuslapsillensa toisen vertaus-
sen, sanoen: Oli yksi rikas mies, joka vaatetti itsensä
purppuralla ja kalliilla liinawaatteella, ja eli joka päivä
ilosja herkkullisesti. Oli myös kerjääjä, nimeltä Lazarus,
joka makasi hänen owensa edessä, täynnänsä paisumia;
ja pyysi ravittaa niistä muruista, jotka rikkaan pöydältä
putosivat; koiratkin tulivat ja nuolivat hänen paisuman-
sa. Niin tapahtui, että kerjääjä kuoli ja enkelit weivät
hänen Abrahamin helmaan. Kuoli rikaskin, ja hauda-
ttiin. Koska hän helwetissä waiwassa oli, nosti hän sil-
mänsä ja näki Abrahamin taampana ja Lazaruksen hä-
nen helmassansa. Niin hän huusi, sanoen: isä Abraham,
armahda minua ja lähetä Lazarus kastamaan sormensa
pää weteen, että hän jähdyttäisi minun kieleni; sillä minä
kowiin waiwataan tässä liekissä. Sanoi Abraham: poi-
kani, muista, että sinä sait hyvääs eläisjäs, mutta Laza-
rus waan pahaa. Nyt hän lohdutetaan ja sinä waiwa-
taan. Paiti kaikkia näitä on meidän ja teidän välillä
suuri juopa kiinnitetty, että ne, jotka tahtowat täällä siune
teidän tyköne mennä, eiwät he woi, eikä sieltä tänne-
kään tulla. Sanoi taas rikas mies: minä rukoilen sitte
sinua, isä, että lähetat hänen minun isäni kotoon, jossa
on minulla wiisi weljeä, waroittamaan heitä, ett'eiwät
hekin tulisi tähän waiwan siaan. Abraham wastasi: heillä
on Moses ja prophetat; kuulkoot niitä. Mutta hän
sanoi: ei, isä Abraham! waan jos joku kuolleista menisi
heidän tykönsä, niin he parannuksen tekisivät. Silloin
sanoi Abraham: ell'eiwät he Mosessta ja prophetaita kuule,
niin eiwät he myös usko, jos joku kuolleista nousisi ylös.

20. Jeesuksen vertaus kymmenestä neitsyestä,

Matth. 25.

Mielä jutteli Jeesus opetuslapsillensa seuraavankin
vertausen: Taimaan waltakunta on kymmenen neitsyen

faltainen, jotka ottivat lamppunsa ja menivät ulos ylkää vastaan. Wiisi heistä oli taitawaa, mutta wiisi tyhmää. Ne tyhmät ottivat lamppunsa, waan eivät ottaneet öljyä myötänsä; mutta taitawat ottivat öljyä astioihinsa ynnä lamppuinsa kanssa. Koska ylkä wiipyi, tulivat he kaikki uneliaiksi ja nukkuiwat. Mutta puoli-yönä tuli huuto: ylkä tulee, menkää ulos häntä vastaan! Niin nousi wat kaikki neitsyet ja valmistivat lamppunsa. Sanoi wat tyhmät taitawille: antakaat meille teidän öljy stänne, sillä meidän lamppumme sammuwat, mutta taitawat wastasivat: ei juinkaan, ettei meiltä ja teiltä puuttuisi: mutta menkää paremmin niiden tykö, jotka myöwät, ja ostakaat itsellenne. Mutta koska he menivät ostamaan, tuli ylkä, ja jotka walmit olivat, ne menivät häne n kanssansa häihin, ja ovi suljettiin. Wiimein tulivat ne toisetkin neitsyet ja sanoi wat: Herra, Herra, awaa meille! Mutta hän wastasi: totisesti sanon minä teille, en tunne minä teitä. Walwokaat sentähden, sillä ette tiedä päivää eikä hetkeä, jona ihmisen Poika tulee.

21. Jeesus julistaa Wiimeisen Tuomion.

Matth. 25

Jeesus puhui opetuslapsi l lensa maailman lopustakin, sanoen: koska ihmisen Poika tulee kunniasanssa ja kaikki pyhät enkelit Hänen kanssansa, niin Hän istuu kunniansa istuimella. Ja Hänen eteensä kootaan kaikki kansat, ja Hän eroittaa toiset toisistansa, niinkuin paimen eroittaa lampaat wuohista. Ja Hän asettaa lampaat oikealle puolellensa, mutta wuohet wasemmallensa. Silloin sanoo kuningas niille, jotka Hänen oikealla puolellansa owat: tulkaat Minun Isäni juu atut, ja omistakaat se walta kunta, joka teille on valmistettu maailman alusta. Sillä Minä isoihin, ja te ruokitte Minun; Minä janoi hin, ja te juotitte Minun; Minä olin outo, ja te otitte Minun huoneeseen; alasti, ja te waatetitte Minun; sairaana, ja te opitte Minua; Minä olin wankina, ja te tulitte Minun tyköni. Siihen wastaawat wan hurskaat, sanoen:

Herra, koska me näimme Sinun isoowan ja ruokimme Sinun, taikka janoowan ja annoimme Sinun juoda? Koska me näimme Sinun outona ja huoneeseen otimme Sinun taikka alastoinna ja waatetimme Sinun? Eli koska me näimme Sinun sairaana taikka wankina, ja tulimme sinun tyköös? Niin wastaa kuningas ja sanoo heille: totisesti sanon minä teille, sen minkä te olette tehneet yhdelle näistä vähimmistä Minun weljistäni, sen te teitte Minulle.

Sitte Hän myös sanoo niille, jotka wasemmalla ovat: menkää pois Minun tyköäni, te kirotut, siihen iankaikkiseen tuleen, joka valmistettu on perkeleelle ja hänen enfeleillensä. Sillä Minä isoisin, ja ette Minua rucckineet; Minä janoisin, ja ette Minua juottaneet; Minä olin outo, ja ette Minua huoneeseen ottaneet; alaston, ja ette Minua waatettaneet; sairas, ja wankina, ja ette Minua opineet. Wastaawat Häntä nekin, sanoen: Herra, koska me näimme Sinun isoowan, taikka janoowan, taikka outona, eli alastoinna, eli sairaana, taikka wankina, ja emme Sinua palvelleet? Mutta Hän wastaa heitä, sanoen: totisesti sanon Minä teille, mitä ette tehneet yhdelle näistä vähimmistä, sitä ette tehneet Minulle. Ja niiden pitää menemän iankaikkiseen waiwaan; mutta wanburstkaat iankaikkiseen elämään.

22. Jesus puhuttele Samarialaista waimoa.

Joh. 4.

Läpi Samarian waeltaisansa, tuli Jesus lähes Sichar nimistä kaupunkia. Matkasta wäsyneenä istuisiin Hän lähteelle, jota sanottiin Jakobin lähteeksi. Niin tuli sinne Samarialainen waimo wettä ammentamaan. Jesus sanoi hänelle: anna Minun juodakseni: sillä Hänen opetuslapsensa oliwat menneet kaupunkiin ruokaa ostamaan. Niin Samarialainen waimo wastasi Häntä, sanoen: kuinka sinä, joka olet Judalainen, anot minulta juodaksesi, joka olen Samarialainen? Sen sanoi hän sentähden, että Judalaiset eivät pitäneet mitään keskuutta Samarialaisten

kanssa. Jeesus vastasi hänelle: jos sinä tietäisit Jumalan lahjan ja kuka se on, joka sinulle sanoo: anna Minun juodakseni, niin sinä anoisit Häneltä, ja Hän antaisi sinulle elävää wettä. Sanoi waimo Hänelle: Herra eipä sinulla ole milläs ammennat, ja lähde on syvä; mistä siis sinulla on sitä elävää wettä? Oletkos Sinä suurempi kuin meidän isämme Jakob, joka meille antoi tämän kaimon, josta hän itsekkin joi, ja hänen lapsensa. Jeesus vastasi hänelle: jokainen joka juo tätä wettä, hän janoo jälleen; mutta joka sitä wettä juo, jonka Minä hänelle annan, ei hän janoo iankaikkisesti; waan se wesi, jonka Minä hänelle annan, tulee hänessä sen weden lähteeksi, joka tuohuu iankaikkiseen elämään. Waimo sanoi Hänelle: anna minulle sitä wettä, ett'eu minä janoaisi, enkä siis tarvitsisi tulla tänne ammentamaan. Jeesus sanoi: mene, kutsu miehes, ja tule tänne. Waimo vastasi, sanoen: ei minulla ole miestä. Sanoi Jeesus hänelle: oikein sinä sanoit: ei ole minulla miestä; sillä wiihi miestä on sinulla ollut, ja se, joka sinulla nyt on, ei ole sinun miehes: sen sinä olkein sanoit. Waimo sanoi Hänelle: Herra, minä näen että Sinä olet propheta. Meidän isämme ovat täällä wuorella kumartaneet ja rukoilleet ja te sanotte: Jerusalemissa on se sija, jossa pitää rukoiltaman. Jeesus sanoi hänelle: waimo, usko Minua, se aika tulce, ett'ette täällä wuorella, ettekä Jerusalemissa Isää rukoile. Te Samarialaiset ette tiedä, mitä te rukoilette; mutta me tiedämme, mitä me rukoilemme: sillä autuus (Messias) tulee Judalaisista. Jumala on Henki, ja jotka Häntä rukoilewat, niiden pitää hengessä ja totuudessa Häntä rukoileman. Waimo sanoi Hänelle: minä tiedän, että Messias, joka Kristusseksikin kutsutaan, on tulewa, ja kuin se tulee, niin Hän ilmoittaa meille kaikki. Jeesus sanoi hänelle: Minä, joka sinun kanssas puhun, olen se. Minu waimo jätti wesiastian, meni kaupunkiin ja sanoi kansalle: Tulkaat katsomaan sitä ihmistä, joka sanoi minulle kaikki, mitä minä tehnyt olen; olleeko Hän Kristus? Mitä he meniwät Hänen tykönsä. Ja monta Samarialaista

siitä kaupungista uskoivat Hänen päällensä, waimon puheen tähden. Koska he siis tulivat Hänen tykönsä, rukoilivat he Häntä wiipymään heidän tykönsä; ja Hän wiipyi siellä kaksi päivää. Mutta hänen puheensa kuul- tuansa uskoivat paljo useammat Hänen sanansa tähden ja sanoivat waimolle: emme nyt enää usko sinun puhes tähden, sillä me olemme itse kuulleet ja tiedämme, että Hän on totisesti Kristus, maailman Wapahtaja.

23. Jeesus parantaa sadanpäämiehen palvelian.

Matth. 8: 5 — 13. Luk. 7: 1 — 10.

Koska Jeesus meni Kapernaumiin, tuli sadanpää- mies Hänen tykönsä ja rukoili Häntä, sanoen: Herra, minun palveliani sairastaa kotona halwattuna, ja wai- wataan kowiin. Sudalaisten wanhimmat myös rukoili- wat hänen puolestansa, sanoen: hän on mahdollinen, et- täs hänelle sen teet; sillä hän rakastaa meidän kansaam- me ja rakensi meille synagogau. Niin Jeesus sanoi: Mi- nä tulen ja parannan hänen. Mutta sadanpäämies was- tasi: Herra, en ole minä mahdollineu, että Sinä tulet minun kattoni ala, waan sano ainoasti sana, niin minun palveliani paranee. Koska Jeesus tämän kuuli, ihmetteli Hän ja sanoi: totisesti sanon Minä teille, en ole Minä löytänyt senkaltaista uskoa Israelissa. Ja sadanpäämie- helle sanoi Hän: mene, ja niin kuin sinä uskoit, niin sinulle tapahtukoon. Ja sillä hetkellä parani hänen palveliansa.

24. Jeesus herättää kuollosta lesken pojan Nainissa.

Luk. 7.

Tapahtui senjälkeen, että Jeesus meni Nain nimi- seen kaupunkiin, ja Hänen kansansa monta Hänen ope- tuslastansa ja paljo wäkeä. Koska Hän kaupungin port- tia lähestyi, katso, niin kuollutta kannettiin sieltä ulos, joka oli äitinsä ainoa poika, ja se äiti oli leski; ja pal- jo kaupungin kansaa käwi hänen kansansa. Kuin Je- sus hänen näki, armahdi Hän häntä ja sanoi hänelle:

älä itke. Ja meni ja rupesti paariin, josta kantajat seisahduivat, ja sanoi: nuorukainen, Minä sanon sinulle: nouse ylös. Ja kuollut nousi istuakseen ja rupesti puhumaan; ja Jeesus antoi hänen äidillensä. Ja pelko tuli kaikille, ja he kunnioitsivat Jumalata sanoen: suuri propheta on noussut meidän sekaamme, ja Jumala on kansaansa etsinyt. Tämä sanoma Hänestä kuului kaikkeen Judeaan ja kaikkien lähimaakuntien ympäri.

25. Jeesus parantaa sairaan Bethesda-nimisellä lammikolla.

Joh. 5.

Tuli sitte Judalaisten juhla, ja Jeesus meni Jerusalemiin. Mutta Jerusalemissa oli lammikko, Bethesda nimeltä, ja sen ympärillä viisi wajaa eli katosta, joissa makasi suuri joukko sairaita, sekoita, ontuvia ja halvautuita, odottaen weden liikkeille tulemistä. Sillä enkeli tuli alas määrätvillä ajoilla lammikkoon ja sekoitti weden. Joka sitte sen sekoittamisen perästä eännä weteen astui, se parani, lienee hän mitä itänänsä tautia sairastanut. Niin oli siellä mies, joka oli sairastanut kahdeksan-neljättäkymmentä ajastaka. Koska Jeesus hänen näki, ja tiesi hänen jo kauan sairastaneen, sanoi Hän hänelle: tahdotkos tulla terveeksi? Sairas wastasi: Herra, ei ole minulla sitä ihmistä, joka minun weisi, kuin weisi sekoitettu on, lammikkoon; sentähden minä kuin tulen, niin on toinen minun edelläni siihen astunut. Jeesus sanoi hänelle: nouse, ota wuotees ja käy. Ja kohta parani se mies, otti wuoteensa ja käwi. Muutamaman ajan takaa löysi Jeesus hänen temppelistä ja sanoi hänelle: katso, sinä olet parannettu; älä enää syntiä tee, ett'ei jotain pahempaa sinulle tapahtuisi.

26. Jeesus parantaa sairaalta hänen kuiwettuneen kätensä.

Matth. 12: 10 — 15. Mark. 3: 1 — 6. Luf. 6: 6 — 11

Jeesus meni kerran sabbathina synagogaan. Ja katso, siellä oli ihminen, jolla oli kuiwettunut käsi. Mutta

phariseukset ja kirjanoppineet wartioitsivat Häntä, jos hän sabbathina parantaisi, saadaksensa kanteen Häntä vastaan. Ja he kysyivät Häneltä: sopiiko saabbathina parantaa? Niin Jeesus vastasi: jos jollakulla teistä olisi lammas, ja se sabbathina putoaisi kaiwoon, eikö hän tarttuisi siihen ja wetäisi ylös? Kuinka paljo jalompi on ihminen kuin lammas? Sentähden sopii kyllä sabbathina hyvää tehdä. Ja Hän sanoi sille ihmiselle, jolla kuiwettunut käsi oli: astu edes. Ja kuin hän oli astunut, sanoi Jeesus vielä kerran: kumpi sabbathiin sopii, hyvää taikka pahaa tehdä, henkeä waapahtaa eli kadottaa? Mutta he waikenivat. Niin Hän katsahti heihin wihaisesti, ollen murheisiansa heidän sydämensä kovuuden tähden. Sitte sanoi Hän sille ihmiselle: ojenna kätes! Ja kuin hän sen ojensi, tulikin se käsi terveeksi, niinkuin toinenkin. Niin phariseukset ja kirjanoppineet wihastuivat ja pitivät neuwoa keskenänsä, mitä heidän pitäisi Jeesukselle tekemän. Mutta koska Jeesus sen ymmärsi, meni Hän sieltä pois.

27. Johannes Kastaja mestataan.

Matth. 14. Mark. 6.

Herodes Tetrarcha, joka hallitsi yhtä osaa Judean maata, oli hyljännyt oman puolionsa ja nainut Herodiasen, welsensä Philippuksen emännän. Sekin kuin oli luvattomasti erinnyt entisestä miehestänsä, oli Johannes Kastaja sanonut Herodekselle: ei sinulle ole luwallinen pitää welsjes emäntää. Tästä Johanneksen rohkeudesta wihastuneena, otti Herodes Johanneksen kiinni ja pani wankuteen, waikka hän sydämessänsä kunnioitti häntä, tietäen hänen olewan hurksaan ja pyhän miehen, ja sitä ennen olikin pitänyt hänestä waarin, kuullut häntä monessa ahtassa ja häntä mielellänsä kuunnellut. Mutta Herodias wäyhi Johannesta ja tahtoi häntä tappaa. Rohka salkin hän tilan siihen. Sillä Herodes kuin syntymä-päiwänänsä tefi ehtoollisen ylimäisillensä, päämiehille ja esimiehille Galileassa, niin Herodiasen tytär

tuli sisälle ja hyppäsi heidän edessänsä; ja sepä käwikin Herodeksen ja ynnä atrioitsewien niin mieltä myöten, että kuningas sanoi piialle: ano minulta mitäs tahdot, ja minä annan sen sinulle. Ja hän wanoi hänelle: mitä itkänä sinä minulta anot, niin minä sen annan sinulle, waikka puolen waltakuntaani. Mutta piika meni ulos ja sanoi äidillensä: mitä minun pitää anoman? Niti wastasi: Johannes Kastajan päättä. Ja tytär meni kiirusti kuninkaan tykö ja sanoi: minä tahdon ettäs minulle annat juuri nyt Johannes kastajan pään wadissa. Niin kuningas tuli fangen murheelliseksi; kuitenkkin walan tähden ja niiden, jotka ynnä atrioitsiwat, ei tahtonut häneltä kieltää. Kuningas lähetti siis kohta murhaajan ja käski tuoda Johanneksen pään. Niin se meni ja leikkasi hänen kaulansa wankihuoneessa, ja toi sen sieltä wadissa ja antoi piialle; ja piika antoi sen äidillensä. Koska Johanneksen opetuslapset sen kuuliwat tuliwat he ja ottiwat hänen ruumiinsa ja paniwat sen hautaan.

28. Jeesus rawitsee wiisi tuhatta miestä.

Matth. 14: 13 — 23. Mark. 6: 30 — 46. Joh. 6: 1 — 17
Luk. 9: 10 — 17.

Jeesus, Johanneksen opetuslapsilta saatuaan tiedon hänen murhastansa, meni, sitte kuin apostolit oliwat jälleen kokoontuneet Hänen ympärillensä, heidän kanssansa Galilean meren ylitse Bethsaidan kaupungin tienoilla olemaan erämaahan. Siellä istuisiin Hän wuorelle opetuslapsinensa. Mutta kansa, joka oli nähnyt Hänen menewän ja jalkaisin juosten ennättänyt sinne Häntä ennen, kokoontui Hänen ympärillensä. Jeesus kuin näki kansan paljouden, armahti (säälei) Hän heitä; sillä he oliwat niinkuin lampaat, joilla ei ole paimenta. Ja Hän puhui heille Jumalan waltakunnasta ja teki parannusta tarwitsewaiset terweiksi. Mutta kuin päivä rupesti jo laskeimaan, tuliwat Hänen opetuslapsensa ja sanoiwat Hänelle: päästä kansa menemään lähikyltiin ja majoihin poikkeamaan, saadaksensa ruokaa; sillä me olemme täällä

erämaassa, eikä heillä ole syötävää. Niin Jeesus kysyi Philippukselta: kusta me ostamme leipää näiden syödä? Philippus vastasi: kahden sadan penningin leivät eivät täyttäisi heille, että kufin heistä vähänkin saisi. Toi- nen Hänen opetuslapsistansa, Andreas, Simon Pietarin weli, sanoi: tässä on poikainen, jolla on wiisi ohraista leipää ja kaksi kalaista; waan mitä ne owat näin monelle? Jeesus sanoi heille: pankaat kansa istumaan. Ja he istuivat erijoukkoihin wiheriäiselle nurmelle. Ja Jeesus otti leivät ja kalat, katsahoi taiwaaseen, siunasi ja mursi leivät ja antoi ne sitte opetuslapsille kansan eteen pantawaksi. Ne kaksi kalaakin jakoi Hän kaikille. Ja he söivät kaikki ja rawittiin; ja koottiin sitte tähteitä kaksitoistakymmentä koria muruja. Mutta niitä, jotka söivät, oli lähes wiisi tuhatta miestä, ilman waimoita ja lapsita. Sen merkin nähtyä, sanoi kansa: tämä on totisesti se propheta, joka maailmaan tulewa on. Mutta kuin Jeesus ymmärsi että he tahtoivat tulla ja wäki- wallalla tehdä Hänen kuninkaaksi, meni Hän pois wuo- relle rukoilemaan.

29. Jeesus käy meren pintaa myöten.

Mark. 6. Matth. 14.

Jeesus kuin oli rawinnut ne wiisi tuhatta miestä, käski Hän opetuslapsiansa astumaan kohta hahteen ja menemään Hänen edellänsä toiselle rannalle, sillä aikaa kuin Hän kansan tykönsä laski. Mutta kansan pääs- tettyänsä, meni Hän wuorelle rukoilemaan. Ja koska ehtoo joutui, oli Hän siellä yksinänsä, mutta haaksi oli jo keskellä merta, ahdistettuna aalloilta, sillä tuuli oli wastainen. Waan neljännellä yön wartiolla tuli Hän heidän tykönsä, käyden weden pintaa myöten, ja tahtoi mennä heidän ohitsensa. Opetuslapset kuin näkiwät Hänen käywän merellä, peljästyiwät he, luullen Häntä hyö- peliksi. Mutta Jeesus alkoi kohta puhutella heitä sanoen: olkaat hywässä turwassa, Minä olen; älkää peljättö! Niin wastasi Häntä Pietari ja sanoi: Herra, jos Sinä

olet, niin käste minun tulla tyköös wetten päällä. Hän sanoi: tule! Ja Pietari astui ulos habdesta ja kävi weden pinnalla, mennäksensä Jesuksen tykö. Mutta koska hän tunsi ankaran tuulen, niin hän peljästy; ja ruweten wajoamaan, huusi hän, sanoen: Herra auta minua! Niin Jesus ojensi kohta kätensä, tarttui häneen ja sanoi: o sinä heikkouskoinen! miksi epäilit? Ja kuin he oliwat hahteen astuneet, niin tuuli tyweni. Mutta ne, jotka oliwat habdessa, vielä enenimin hämmästyivät ja keškenänsä ihmettelivät; sillä eiwät he ymmärtäneet leiwistäkään, waan heidän sydämmensä oli paatunut.

Ja kuin he oliwat menneet ylitse, tuliwat he Genesarethin maalle ja laskiwat satamaan. Habdesta astuesssa tunsi Hänen kansa; ja he alkoiwat juosta halki kaisen sen ympäristön ja wiedä sairaita wuoteisiansa sinne, missä he kuuliwat Hänen olewan. Ja kuhunka Hän meni, kylihin eli kaupunkiin, taikka majoihin, niin he panivat kujille sairaita ja rukoiliwat Häntä, että he ainwaasti Hänen waatteensa liepeisiin saisiwat ruweta (koskettaa). Ja niin monta kuin häneen rupesti, ne paraniwat.

30. Kananean waimo.

Matth. 15. Mark. 7.

Jesus waeli kerran Tyrin ja Sidonin maanääriin. Siellä meni Hän huoneeseen, eikä tahtonut että sitä kenenkään pitäisi tietoa saaman; mutta ei Hän taunut olla salassa. Kananean waimo, joka niistä maanääristä oli tullut, huusi Häntä, sanoen: Herra, Dawidin poika, armahda minua; minun tytärtäni waiwaa perfele hirmuisesti. Se oti Grefalainen waimo, Syrophe-niciasssa syntyynyt. Mutta ei Jesus häntä sanallakaan wastannut. Niin Hänen opetuslapsensa tuliwat ja rukoiliwat Häntä, sanoen: eroita häntä sinustas, sillä hän huunta meidän jälkeemme. Mutta waimo tuli ja kumarasi Häntä ja sanoi: Herra, auta minua! Niin Jesus wastasi ja sanoi: ei ole sowelias ottaa lasten leipää ja heit-

tää penikolle. Waimo sanoi: totta Herra, syöwät kuitenkin penikatkin niistä muruista, jotka heidän herrainsa pöydältä putoawat. Silloin Jesus wastasi ja sanoi hänelle: o waimo, suuri on sinun uskos, tapahdukoon sinulle niinkuin sinä tahdot. Ja hänen tyttärensä tuli sillä hetkellä terweeksi.

31. Jesus parantaa sokeana syntyneen.

Joh. 9.

Tempelistä lähteissänsä näki Jesus miehen, joka oli sokeana syntynyt. Niin Hänen opetuslapsensa kysywät: mestari, kuka syntiä teki, tämäkö eli hänen vanhempansa, että hänen piti sokeana syntymän? Jesus wastasi: ei tämä eikä hänen vanhempansa, mutta että Jumalan työt hänessä ilmi tulijwat. Tämän sanottua, sylki Hän maahan, teki loan syljestä ja woiteli sokean silmät loalla. Sitte sanoi Hän hänelle: mene ja pese itses lammitkossa Siloam. Hän meni, pesi itsensä ja tuli näkemään. Niin kylänmiehet, ja ne jotka hänen ennen oliwat nähneet sokeana, sanoiwat ihmetellen: eikö tämä ole se, joka kerjäs? Ja he weiwät hänen phariseusten tykö. Ja kuin se oli sabbathi-päiwä, jona Jesus awasi sokean silmät, niin kysywät phariseukset mieheltä, kuinka hän oli näkönsä saanut? Ja kuin hän sen heille jutteli, sanoiwat muutamat heistä: ei se ihminen ole Jumalasta, ett'ei hän pidä sabbathia. Ja he kysywät sokeana olleelta: mitä sinä hänestä sanot, joka sinun silmäs awasi? Hän wastasi: Hän on propheta. Ja taas sanoi hän: ell'ei Hän olisi Jumalasta, niin ei Hän taitaisi mitään tehdä. Phariseukset siitä wihastuneina, ajoiwat hänen ulos. Jesus taas kuin näki hänen, sanoi hänelle: uskottkos Jumalan Bojan päälle? Hän wastasi: Herra, kuka se on, että minä Hänen päällensä uskoisin? Niin Jesus sanoi hänelle: sinä olet Hänen nähnyt, ja Hän on se, joka puhuu sinun kausas. Sanoi mies: Herra, minä uskon: Ja kumarji ja rukoihi Häntä. Jesus sanoi: Minä tuln tuomiolle tähän

maailmaan, että ne jotka eivät näe, pitää näkemän, ja ne jotka näkewät, pitää sokeaksi tuleman.

32. Jeesuksen kirkastus.

Matth. 17. Mark. 9. Luk. 9.

Kerran otti Jeesus Pietarin, ja Jakobin ja Johanneksen, hänen veljensä, ja wei heidät korkealle vuorelle erinänsä. Siellä kirkastettiin Hän heidän edessänsä ja Hänen kaswonsa loistiwat niinkuin aurinko, ja Hänen waatteensa tuliwat kiiltäväksi ja sangen walkeaksi niinkuin lumi, ett'ei yksikään waatteen painaja maan päällä taida niin walkeaksi painaa. Ja katso heille ilmesiwät Moses ja Elias, jotka puhuiwat Hänen kansansa. He nähyiwät kunniasa ja puhuiwat Hänen menostansa, jonka Hän täyttävä oli Jerusalemissa. Mutta Pietari ja ne, jotka olivat hänen kansansa, olivat unesta raskautetut; ja koska he heräsivät, näkiwät he Hänen kunniansa ja ne koki miestä, jotka seisoiwat Hänen tykönsä. Kuin nämät läksiwät Hänen tykönsä, sanoi Pietari Jeesukselle: Mestari, hyvä on meidän tässä olla! Jos Sinä tahdot, niin me teemme tähän kolme majaa, Sinulle yhden, ja Moseselle yhden ja Elialle yhden. Vielä hänen puhuisansa, katso, paistawa pilwi ympäri warjosi heidän ja ääni pilwestä sanoi: Tämä on se Minun rakas poikani, johonka Minä mielistyn; kuulkaat Häntä! Kuin opetuslapset sen kuuliwat, lankeaswat he kaswoillensa ja peljästyiwät sangen. Mutta Jeesus tuli, rupesti heihin ja sanoi: nouskaat ja älkää peljättö! Mutta kuin he silmänsä nostiwat, eivät ketään nähneet, paitsi Jeesuksen yksinänsä.

33. Jeesus siunaa lapsia.

Mark. 10: 13 - 16. Luk. 18: 15 - 17.

Tuottiin lapsia Jeesuksen tykö, että Hän pani käteensä heidän päällensä. Niin opetuslapset nuhteliwat niitä, jotka heitä toiwat. Mutta kuin Jeesus sen näki, närkästyi Hän ja sanoi heille: sallikaat lasten tulla Mi-

nin tyköni ja älkäätkö heitä; sillä sentkaltaisten on taiwaan waltakunta. Totisesti sanon Minä teille: jokainen, joka ei Jumalan waltakuntaa ota vastaan niinkuin lapsi, ei hän suinkaan tule siihen sisälle. Ja Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päällensä ja siunasi heitä.

34. Martha ja Maria.

Luk. 10.

Tapahtui, että Jeesus meni Bethania-nimiseen kylään. Siellä waimo, nimeltä Martha, otti Hänen huoneeseensa. Hänellä oli sisar, Maria, joka istuifin Jeesuksen jalkain juureen ja siinä kuunteli Hänen puhettansa. Mutta Marthalla oli paljo askaroimista heitä palwellesa. Sentähden tuli hän ja sanoi Jeesukselle: Herra, etkös ole siitä milläsitäkään, että minun sisareni jätti minun yksinäni askaroitfemaan? Sano hänelle, että hän minua auttaisi. Mutta Jeesus wastasi hänelle: Martha, Martha, waljo sinä suret ja pyrit! Waan yksi on tarpeellinen. Maria on hyvän osan walinnut, jota ei häneltä pida otettaman pois.

35. Jeesus herättää Lazaruksen kuolleista.

Joh. 11.

Marthalla ja Marialla oli weli, nimeltä Lazarus, joka sairasti Bethaniasa. Ja he lähettiwät sanomaan Jeesukselle: Herra, katso, se sairastaa, jotas rakastat. Hän kuui sen kuuli, sanoi: ei tämä tauti ole kuolemaksi, waan Jumalan kunniaksi, että Jumalan Poika sen kautta kunnioitettaifin. Jeesus kyllä rakasti Marthaa ja hänen sisartansa sekä Lazarusta; mutta yhtähywin wiipyi Hän Lazaruksen sairastamisesta sanan saatuaansa kaksi päivää siinä paikassa. Sitte sanoi Hän opetuslapsillensa: menkäämme Judeaan. Meidän ystäwämme Lazarus makaa, mutta Minä menen häntä unesta herättämään. Niin sanoiwat Hänen opetuslapsensa: Herra, jos hän makaa, kyllä hän paranee. Jeesus oli puhunut hänen kuolemas-

taansa, mutta he luulivat Hänen sanoneen unen makaa-
misesta. Niin Jeesus sanoi heille selkeästi: Lazarus on
kuollut; waan Minä iloitsen teidän tähtenne, ett'en Mi-
nä siellä ollut, että te uskoisitte. Mutta menkäämme
nyt hänen tykönsä.

Kuin Jeesus tuli Bethaniaan, oli Lazarus jo nel-
jä päivää maannut haudassa. Ja monta Judalaista
oli tullut lohduttamaan Marthaa ja Mariaa heidän wel-
jensä kuolemasta. Koska Martha kuuli Jeesuksen tule-
wan, juoksi hän Häntä vastaan; mutta Maria istui ko-
tona. Sanoi Martha Jeesukselle: Herra, jos Sinä olisit
täällä ollut, niin ei minun weljeni olisi kuollut; mutta
minä tiedän, että kaikki mitä Sinä anot Jumalalta, sen
Hän Sinulle antaa. Jeesus vastasi häntä: weljes on
nousewa ylös. Martha sanoi: minä tiedän hänen nou-
sewan ylös viimeisenä päivänä. Sanoi Jeesus hänelle:
Minä olen ylösnousemus ja elämä: jota uskoo Minun
päälleni, hän elää, ehkä hän olisi kuollut; ja jokainen
joka elää ja uskoo Minun päälleni, ei hänen pidä kuo-
leman iankaikkisesti. Uskottkos sen? Hän sanoi: jaa, Her-
ra, minä uskon Sinun Christukseksi, Jumalan Pojaksi,
joka tulewa on maailmaan. Tämän sanottuansa, meni
hän ja kutsui sisarensa Marian, sanoen: Mestari on
tullut ja katsoo sinua. Sen kuullen nousi Maria kohta
ja meni Jeesuksen tykö. Koska Judalaiset, jotka olivat
häntä lohduttamassa, näkiwät Marian menewän ulos,
seurasiwat he häntä, luullen hänen menewän haudalle
itkemään. Mutta Maria kuin tuli sinne, missä Jeesus
oli, lankefi hän Hänen jalkainsa juureen ja sanoi: Herra
jos Sinä olisit täällä ollut, ei olisi weljeni kuollut. Kos-
ka Jeesus näki hänen itkewän ja Judalaisten, jotka hä-
nen kansansa tulleet olivat myös itkewän, tuli hän san-
gen murheelliseksi ja kysyi: kuhunka te hänen panitte?
He vastasivat: Herra, tule ja katso. Ja Jeesus itki.
Niin sanoivat Judalaiset: katso kuinka Hän rakasti hän-
tä. Mutta muutamat heistä sanoivat: eikö tämä, joka
sokian silmät awasi, tainnut tehdä, ett'ei Lazarus olisi

kuollut? Haudalle tultuansa käski Jeesus, että kiwi, joka oli haudan suulla, piti otettaman pois. Sanoi Hänelle Martha: Herra, jo hän haisee, sillä hän on ollut neljä päivää kuolleena. Niin Jeesus sanoi hänelle: enkö Minä sinulle sanonut: jos sinä uskoisit, niin sinä näkisit Jumalan kunnian. Kun kiwi oli otettu handalta, nosti Jeesus silmänsä taivasta kohti ja rukoili. Sitte huusi Hän suurella äänellä: Lazare, tule ulos! Ja kuollut tuli ulos, kädet ja jalat kääriilinalla sidottuna ja hikiliina kasvoilla. Jeesus sanoi heille: päästäkäänt häntä ja antakaat hänen mennä. Niin monta Marian tykö tulleita Judalaisia, uskoivat Hänen päällensä. näitä nähdessänsä. Mutta monet heistä menivät ilmoittamaan fariseuksille, mitä Jeesus oli tehnyt. Siitä päivästä pitivät he neuwoa kuolettaaksensa Jeesuksen. Ja kuullen paljo kansaa menewän Lazarusta katsomaan, päättivät he tappa hänenkin.

36. Zacheus.

Luk. 19.

Jeesuksen läpi Jerichon waeltaisa, oli siellä Zacheus-niminen publikanein päämies, joka oli rikas. Hän etsiskeli Jeesusta nähdäksensä, mutta ei saanut kansan tähden, sillä hän oli warreltansa vähäinen. Hän samofi siis edelle ja meni ylös metsäwiikuna-puuhun, että hän olisi saanut Hänen nähdä; sillä Jeesuksen piti siitä ohitse käymän. Ja kuin Jeesus tuli siihen paikkaan, katsahhti Hän ylös, näki hänen ja sanoi: Zacheus, astu nopeasti alas, sillä Minun pitää tänä päivänä oleman sinun huoneessas. Ja hän astui nopeasti alas ja otti Hänen vastaan iloiten. Mutta kaikki, jotka sen näkiwät, napisiwat, että Hän meni syntisen miehen tykö olemaan. Mutta Zacheus tuli ja sanoi Herralle: Herra, puolen taratani annan minä waiwaisille; ja jos minä olen jonkun pettänyt, sen minä annan neljäkertaisesti takaisin. Niin sanoi Jeesus hänelle: tänä päivänä on tälle huoneelle autuus tapahtunut, että hänkin on Abrahamin

poika. Sillä ihmisen Poika tulee etsimään ja vapah-
maan sitä mikä kadonnut oli.

37. Jeesuksen matkustus Jerusalemiin.

Matth. 21: 1 — 17. Mark. 11: 1 — 11. Luk. 19: 29 — 46.

Jeesus kuin lähestyi Jerusalemia ja oli tullut Bet-
phageen, öljymäen tykö, lähetti Hän kaksi opetuslasta; sa-
noen heille: mentäkää kylään, joka on teidän edessäänne, ja
te löydätte kohta aasintamman sidottuna ja warsan hä-
nen kansansa; päästäkää ne ja tuokaat Minulle. Ja
jos joku teille jotakin sanoo, niin vastatkaa: Herra niitä
tarvitsee, niin kohta hän laskee heidät. Tämä kaikki
tapahtui, että tähtettäisiin, mikä sanottu oli prophetan
kautta, joka sanoo: sanokaat Zionin tyttärelle: katso, si-
nun kuninkas tulee sinulle siiveä, istuin aasintamman
päällä ja ikeen alaisen aasin warsan päällä. Niin ope-
tuslapset menivät ja tekivät niinkuin Jeesus heille käs-
kenyt oli; he taluttivat aasintamman ja warsan, pani-
wat niiden päälle waatteensa ja istuttivat Hänen niiden
päälle. Enin oja kansasta hajoitti waatteensa tielle;
muut karšivat oksia puista ja hajoittivat tielle. Mutta
kansa, joka edellä kävi, ja jotka seurasiwat, huusivat, sa-
noen: Hosianna Dawidin Pojalle! Kiitetty olkoon se, jo-
ka tulee Herran nimeen! Hosianna korkeudessa! Ja koko
opetuslasten joukko alkoi iloiten kiittää Jumalata suurel-
la äänellä kaikista niistä voimallisista töistä, jotka he
nähteen olivat. Muutamat phariseuksista kansan seas-
sanoivat Hänelle: Mestari, nuhtele opetuslapsias; mutta
Jeesus vastasi ja sanoi heille: Minä sanon teille: jos nämät
waikenevat, niin kiviä pitää huutaman. Ja kuin Hän tuli
Jerusalemiin, nousi koko kaupunki ja sanoi: kuka on tämä? Niin
kansa sanoi: tämä on Jeesus, se propheta Galilean Na-
zarethistä. Ja Jeesus meni Jumalan temppeliin, ajoi
ulos kaikki, jotka sinä möivät ja ostivat, kufisti wai-
hettajain pöydät ja kyhkyis-kauppiain istuimet ja sanoi
heille: kirjoitettu on: Minun huoneeni on rukoushuone,
mutta te olette sen tehneet ryöväritten luolaksi. Ja Hä-

nen tykönsä temppelissä tulivat sokeat ja ontuvat ja Hän paransi heidät. Mutta kuin pappein päämiehet ja kirjanoppineet näkiwät ne ihmeet, jotka Hän teki, ja kuuliwät lasten temppelissä huutawan ja sanowan: Hossanna, Dawidin pojalle, närkästyiwät he ja sanoiwat Hänelle: kuuletkos mitä nämät sanowat? Jeesus kysyi heiltä vastaanpäin: ettekö te ole koskaan lukeneet näitä sanoja: lasten ja imewäisten suusta olet Sinä kiitoksen valmistanut.

38. Uhri-arkku Jerusalemissa.

Mark. 12: 41 - 44. Luk. 21: 1 - 4.

Jeesus istui kerran uhri-arkun kohdalla, katsellen kuinka kansa pani rahaa uhri-arkkuun ja näki siinä monen rikkaan paljon panewan. Mutta tuli köyhä leski ja pani kaksi ropoa, se on kuusiaininen. Niin Hän kutsui opetuslapsensa ja sanoi heille: totisesti sanon Minä teille; tämä köyhä leski pani enemmän uhri-arkkuun kuin nämät kaikki. Sillä he owat kaikki panneet siitä, mitä heillä liiaksi oli, mutta tämä köyhyydessänsä pani kaiken mitä hänellä oli, kaiken tawaransa.

39. Kuivettuneesta wiikuna-puusta.

Luk. 13. Mattih. 21. Mark. 11.

Jeesus jutteli kerran opetuslapsillensa tämän wertausten: yhdellä miehellä oli wiikunapuu wiinamäkeensä istutettuna; hän tuli etsimään hedelmää hänestä, waan ei löytänyt. Niin hän sanoi wiinamäen rakentajalle: katso, minä olen kolme vuotta tullut ja etsinyt hedelmää tästä wiikunapuusta, enkä löydä; hakkaa se pois; miksi hän maata turmelee? Mutta tämä wastasi ja sanoi: herra, anna hänen vielä tämä vuosi olla, niin kauan kuin minä kaiwan hänen ympärinsä ja sonnitän häntä; jos hän sitte hedelmän teki: joll'ei, niin hakkaa se sitte pois.

Saman päivän ehtoona, jona Jeesus oli matkustanut Jerusalemiin, läksi Hän hiljaan kaupungista ja meni kahdentoista opetuslapsensa kanssa Bethaniaan yöksi. Mutta

huomeneltain kaupunkiin palatesansa, isosi Hän. Ja koska Hän näki wiikunapuun tien ohessa, meni Hän sen tykö, waan ei löytänyt siinä mitään muuta kuin lehtiä. Niin Hän sanoi: älköön ikänä tästäkään edes sinussa hedelmää kaswako; ja Hänen opetuslapsensa kuuliwat sen. Seurawana päivänä kuin he käiwät samaa tietää, näkiwät wiikunapuun kuiwettuneen juuria myöten. Niin Pietari muisti Jesuksen sanat ja sanoi Hänelle: Mestari, se wiikunapuu, jotas kirostit, on kuiwettunut. Jeesus wastasi heitä: pitäkäätkä usko Jumalan päälle! Totisesti sanon Minä teille: jos teillä oliisi usko, ja ette epäilisi, niin ette ainoastaan tätä tekisi, mikä wiikunapuulle tapahtui, mutta myös jos te sanoisitte tälle wuorelle: siirrä itseäs ja kufistu mereen, niin se tapahtuisi. Raikki mitä te anotte rukouksessa, uskoen, sen te saatte. Mutta koska te seisotte ja rukoilette, niin anteeksi antakaat, jos teillä on jotakin jotakuta vastaan; että myös teidän Isänne, joka on tawaisa, antaisi teille anteeksi teidän rikoksenne.

40. Maria kunnioittaa Jeesusta.

Joh. 12. Mark. 14. Matth. 26.

Kunnta päivää ennen pääsiäistä tuli Jeesus Bethaniaan Lazaruksen tykö, joka kuollut oli ja jonka Hän kuolleista herätti. Niin he walmistiwat Hänelle siellä ehtoolisen ja Martha palveli; mutta Lazarus oli yksi niistä, jotka Hänen kansansa atrioitsiwat. Niin Maria otti lasin turmelematointa ja kallista narduksen woidetta, woi-teli sillä Jesuksen pään ja jalat ja kuiwasi Hänen jalkansa hiuksillansa; ja huone täytettiin woiteen hajusta. Niin sanoi yksi Hänen opetuslapsistansa, Judas Ischarioth, joka Hänen sitte petti: miksi ei tätä woidetta myöty kolmeen sataan penninkiin ja annettu waiwaisille? Sen sanoi hän, ei sentähden että hän murhetta piti waiwaisista, waan että hän oli waras ja hänellä oli kuffaro, jossa hän kantoi sen, mitä siihen pantu oli. Muutkin närkästyiwät ja sanoiwat: mihinkä kelpaa tämä woiteen haaskaus? Mutta Jeesus sanoi: sallikaat hänen olla rau-

hasja; miksi te häntä waiwaatte? Hän teki hyvän työn minua kohtaan. Teillä owat aina waiwaiset, ja koska ikänä te tahdotte, niin te saatte heille hywin tehdä; mutta en Minä teillä aina ole. Tämä teki, mitä hän woi ja ennätti woitelemaan minun ruumistani hautaamiseksi. Totisesti sanon Minä teille: kussa ikänä tämä ewankeliumi saarnataan kaikessa maailmassa, niin myös tämä, minkä hän teki, pitää mainittaman hänen muistoksensa.

41. Jeesus pitää Pääsiäistä ja asettaa Pyhän Ehtoollisen.

Mark. 14. Luk. 22. Joh. 13.

Ensimmäisenä makean leiwän päivänä, jona pääsiäislammasta teurastettiin, sanoivat Jeesukselle Hänen opetuslapsensa: kussa tahdot, että me valmistamme syödäkses pääsiäislampaan? Niin Hän lähetti kaksi opetuslapsiansa ja sanoi heille: menkäätkä kaupunkiin. Siellä yksi ihminen kantain wesiastiaa kohtaa teidät. Seuratkaat häntä siihen huoneeseen johonka hän menee, ja sanoikaat sen huoneen perheen isännälle: Meistäri sanoo: kussa on wieras ten huone, jossa Minä opetuslasteni kanssa söisin pääsiäislampaan? Ja hän osoittaa teille suuren salin, raketun ja valmistetun; valmistakaat siellä meille. Ja hänen opetuslapsensa menivät ja tulivat kaupunkiin, ja löysivät niinkuin Hän heille oli sanonut; ja valmistivat pääsiäislampaan. Ja koska ehto tuli, tuli Hän niiden kahdentoistakymmenen kanssa, istui pöytään heidän kanssansa ja sanoi heille: Minä olen halulla halainnut syödä tätä pääsiäislammasta teidän kanssanne, ennentuin Minä kärsin. Sillä Minä sanon teille, ett'en Minä suinkaan enää syö siitä, siihenasti kuin se täytetään Jumalan waltakunnassa. Ja Hän otti leiwän, kiitti, mursi ja antoi opetuslapsillensa, ja sanoi: ottakaat ja syökäätkä; tämä on Minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan: tehkäätkä se Minun muistokseni. Samalla muotoa otti Hän myös kalkin, kiitti, antoi opetuslapsillensa ja sanoi: ottakaat ja juokaat tästä kaikki; tämä kalkki

on se uusi testamentti Minun wresssäni, joka teidän ja monen edestä wuodatetaan syntein anta-
miseksi; se tehkää, niin usein kuin te sen teette, Mi-
nun muistokseni. Ja he joivat sitä kaikki.

Ja Jeesus nousi ehtoolliselta ja riisui waatteensa, otti liinaisen ja wyötti itsensä sillä. Pani sitte wettä mal-
jaan, rupesti pesemään opetuslasten jalkoja ja kuivasi ne
sillä liinaisella, jolla Hän wyötetty oli. Niin kuin Hän
tuli Simon Pietarin tykö, sanoi tämä Hänelle: Herra
Sinäkö minun jalkani peset! Jeesus wastasi: mitä Minä
teen, et sinä sitä nyt tiedä, mutta tästedes saat sinä sen
tietää.

Pietari sanoi Hänelle: ei Sinun pidä ikänä pesemän
minun jalkojani. Mutta Jeesus wastasi: ell'en Minä si-
nua pese, niin ei sinulla ole osaa Minun kanssani. Niin
sanoi Hänelle Simon Pietari: Herra ei ainoastaan mi-
nun jalkojani, mutta myös kädet ja pää. Sanoi Jeesus
hänelle: joka pesty on, ei se muuta tarwitse, waan että
jalat pestään, ja niin hän on kokonansa puhdas. Ja te
olette puhtaat; ette kuitenkaan kaikki. Sillä Hän tiesi
pettäjänsä; sentähden Hän sanoi: ette kaikki ole puhtaat.

42. Jeesuksen wiimeiset hetket opetuslastensa keskellä.

Matth. 26. Mark. 14. Luk. 22. Joh. 13, 15, 17.

Ja Jeesus tuli murheelliseksi hengessä, todisti ja sa-
noi: totisesti, totisesti sanon Minä teille; yksi teistä on
Minun pettävä. Niin opetuslapset tulivat sängen mur-
heelliseksi ja alkoivat katsella toinen toiseensa epäillen, ke-
nestä Hän puhui, ja he rupestiwat kysellemään keskenänsä,
kuka olisi se heistä, joka sen tekewä olisi? Ja jokainen wuo-
roonsa sanoi Hänelle: Herra, lienenkö minä se? Jeesus
wastasi ja sanoi: yksi kahdestatoistakymmeneestä, joka Mi-
nun kanssani pistää kätensä watiin, se pettää Minun.
Ihmisen Poika tosin menee, niinkuin Hänestä on kirjai-
tettu: mutta woi sitä ihmistä, jonka kautta ihmisen Poi-
ka petetään! Parempi olisi sille ihmiselle ollut, jos ei hän

oliſi ſyntynyt. Niin ſanoi Judas, joka Hänen petti; Meſtari, olenko minä ſe? Jeſus ſanoi hänelle: ſinäpä ſen ſanoit. Ja ykſi Hänen opetuslapſiſtansa iſtui pöydäſſä Jeſuksen helmaſſa, nimittäin Johannes, jota Jeſus rakasti. Hänelle wiittafi Simon Pietari wiſuſti kysymään, kuka ſe oliſi, josta Jeſus puhui. Hän nojaſi ſiis Jeſuksen riintaa waſten ja ſanoi Hänelle: Herra, kuka ſe on? Jeſus waſtaſi; ſe on ſe, jolle Minä kaſtetun palan annan. Ja kuin Hän oli kaſtanut leiwän, antoi Hän ſen Judakſelle Simonin pojalle, Iſchariothille. Niin Jeſus ſanoi hänelle: mitäſ teet, niin tee pikemmin. Mutta ei ykſikään atrivoitſewiſta ymmärtänyt, mitä warten Hän ſen hänelle ſanoi. Sillä muutamat luuliwat, Judakſella kuin oli yhteinen rahakukkaro, Jeſuksen hänelle ſanowan: oſta, mitä me juhlapäiwäkſi tarwitſemme; eli että hän waiwaiſille jotakin antaiſi. Mutta Judas, kuin ſen palan oli ottanut, meni kohta ulos; ja yö oli. Hänen ulos mentyänſä, ſanoi Jeſus: nyt on ihmifen Poika kirkkaſtettu ja Jumala on kirkkaſtettu Häneſſä. Joſ Jumala on kirkkaſtettu Häneſſä, niin on myös Jumala kirkkaſtawa Hänen itſeſänſä, ja kirkkaſtaa Hänen pian.

Sitte kuin he oliwat kiitoſwirren weiſanneet, ſanoi Jeſus: rakkaat lapſukaiſet, Minä olen vielä wähhän aikaa teidän kansſanne; teidän pitää eſſimän Minua; ja niinkuin Minä ſanoin Judalaisille: ette taida ſinne tulla, kuhunka Minä menen, niin Minä ſanon nyt myös teille. Uuden käſkyn Minä teille annan, että te rakastaſitte toinen toiſtanne keſkenänne, niinkuin Minä teitä rakastin. Siitä pitää kaikkein tunteman teidät Minun opetuslapſikſeni, joſ te keſkenänne rakkauden pidätte. Sanoi Simon Pietari Hänelle: Herra, kuhunkas menet? Jeſus waſtaſi häntä: kuhunka Minä menen, ſinne et ſinä taida nyt Minua ſeurata, mutta täſtälähin ſinä olet Minua ſeuraawa. Pietari ſanoi Hänelle: Herra, miſſi enkö minä nyt taida Sinua ſeurata? Minä panen henkeni Sinun edeſtäs. Jeſus waſtaſi häntä: ſinäkö panet henkes Minun edeſtäni? Totiſeſti, totiſeſti ſanou Minä ſinulle: ei

laula kukko kahdesti ennen kuin sinä olet kolmasti Minun kieltänyt.

Taas sanoi Jeesus: tänä yönä te kaikki pahenette Minussa, niinkuin kirjoitettu on: minä syön paimenen ja lampaat hajotetaan. Mutta sitte kuin Minä nousen ylös, niin Minä käyn teidän edellänne Galileaan. Ja vielä sanoi Hän: Simon, Simon, saatana on teitä pyhittänyt seuloaksensa niinkuin nisuja. Waan Minä rukoulin sinun edestäs, ett'ei sinun uskos puuttuman ylä. Ja kuin sinä kerran palajat, niin wahwista weljiäs. Niin sanoi Pietari Hänelle: jos vielä kaikki muut pahenisiwat, en kuitenkaan minä pahene. Herra, minä olen walmis Sinun kanssas sekä wankuteen että kuolemaan menemään. Mutta Jeesus sanoi hänelle: totisesti sanon Minä sinulle: tänä päivänä, tänä yönä, ennen kuin kukko kahdesti laulaa, sinä kolmasti Minun kiellät. Waan Pietari sanoi vielä enemmän: jos minun pitäisi kuoleman Sinun kanssas, en minä ikänä kiellä Sinua. Niin sanoiwat myös kaikki. Sitte öljymäelle mennessänsä puhutteli Jeesus opetuslapsiansa ja sanoi: joka Minua wihaa, hän wihaa myös Minun isääni. — Näitä puhui Jeesus: nosti sitte silmänsä taivaaseen päin ja sanoi:

Isä, hetki tuli, kirkasta Poikas, että Poikas kirkastaisi myös Sinun. Niinkuin Sinä annoit Hänelle wailan kaiten lihan päälle, antaa iankaikkisen elämän kaitille jotka Sinä Hänelle annoit. Mutta tämä on iankaikkinen elämä, että he Sinun ainoan totisen Jumalan tuntisiwat ja jonkas lähetit, Jeesuksen Christuksen. Minä kirkastin Sinun maan päällä: Minä täytin sen työn, jonkas Minulle annoit- tehdäkseni. Ja nyt Isä, kirkasta Sinä Minua itse tykönäsi sillä kirkkandella, joka Minulla Sinun tykönäsi oli, ennentuin tämä maailma olikaan. Minä ilmoitin Sinun nimes ihmisille, jotka Minulle maailmasta annoit: he oliwat Sinun, ja Minulle Sinä ne annoit, ja Sinun sanas he kättiwät. He tiesiwät nyt kaikki olewan Sinusta; minkä Sinä Minulle annoit. Sillä ne sanat, jotka Sinä Minulle annoit,

annoin Minä heille: ja he ne ottivat vastaan ja totisesti tunsiwat Minun Sinusta lähteneen ja uskoivat, että Sinä Minun lähetit. Minä rukoilen heidän edestänsä, jotka Sinä Minulle annoit, että he ovat Sinun omas. Kaikki Minun omani ovat Sinun, ja Sinun omas ovat Minun; ja Minä olen kirkastettu heissä. En Minä enää ole maailmassa, mutta he ovat maailmassa, ja Minä tulen Sinun tykö. Pyhä Isä, kätke niitä, jotka Sinä Minulle annoit, Sinun nimes tähden, että he olisivat yksi niinkuin Mehin! Koska Minä olin heidän kanssansa maailmassa, niin Minä kätkin heitä Sinun nimesjäs. Ne, jotka Sinä Minulle annoit, kätkin Minä; ja ei niistä kenkään kadonnut, vaan se kadotuksen lapsi: että raamattu täytettäisiin. Nyt Minä tulen Sinun tykö ja puhun näitä maailmassa, että heissä olisi Minun iloni täydellinen. Minä annoin heille Sinun sanas ja maailma vihasi heitä; sillä eivät he ole maailmasta, niinkuin en Minäkään maailmasta ole. En Minä rukoile, että heitä ottaisi pois maailmasta, vaan että heitä pahasta warjeliisi. Pyhitä heitä totuudessa. Sinun puhes on totuus. Niinkuin Sinä Minun lähetit maailmaan, niin Minä myös lähetin heidät maailmaan. Ja Minä pyhitän itseni heidän tähtensä, että hekin olisivat totuudessa pyhitetyt. Mutta en Minä ainoastaan heidän edestänsä rukoile, vaan myös niiden edestä, jotka heidän sanansa kautta uskovat Minun päälleni. Että he kaikki yhtä olisivat, niinkuin Sinä, Isä, Minussa olet, ja Minä Sinussa, että hekin Meissä niin yhtä olisivat: että maailma uskoisi Sinun Minua lähettäneesi. Ja Minä annoin heille sen kunnian, jonka Sinä Minulle annoit: että he yhtä olisivat, niinkuin Mehin yhtä olemme. Minä olen heissä ja Sinä Minussa, että he niin yhdessä täydelliset olisivat ja maailma tietäisi, että Sinä Minun lähetit ja että Sinä heitä rakastit, niinkuin Sinä Minua rakastit. Isä! Minä tahdon, että kussa Minä olen, siellä nekin olisivat Minun kanssani, jotka Sinä Minulle antanut olet; että he Minun kunniani nä-

kiiswät, jonkas Minulle annoit; sillä Sinä rakastit Minua ennen kuin maailman perustus laskettu oli. Wanhurstas Isä! ei maailma Sinua tuntenut, mutta Minä tunsin Sinun, ja nämät ymmärsiwät, että Sinä Minun lähetit. Ja Minä julistin heille Sinun nimes, ja wielä julistan; että se rakkaus, jolla Sinä Minua rakastit, heissä olisi, ja Minä myös heissä.

43. Jesus Gethsemaneesa.

Matth. 26. Mark. 14. Luk. 22. Joh. 18.

Jesus kuin oli rukoillut ylimäispapillisen rukouksensa, meni Hän opetuslapsinensa Kidron ojan ylitse kylään, joka kutsutaan Gethsemaneesi. Siellä oli yrttitarha, johon Hän meni siälle sekä Hänen opetuslapsensa. Mutta Judas, joka Hänen petti, tiesi myös sen paikan; sillä Jesus tuli sinne usein opetuslastensa kanssa. Sinne tultuansa sanoi Hän heille: istukaat tässä niin kauan kuin Minä menen ja rukoillen tuolla. Ja Hän otti tykönsä Pietarin ja kaksi Zebedeuksen poikaa, Jakobin ja Johanneksen. ja rupesti murhehtimaan ja wapisemaan. Ja Hän sanoi heille: Minun sieluni on suuresti murheisansa kuolemaan asti. Olkaat tässä ja walwokaat Minun kanssani. Ja Hän erkani heistä lähes kivenheittämän, lankefi kaswoillensa ja rukoili että, jos mahdollinen olisi, se aika käwisä Hänen ohitsensa. Ja Hän sanoi: Abba Minun Isäni! kaikki owat Sinulle mahdolliset; jos mahdollinen on, niin mentköön pois Minulta tämä kalkki: ei kuitenkaan niinkuin Minä tahdon, waan niinkuin Sinä. Ja Hän tuli opetuslastensa tykö ja löysi heidät makaamasta, ja sanoi Pietarille: Simon, makaatkos? Niin ette woineet yhtä hetkeä walwoa Minun kanssani? Walwokaat ja rukoilkaat, ett'ette lankeaisi kiusaukseen. Henki tosin on altis, mutta liha on heikko. Taas meni Hän toisen kerran ja rukoili, sanoen: Minun Isäni, ett'ei tämä kalkki taida mennä pois Minulta muutoin, jos en Minä sita juo, niin tapahtukoon Sinun tahtos. Ja Hän tuli ja löysi heidät taas makaamasta, sillä heidän

filmänsä olivat raskaat, eivätkä tietäneet, mitä heidän piti Häntä vastaaman. Niin Hän jätti heidät, meni taas ja rukoili kolmannen kerran ja sanoi: Isä! jos Sinä tahdot, niin ota pois Minulta tämä kalppi, kuitenkin ei Minun tahdoni, mutta Sinun olkoon! Niin enkeli taivaasta ilmestyi Hänelle ja wahwisti Häntä. Ja kuin Hän sangen suuressa ahdistuksessa oli, rukoili Hän hartaammin; ja oli Hänen hikensä niinkuin weren pisarat, jotka maan päälle putosivat. Ja kuin Hän nousi rukouksesta, tuli Hän kolmannen kerran opetuslastensa tykö ja löysi heidät murheen tähden makaamasta, ja sanoi heille: mitä te makaatte? nouskaat ja rukoilkaat, ett'ette kiusaukseen lankeaisi. Jo nyt kyllä on: se hetki on tullut. Katso, ihmisen Poika annetaan ylönsyntyisten käsiin: nouskaot, käykäämme! Katso, joka Minun pettää, se lähestyi.

Jesuksen vielä puhuesssa tuli Judas, yksi kahdestatoistakymmenestä, ja hänen kansansa paljo wäkeä, miekoilla ja seipäillä, lyhdyillä, tulisoitoilla ja sota-aseilla warustettuina, ylimäisiltä papeilta, phariseuksilta, kirjanoppineilta ja wanhimmilta lähetetyt. Mutta se, joka Hänen petti, oli antanut heille merkin, sanoen: kellenkä minä suuta annan, Se on; ottakaat Hän kiinni ja wiekäät pois wisusti. Ja koska Jesus tiesi kaikki, mitä Hänelle piti tapahtuman, niin Hän läksi ulos ja sanoi heille: ketä te etsitte? He wastasivat: Jesusta Nazarenusta. Jesus wastasi: Minä sanon teille, että Minä olen. Jos te siis Minua etsitte, niin antakaat näiden mennä. Tämä tapahtui, että se puhe täytettäisiin, jonka Hän sanonut oli: en Minä niistä yhtään kadottanut, jotka Sinä Minulle annoit. Nyt astui Judas kohta Jesuksen tykö, sanoen: Terwe, Rabbi! ja suuta antoi Hänelle. Sanoi Jesus hänelle: Judas, suun antamallako sinä ihmisen Pojan petät? Silloin ne astuivat edes, laskiwat käteensä Jesuksen päälle ja ottiwat Hänen kiinni. Koska ne jotka Hänen ympärillänsä olivat, näkiwät mitä tulewa oli, sanoiwat he Hänelle: Herra, emmekö me hyö miekalla?

Ja Simon Pietarilla oli miekka, sen weti Hän ja löi ylimäisen papin palveliaa, jonka nimi oli Malchus, ja hakasi pois hänen oikean korwansa. Mutta Jeesus sanoi: sallikaat tähän asti tulla; ja Hän rupefi palvelian korwaan ja paransi sen. Ja Pietarille sanoi Hän: pistä miekkaes siällensä; sillä kaikki, jotka miekkaan rupeawat, ne miekkaan hukkuwat. Taikka luuletkos, ett'en Minä woifi ruukoilla Isääni, lähettämään Minulle enemmän kuin kaksitoistakymmentä legiota enkeleitä? Mutta eikö Minun pidä juoman sitä kalkkia, jonka Isä Minulle antoi? Kuinka raamatut täytetään, että niin pitää tapahtuman. Mutta ylimäisille papeille, temppelein haltioille ja wanhimille, jotka Häntä vastaan tulleet olivat, sanoi Hän: niinkuin ryöwäriin tykö te läksitte, miekoilla ja seipäillä warustetuina. Minä olin joka päivä teidän kanssanne temppeleissä opettamassa, ja ette ojentaneet kättä Minun päälleni. Mutta tämä on teidän hetkenne ja pimeyden walta. Mutta nämät tapahtuwat, että raamattu täytetään. Ja kaikki opetuslapset luopuivat Hänestä ja pakeniwat.

44. Pietari kieltä Jeesuksen.

Matth 26, 27. Mark. 14. Lut. 22. Joh. 18.

Joukko, ylimäinen päämies ja Judalaisten palveliat kuin olivat ottaneet kiinni Jeesuksen, sitoiwat Hänen ja weiwät ensin Hannaksen tykö, sillä hän oli Kaiphaksen appi, joka oli siinä vuonna ylimäinen pappi. Seurasasi Jeesusta Simon Pietari ja toinen opetuslapsi. Se oli ylimäisen papin tuttawa ja meni sisälle Jeesuksen kanssa ylimäisen papin saliin. Mutta Pietari jäi ulos owen eteen. Niin se toinen opetuslapsi, joka ylimäisen papin tuttawa oli, meni ulos ja puhui owenwartialle, ja toi Pietarinkin sisälle. Niin sanoi owenwartiapiika Pietarille: etkö siinäkin ole tämän miehen opetuslapsia? Hän sanoi: en ole. Ja hän meni salin porstuaan ja istui siihen ynnä palveliain kanssa. Niin ylimäinen pappi kysyi Jeesukselta Hänen opetuslapsistansa ja opetuksestansa.

Jesús vastasi häntä: Minä olen maailman edessä jul-
kisesti puhunut; Minä olen synagogassa opettanut ja
temppeleissä, johon Judalaiset jokapaikasta kokoon tulevat,
ja en ole mitään salaisuudessa puhunut. Mitäs Minun-
ta kysyt? Kysy niiltä, jotka kuuliivat, mitä Minä heille
puhunut olen. Katso, ne tietävät, mitä Minä sanonut
olen. Hänen näin puhuisansa, antoi yksi niistä palwe-
lioista, jotka läsnä seisoivat, Jesukselle korvapuustin,
sanoen: niinkö sinä vastaan ylimäistä pappia? Jesús
vastasi häntä: jos Minä pahasti puhuin, niin tunnusta
(näytä) se pahaksi; mutta jos Minä oikein puhuin, miksis
Minua lyöt?

Niin Hannas lähetti Hänen sidottuna ylimäisen pa-
pin Kaiphaksen tykö. Mutta Simon Pietari seiso ja
lämmittelii palveliain seassa, jotka olivat tehneet walkian
keskellä kartanoa, sillä yö oli kylmä. Niin yksi piika nä-
ki hänen walkian ääressä, ja sanoi ympäri seisowille:
tämä oli myös Hänen kanssansa. Ja katsahtaen Pie-
tariin sanoi hän: sinäkin olit Jesuksen Nazarenuksen kans-
sa. Mutta Pietari kielsi, wakuutti ja sanoi: en minä
Häntä tunne, enkä tiedä mitäs sanot. Ja hän meni u-
los porstuaan: ja kuffo lauloi. Siellä se piika taas nä-
ki hänen ja rupeši sanomaan niille, jotka siinä seisoivat:
tämä on yksi heistä. Ja he alkoivat sanoa Pietarille:
totisesti olet sinä yksi heistä; sinä olet Galilealainen, sil-
lä sinun puhes on senkaltainen. Sanoi hänelle myös
yksi ylimäisen papin palvelioista, sen lanko, jonka kor-
wan Pietari hakkasi pois: enkö minä sinua nähnyt yrtti-
tarhassa Hänen kanssansa? Niin Pietari rupeši itseänsä
sabadattelemaan ja wannomaan, ei tuntewansa sitä ih-
mistä, josta he puhuiwat. Niin vielä hänen puhuis-
sansa lauloi kuffo taas. Ja Herra käänsi itsensä ja kat-
soi Pietariin. Niin Pietari muisti Herran puheen: en-
nenkuin kuffo kahdesti laulaa, sinä kolmasti Minun kiel-
lät. Ja Pietari meni ulos, ja itki katkerasti.

Mutta kuin Judas, joka Jesuksen oli pettänyt, näki
Hänelle niin pahoin käywän, katui hän petöksensa, toi

jälleen ne kolmekymmentä hopeapenninkiä pappein päämiehille ja vanhimmille, sanoen: minä pahasti tein, että minä petin wiattoman weren. Mutta he sanoivat: mitä meidän siihen tulee? Katso itseäs. Niin hän heitti ne hopeapeningit temppeleihin, läksi sieltä, meni pois ja hirtti itsensä; ja pakahdutti keskeltä kahrtia, että kaikki hänen sisällyksensä läksivät ulos. Mutta pappein päämiehet ottivat hopeapeningit ja sanoivat: ei näitä sivi panna uhri-arffuun, sillä se on weren hinta. Neuwoa pidettyhänsä ostivat he siis niillä sawenwalajan pellon wierasten hautauspaikaksi. Sentähden se pelto onkin kutsuttu tähän päivään asti weripelloksi. Silloin täytettiin se mikä sanottu oli Jeremia prophetalta, joka sanoo: ja he ottivat kolmekymmentä penninkiä, sen arwatun hinnaan, ja antoivat ne sawenwalajan pellostä, niinkuin Herra on minun käskenyt.

45. Jesus tuomitaan.

Matth. 26, 27. Mark. 14, 15. Lut. 22, 23. Joh. 18, 19.

Mutta aamulla warhain kokoontuivat kaikki pappien päämiehet, ja kirjanoppineet ja kansan vanhimmat ylimäisen papin Kaipaksen tykö. Ja he weivät Jesuksen oikeutensa eteen ja etivät wäärää todistusta Häntä vastaan, saadaksensa Häntä tappaa, waan eiwät saaneet. Sillä waikka monta wäärää todistajaa tuli, niin eiwät heidän todistuksensa olleet sowliaat. Wiimein tuli kaffi wäärää todistajaa jotka sanoivat: tämä on sanonut: Minä tahdon tämän temppeleihin, joka käsillä tehty on, maahan jaottaa ja kolmena päivänä toisen jälleen rakentaa, joka ei ole käsillä tehty. Waan ei niidenkään todistus ollut sowliaas. Niin ylimäinen pappi astui edes ja kysyi Jesukselta, sanoen: etkös mitään vastaa siihen, mitä nämät Sinua vastaan todistawat? Mutta Jesus oli ääneti, eikä mitään wastannut. Kysyivät Häneltä toisetkin, sanoen: oletkos Kristus? — sano meille. Hän wastasi: jos Minä sanon teille, ette usko. Jos Minä kysyn, ette vastaa Minua; ettekä päästä Minua. Taas yli-

mäinen pappi kysyi Häneltä: oletkos Sinä Kristus, sen sinatun Poika? Minä wannotan Sinua elävän Jumalan kautta, ettäs sanot meille, jos Sinä olet se Kristus, Jumalan Poika. Jeesus wastasi: sinäpä sen sanoit: Minä olen; tästedes pitää teidän näkemän ihmisen Pojan istuvan woiman oikealla puolella ja tulewan taiwaan pilwisjä. Niin repäisi pappein päämies waatteensa ja sanoi: mitä me euää todistuksia tarwitsemme? Te olette kuulleet Hänen pilkkansa; mitä te luulette? He wastasivat, sanoen: Hän on wikapää kuolemaan.

Sitte nousivat he kaikki, ja weivät Jeesuksen sidotuna ja antoivat Hänen Romalaisen maaherran Pontius Pilatukseen käsiin. Niin Pilatus meni raastupaan, kutsui Jeesuksen ja sanoi Hänelle: oletkos Sinä Judalais-ten kuningas? Jeesus wastasi häntä: sanotkos sinä sen itsestäs eli owatko muunt sen Minusta sinulle sanoneet? Pilatus wastasi: olenko minä Judalainen? Sinun kansas ja ylimäiset papit antoivat Sinun minulle. Mitäs tehnyt olet? Jeesus wastasi: ei Minun waltakuntani ole tästä maailmasta. Jos Minun waltakuntani olisi tästä maailmasta, niin tosin Minun palweliani olisiwat sotineet, ett'en Minä olisi tullut annetuksi Judalaisille. Mutta ei Minun waltakuntani ole täältä. Pilatus sanoi Hänelle: niin Sinä olet kuningas? Jeesus wastasi: sinä sen sanoit, että Minä olen kuningas. Sitä warten olen Minä syntynyt ja sitä warten maailmaan tullut, että Minä totuuden tunnustan. Jokainen joka on totuudesta, se kuulee Minun ääneni. Pilatus sanoi Hänelle: mikä on totuus? Ja kuin hän sen sanonut oli, meni hän ulos Judalais-ten tykö ja sanoi heille: en minä löydä yhtään syytä Hännessä. Mutta he, siitä wielä enemmin kiwastuneina, sanoivat: Hän kehoittaa kansan (kapinaan), opettaa Judeassa, ja on ruwennut Galileasta hamaan tähän asti. Mutta koska Pilatus kuuli Galileata mainittawan, kysyi hän, Galileastako Hän oli. Ja kuin hän ymmärsi, että Hän Herodeksen läänistä oli, lähetti hän Hänen Herodeksen tykö, joka myös silloin Jerusalemissa oli. Koska

Herodes näki Jesuksen, ihastui hän saugen suuresti; sillä hän oli jo kauan aikaa halainnut Häntä nähdäksensä, että hän oli paljo Hänestä kuullut, ja toivoi Häneltä jonkun ihmeen näkewänsä. Ja hän kysyi Häneltä moninaijista, mutta ei Jeesus mitään häntä wastannut. Seisoivat siinä ylimäiset papit ja kirjanoppineekin ja kantoivat kowin Hänen päällensä. Mutta Herodes pilkkasi Häntä, pani Hänen päällensä walkean waatteen ja lähetti Hänen takaisin Pilatukselle. Mutta Pilatus ja Herodes tulivat siinä päiwänä ystäviksi keskenänsä: sillä he oliwat sitä ennen olleet wihamiehiä.

Niin Pilatus kutsui kokoon ylimäiset papit, ja waltamiehet ja kansan, ja sanoi heille: te olette tuoneet minulle tämän ihmisen, niinkuin kansan häiritiän: ja katso, minä olen Häntä tutkinut teidän edesjänne ja en löydä yhtään wikaä tässä ihmisessä, joista te kannatte Hänen päällensä; eikä Herodeskaan. Sillä minä lähetin teidän hänen tykönsä ja katso, ei Häneltä yhtään hengen rikosta ole tehty. Sentähden tahdon minä Hänen rangaistuna päästää. Oli maaherralla tapana päästää heille joka pääsiäis-juhlana yksi wanki wallallensa, kenenkä he anoiwat. Niiu oli yksi, nimeltä Barabbas, joka oli sidottu kapinan nostajitten kanssa, jotka kapiyassa murhan tehneet oliwat. Ja kansa alkoi huutaa ja rukouilla, että hän tekisi niinkuin hän aina heille tehnyt oli. Niin Pilatus wastasi heitä, sanoen: tahdotteko että minä päästän teille Judalaisten kuninkaan? Sillä hän tiesi että ylimäiset papit oliwat kateudesta antaneet Jesuksen hänen käsiinsä. Mutta ylimäiset papit yllättiwät kansaa anomaan Barabbasta, ja Jeesusta hukuttamaan. Niin koko joukko huusi ja sanoi: ota tämä pois, ja päästä meille Barabbas. Taas puhui Pilatus heille, ja tahtoi Jesuksen päästää, sanoen: mitä te siis tahdotte että minun pitää tekemän tälle, jonka te Judalaisten kuninkaaksi kutsutte? Niin he kaikki huusiwat: ristiinnaulitse, ristiinnaulitse Häntä! Sanoi Pilatus heille kolmannen kerran: mitästä Hän pahaa teki? En minä löydä yhtään hengen rikosta Hänesä: sentähden

tahdon minä Hänen rangaistuna päästää. Mutta he kä-
 wiwät päälle suurella äänellä, pyytäin Häntä ristiinnau-
 littaa: ja heidän ja ylimäisten pappein ääni sai wallan.
 Niin otti Pilatus Jesuksen ja ruoskitfi Hänen ja maa-
 herran huowit weiwät Jesuksen raastupaan ja kokoiswat
 Hänen ympärillensä kaiken joukon. Ja kuin he olivat
 Hänen riisuneet, puettiwat he Hänen purppuraiseen kaap-
 puun, tekivät orjantappuroista kruunun ja paniwat sen
 Hänen päähänsä, ja ruo'on Hänen oikeaan käteensä; ja
 kumariswat polwiansa Hänen edessänsä, pilkkasivat Hän-
 tä ja sanoiwat: Terwe, Judalaisten kuningas! Ja he syl-
 kiwät Hänen päällensä, antoiwat Hänelle korwapunsteja,
 ja ottiwat ruo'on ja löiwät Häntä päähän. Taas tuli
 Pilatus ulos ja sanoi heille: katsokaat, minä tuon Hä-
 nen teille ulos, että te tietäisitte, ett'en minä löydä yh-
 tään syytä Hänessä. Niin Jesus meni ulos, kantain or-
 jantappuraisista kruunua ja purppuraisista waatetta. Ja hän
 sanoi heille: katso ihmistä! Mutta koska ylimäiset papit
 ja palveliat Jesuksen nätiwät, huusiwat he, sanoen: ris-
 tiinnaulitse, ristiinnaulitse Häntä! Pilatus sanoi heille:
 ottakaat te Häntä ja ristiinnaulitkaat; sillä en minä löy-
 dä yhtään syytä Hänessä. Judalaiset wastasiwat häntä:
 meillä on laki, ja meidän lakimme jälkeen pitää Hänen
 kuoleman, että Hän teki itsensä Jumalan Pojaksi. Koska
 Pilatus sen puheen kuuli, wei hän Jesuksen ulos ja istui
 tuomio-istuimelle, siihen paikkaan, joka kutsutaan Lithos-
 tratos, mutta hebreaksi Gabbatha. Mutta se oli pääsi-
 äisen valmistus-päiwä. Sanoi Pilatus Judalaisille: katso
 teidän kuninkaanne! Mutta he huusiwat: ota pois, ota pois,
 ristiinnaulitse Häntä!

Koska Pilatus näki, ett'ei hän tainnut mitään aut-
 taa, mutta pauhina waan eneni, otti hän wettä ja pesti
 kätensä kansan edessä, sanoen: wiatoin olen minä tämän
 wanhurskaan wereen. Niin kaikki kansa wastasi: Hänen
 werensä tulfoon meidän päällemme ja meidän lastemme
 päälle! Silloin päästi hän Barabban, jota he anoneet oli-

wat; mutta Jesuksen antoi hän, heidän tahtonsa mukaan, ristiinnaulittavaksi.

46. **Jesus kuolee.**

Matth: 27, Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

Mutta sotamiehet ottivat Jesuksen, riisuiwat Häneltä purppura-waatteet, puettiin Hän en omiin waatteisiinsa ja weiwät Hän en ristiinnaulittavaksi. Ja Hän kantoi ristin. Ja kuin he Hän en weiwät ulos, kättiwät he yhden miehen, joka maalta tuli, Simonin Kyrenistä, ja panivat ristin Hän en päällensä, jota Jesuksen jäljessä kantamaan. Mutta Jesusta seurasi suuri joukko kansaa ja waimoja, jotka Häntä itkiwät ja parkuivat. Niin Jesus käänsi itsensä heihin ja sanoi: Jerusalemin tyttäret, älkäätkää Minua itkeä, waan itkeäkää itsiänne ja omia lapsiänne! Sillä katso, päiwät tulewat, joina he sanowat: autuaat owat ne hedelmättömät ja ne kohdut, jotka ei synnyttäneet, ja ne nisät, jotka ei imettäneet.

Wiettiin Jesuksen kanssa kaikki pahantekijätkin surmattavaksi. Ja kuin he siihen sanaan tulivat, joka kutsutaan hebreaksi Golgatha, se on, pääkallopaikaksi, antoivat he Hänelle wiinaa juoda, myrrhamilla sekoitettua. Ja kuin Hän sitä maisti, niin ei Hän tahtonut juoda. Ja he ristiinnaulitsiwat Hän en Golgathassa, ja ne pahantekijät kahden puolen, yhden oikealle ja toisen wasemmalle puolelle, mutta Jesuksen keskelle. Niin täytettiin se kirjoitus, joka sanoo: Hän on pahantekijäin sekaan luettu. Mutta se oli kolmas hetki, kuin he Hän en ristiinnaulitsiwat. Niin sanoi Jesus: Isä, anna heille anteeksi, sillä eiwät he tiedä mitä he tekewät! Oli myös ristissä kirjoitus, jonka Pilatus oli kirjoittanut ja panettanut Hän en päänsä päälle, näillä sanoilla: Jesus Nazarens, Judalaisten kuningas. Tämän kirjoituksen, joka oli kirjoitettu hebreaksi, grekaksi ja latinaksi, luki monta Judalaista; sillä se paikka, jossa Jesus ristiinnaulittiin, oli läsnä kaupunkia. Niin sanoivat Judalaisten ylimäiset papit Pilatukselle: älä kirjoita Judalaisten kuningas, waan että

Hän on sanonut: Minä olen Judalaisten kuningas. Mutta Pilatus vastasi: mitä minä kirjoitin, sen minä kirjoitin.

Koska sotamiehet olivat Jeesuksen ristiinnaulinneet, ottivat he Hänen vaatteensa ja tekivät neljä osaa, kullakin sotamiehelle osan. Mutta kuin hame ei ollut ommeltu, vaan kokonansa kudottu, niin eivät he tahtoneet sitä rikkoa, vaan heittivät sitä arpaa. Niin raamattu täytettiin, joka sanoo: he ovat Minun vaatteeni itsellensä jakaneet, ja ovat heittäneet Minun hameestani arpaa. Mutta Jeesuksen ristin tykönä seisoivat Hänen äitinsä, Hänen äitinsä sisar Maria, Kleofan emäntä, ja Maria Magdalenä. Koska Jeesus näki äidin ja opetuslapsen, jota Hän rakasti, siinä seisovan, sanoi Hän äidillensä: vaimo, katso sinun poikas! Sitte sanoi Hän opetuslapselle: katso sinun äitiäs! Ja siitä hetkestä otti opetuslapsi hänen tykönsä.

Ja ne, jotka siitä ohitse kävivät, pilkkasivat Häntä, wääntelivät päätänsä ja sanoivat: Sinä, joka tempelin maahan jaotat ja kolmena päivänä sen jälleen rakennat, wapaahda itses! Jos Sinä olet Jumalan Poika, niin astu alas rististä! Samalla muotoa pilkkasivat Häntä pappein päämiehet, kirjanoppineet ja wanhimmat, sanoen: mita on Hän auttanut, itseänsä ei Hän voi auttaa. Jos Hän on Israelin kuningas, niin astukoon nyt alas rististä, niin me uskomme Häneen. Hän turvasi Jumalaan; päästäköön Jumala nyt Hänen, jos Hän mielistyy Häneen. Ja sotamiehetkin pilkkasivat Häntä, menivät ja kokottelivat Hänelle etikkata ja sanoivat: jos Sinä olet Judalaisten kuningas, niin wapaahda itses. Niin yksi pahantekijöistä, jotka ripustetut olivat, pilkkasi Häntä ja sanoi: jos Sinä olet Kristus, niin wapaahda itses ja meitä. Mutta toinen vastasi ja nuhteli häntä, sanoen: etkö sinäkään Jumalata pelkää, joka olet yhdessä kadotuksessa? Ja tosin me olemme oikein siinä, sillä me saamme meidän töidemme ansion jälkeen; mutta ei tämä mitään pahaa tehnyt ole. Ja Jeesukselle sanoi hän: Herra, muista minua, koska tulet waltakuntahas! Niin Jeesus vastasi hä-

nelle: totisesti sanon Minä sinulle, tänä päivänä pitää sinun oleman Minun kanssani paradisiisissä. Ja se oli lähes kuudes hetki, ja pimeys tuli kaiken maan päälle hamaan yhdeksänteen hetkeen asti, että aurinko pimeni. Yhdeksännellä hetkellä huusi Jeesus suurella äänellä, sanoen. Eli, Eli, lamma sabachtani! se on: Minun Jumalani, Minun Jumalani, miksi Minun annoit ylö! Kuin muutamat, jotka siinä seisoivat, sen kuuliivat, sanoivat he: katso, Hän huuta Eliasta. Sitte kuin Jeesus tiesi jo kaikki täytetyksi, että raamattu täytettäisiin, sanoi Hän: Minä janoon. Oli siinä yksi astia pantu etikkata täyteen. Ja kohta juoksi yksi sotamiehistä, otti sienen ja täytti sen etikalla, pani sen ruo'on päähän ja antoi Hänen juoda; mutta toiset sanoivat: katsokaamme tuleeko Elias Häntä ottamaan pois. Koska Jeesus oli etikkata ottanut, sanoi Hän: se on täytetty! Ja taas huusi Hän suurella äänellä ja sanoi: Isä, Sinun käsissä Minä annan henkeni! Ja kuin Hän sen oli sanonut, kallisti Hän päänsä ja antoi henkensä. Ja katso, tempelin esivaate repeksi kahtia, ylhäältä hamaan alas; ja maa järisi, ja kalliot halkeisivat, ja handat aukenivat. Mutta koska sodanpäämies ja ne, jotka hänen kanssansa olivat wartioitsemassa Jeesusta, näkiwät maan järinän ja mitä siinä tapahtui, peljästyiwät he suuresti, kunnioittiwat Jumalata ja sanoivat: totisesti oli tämä hurstas ihminen ja Jumalan Poika. Ja kaikki kansa, joka oli mennyt sinne katselemaan, koska he näkiwät mitä siellä tapahtui, löiwät rintoihinsa ja palasiwat kotiansa.

Mutta kaikki Hänen tuttawansa ja waimot, jotka Häntä Galileasta seuranneet olivat, seisoivat taampana ja näkiwät nämät. Niiden seassa oli Maria Magdalena ja Maria, wähemmän Jakobin ja Josen äiti, ja Salome, Zebedeuksen poikain äiti, jotka myös Häntä Galileassa seuranneet ja palwelleet olivat, ja monta muuta, jotka Hänen kanssansa Jerusalemiin menneet olivat. Mutta että walmistuspäiwä oli, ja ei runniitten pitänyt ristissä oleman sabbathina, sillä se sabbathi-päiwä oli suuri, rukoi-
liwat Judalaiset Pilatusta, että ristiinnaulittujen sääri-

luut piti rikottaman ja he otettaman ristiästä alas. Niin sotamiehet tulivat ja rikkoivat ensimmäisen luut ja toisen, joka Hänen kansansa oli ristiinnaulittu. Mutta koska he tulivat Jeesuksen tykö ja näkivät Hänen jo kuolleeksi, niin eivät he rikoneet Hänen luitansa; waan yksi sotamiehistä awasi Hänen kylkensä keihäällä, josta kohta wuoti veri ja wesi.

47. Jeesuksen hautaus.

Matth. 28. Mark. 16. Lut. 23. Joh. 19.

Walmistus-päiwän ehtoon, joka oli ešisabbathi, tuli Joeseph, kunniallinen ja rikas raatimies, syntynyt Arimathiaasta, Judalaisten kaupungista. Hän oli jalo ja hurskas mies, joka ei ollut mieltynyt Judalaisten neuwoon ja heidän tekoonsa, joka myös itse odotti Jumalan valtakuntaa ja oli ollut Jeesuksen opetuslapsi, waan salaa, Judalaisia peljätessä. Nyt rohkeni hän mennä Pilatuksen tykö ja anoi häneltä Jeesuksen ruumista. Niin Pilatus ihmetteli, että Hän jo kuollut oli; kutsui siis tykönsä päämiehen ja kysyi häneltä, oliko Jeesus jo aikaa sitte kuollut. Ja kuin hän asian päämieheltä ymmärsi, antoi hän Joesephille ruumiin, ja tämä osti liinawaatteen. Tuli myös Nikodemus, joka oli ensin yöllä tullut Jeesuksen tykö, ja toi mirrhamia ja aloeta sekoitettua, lähes sata naulaa. Ja he ottivat Jeesuksen ruumiin ja kääriwät sen liinaiseen, hywänhajullisten yrttein kanssa, niinkuin Judalaisilla tapana on haudatessa. Lähes sitä paikkaa, jossa Jeesus ristiinnaulittiin, oli yrttitarha ja yrttitarhasa uusi hauta, jonka Joeseph oli hakannut kalliohon ja johonka ei vielä ketään ennen pantu ollut. Siihen panivat he Jeesuksen, koska se oli walmistus-päiwä ja sabbathi lähestyi ja hauta oli läsnä. Ja he wierittiwät suuren kiven haudan owelle ja meniwät pois. Mutta waimot, jotka Jeesuksen kanssa tulleet olivat Galileasta, Maria Magdalena ja Josen Maria, istuiwat haudan kohdalla, katsellen hautaa ja kuinka Hänen ruumiinsa pantu oli. Sitte palasiwat he ja walmistiwat hywänhajuisia yrttejä ja woi-teita. Mutta sabbathina he lepäsivät lain käskyn jälkeen.

Toisena päivänä valmistuksen päivästä kokoontuivat pappein päämiehet ja phariseukset Pilatuksen tykö ja sanoivat: Herra, me muistamme sen wiettelian sanoneen eläisjansä: kolmen päivän perästä Minä nousen. Käste siis warjeltaa hauta kolmanteen päivään asti, ett'eivät Hänen opetuslapsensa tulisi yöllä, ja warastaisi Häntä ja sanoisi kansalle: Hän nousi kuolleista; ja niin jälkimäinen willitys tulee pahemmaksi kuin ensimmäinen. Pilatus sanoi: teillä on wartiat; menkää ja wartioitkaat niinkuin te tiedätte. Niin he menivät pois, ja wahvistivat haudan wartialla ja lukitsivat kiwen sinetillänsä.

48. Jesuksen kuollosta-nousu.

Matth. 28. Mark. 16. Luk. 24. Joh. 20.

Koska sabbathi kulunut oli, osti Maria Magdalena ja Maria, Jakobin äiti, ja Johanna ja Salome, ja muutamat heidän kanssansa hywänhajullisia woiteita, tulla sensa woitelemaan Häntä. Ja ensimmäisenä päivänä wikkossa (se on sunnuntaina) sängen warhain koska vielä pimeä oli tulivat he haudalle, kantaen hywänhajullisia yrtejä, jotka he olivat valmistaneet. Ja katso, suuri maanjäristys tapahtui, sillä Herran enkeli astui alas taivaasta, tuli ja wieritti kiwen owelta ja istui sen päälle. Ja hän oli nähdä niinkuin pitkäisen tuli, ja hänen waatteensa olivat walkeat niinkuin lumi. Ja wartiat hämmästyivät häntä pelwosta, ja tulivat niinkuin he olisivat kuolleet. Mutta waimot puhuiwat keskenänsä: kuka meille wierittää kiwen haudan owelta? Sillä se oli sängen suuri. Ja kuin he katsoivat, näkiwät he kiwen wierityksi ja menivät hautaan sisälle; mutta Herran Jesuksen ruumista eiwät löytäneetkään. Niin Maria Magdalena juoksi ilmoittamaan sitä opetuslapsille. Mutta toisten waimoin sitä huolekiessa ett'eiwät löytäneet Jesuksen ruumista, katso, kaksi miestä kiiltäwissä waatteisja seisoiwat heidän tykönänsä. Niin he peljästyiwät ja kallistiwat kaswonsa maahan päin. Mutta miehet sanoivat: älkää hämmästykö: te etsitte Jesusta Nazarenusta, joka ristiin-

naulittu oli. Miksi te elävätä kuolleiden seassa etsitte? Ei Hän ole täällä: Hän nousi ylös. Katsokaat siaa kühunka he Hänen paniwat. Muistakaat kuinka Hän teille sanoi, koska Hän vielä Galileassa oli, sanoen: ihmisen Poika pitää annettaman syntisten ihmisten käsiin, ja ristiinnaulittaman ja kolmantena päivänä nouseman ylös. Mutta mentkää pian ja sanoakaat Hänen opetuslapsillensa ja Pietarille, että Hän nousi kuolleista. Ja katso, Hän menee teidän edellänne Galileaan; siellä te Hänen näette, niinkuin Hän sanoi teille. Niin he muistivat Herran Jesuksen sanat, ja meniwät nopeasti haudalta, suurella pelwolla ja ilolla. Eiwätkä mennessänsä kellenkään mitään sanoneet, sillä he pelkäsiwät, waan juoksiwat ilmoittamaan Hänen opetuslapsillensa. Mutta heidän mennessänsä, katso, tuli Jesus heitä vastaan ja sanoi: Terwe teille! Niin he tuliwat ja rupešiwat Hänen jalkohinsa, ja kumarten rukoiлиwat Häntä. Ja Jesus sanoi heille: älkää peljätkö; mentkää, ilmoittakaat Minun weljilleni, että he menisiwät Galileaan; siellä he saawat Minun nähdä. Ja he meniwät ja ilmoittiwat kaikki nämät yhdelletoistahymmenelle ja muille toijille apostoleille, jotka he löysiwät murhehtimassa ja itkemässä. Mutta waimoin puhe näkyi heille houraukseksi, eiwätkä uskoneet heitä.

Mutta Maria kuin oli löytännyt Pietarin ja sen toisen opetuslapsen, jota Jesus rakasti, sanoi hän heille: he owat ottaneet Herran pois haudasta, enkä minä tiedä kühunka he Hänen paniwat. Niin Pietari meni ulos ja se toinen opetuslapsi hänen kanssansa, ja tuliwat haudalle. He juoksiwat kahden ynnä; mutta se toinen opetuslapsi juoksi edellä nopeammin kuin Pietari ja tuli ensin haudalle. Ja kuin hän itsensä kumarsi, näki hän liinaiset pantuina, mutta ei hän kuitenkaan mennyt sisälle. Mutta Simon Pietari kuin tuli, seuraten häntä, meni hän hautaan ja näki kääriiliinat pantuina ja sen hiiliinan, joka Jesuksen pään päällä oli ollut, ei kääriiliinan kanssa, waan erinänsä käärittynä yhteen paikkaan.

Niin meni myös toinen opetuslapsi sifälle, näki sen ja uskoi: sillä eivät he siihenasti vielä olleet raamattua ymmärtäneet, että Jeesus oli noussua kuolleista. Ja opetuslapset menivät jälleen pois; ja Pietari ihmetteli itsöksensä sitä mikä tapahtunut oli.

Mutta muutamat wartioista olivat tulleet kaupunkiin ja ilmoittaneet ylimäisille papeille kaikki mitä tapahtunut oli. Niin nämät kokoontuivat wanhimpain kanssa ja pitivät neuvoa, ja antoivat sotamiehille paljon rahaa ja sanoivat: sanokaat, että Hänen opetuslapsensa tulivat yöllä ja warastivat Hänen meidän maatesamme. Ja jos se tulee maaherran korniin, niin me tahdomme Hänen lepyttää ja saattaa teidät suruttomiksi. Ja he ottivat rahan ja tekivät niinkuin he olivat opetetut. Ja tämä sanoma on puheeksi otettu Judalaisten seasssa hamaan tähän päivään asti.

49. Jeesus ilmestyy opetuslapsillessa.

Matth. 28. Mark. 16. Luk. 24. Joh. 20. 1 Kor. 15: 5—8.

Samana päivänä, jona Jeesus oli noussut kuolleista, meni kaksi Hänen opetuslapsiansa Emaus-nimiseen kylään, joka oli Jerusalemissa kuudentymmenen wakomitau (se on, noin puolen peninkulman) päässä. Ja he puhuivat keskenänsä kaikista niistä mitkä tapahtuneet olivat. Ja tapahtui heidän keskenänsä puhuisansa ja tutkistellesansa, että Jeesus itse heitä lähestyi ja matkusti heidän kanssansa. Mutta heidän silmänsä pidettiin, ett'eivät he Häntä tunteneet. Niin Hän sanoi heille: mitkä puheet ne owat, joita te pidätte keskenänne käydesänne ja olette murheelliset? Niin wastasi yksi, Kleophas nimeltä, ja sanoi Hänelle: oletkos ainoa muukalainen Jerusalemissa, joka et tiedä mitä siellä näinä päiwinä tapahtui? Ja Jeesus sanoi heille: mitä? He sanoivat Hänelle: siitä Jeesuksesta Nazarenuksesta, joka oli wäkevä propheta toisssa ja sanoisssa Jumalan ja kaiken kansan edessä; kuinka meidän ylimäiset papit ja päämiehet antoivat Hänen kuoleman kadotukseen ja ristiinnaulitsivat Hänen. Mutta

me luulimme Hänen siiksi, joka Israelin piti lunastaman; waan jo on kolmas päivä tänä päivänä, kuin nämät tapahtuivat. Mutta muutamat waimot meistä jotka warhain aamulla tulivat haudalle, owat meitä myös peljättäneet; sillä kuin eivät löytäneet Hänen ruumistansa, tulivat he ja sanoivat, että he enkelein näyn nähneet olivat, jotka sanoivat Hänen elävän. Niin muutamat niistä, jotka meidän kanssamme olivat, meniwät haudalle ja löysivät niinkuin waimot olivat sanoneet; mutta eivät he Häntä nähneet. Sanoi Iesus heille: o te tompelit ja hitaat sydämmeestä uskomaan niitä kaikkia, mitä prophetat puhuneet owat! Eikö Christuksen pitänyt näitä kärsimän ja Hänen kunniaansa käymän sisälle? Sillä wälin he lähestyiwät kylää, johonka he meniwät; mutta Hän oli edemmä menewinänsä. Niin he waatiwat Häntä, sanoen: ole meidän kanssamme, sillä ehtoo joutuu ja päivä on laskeinut. Ja Hän meni olemaan heidän kanssansa. Mutta koska Hän atrioitsi heidän kanssansa, otti Hän leiwän, kiitti, mursi ja antoi heille. Niin heidän silmänsä aukeniivat ja he tunsiwat Hänen; mutta Hän katosi heidän edestänsä. Ja he sanoivat keskenänsä: eikö meidän sydämmemme meissä palanut, koska Hän tiellä meitä puhutteli ja selitti meille kirjoitukset? Ja he nousiivat sillä hetkellä, ja palasiwat Jerusalemiin ja löysiwät opetuslapset koossa ja jutteliwat heille kaikki mitä tiellä tapahtunut oli. Mutta heidän näitä puhuisiansa, owet suljetuina Judalaisten pelosta, seisoi itse Iesus heidän keskellänsä ja sanoi: rauha olkoon teille! Niin he hämmästyiwät ja peljästyiwät, luullen hengen näkewänsä. Mutta Iesus sanoi heille: mitä te pelkäätte ja miksi senkaltaiset ajatukset tulewat teidän sydämiinne? Katsokaat Minun käsiäni ja jalkojani, että Minä itse olen. Ja Hän näytti heille kätensä ja jalkansa. Niin he ilahduiivat ja uskoivat Herran Jesuksen näkewänsä.

Mutta Thomas, yksi kahdestatoistakymmeneestä, ei ollut heidän kanssansa Jesuksen tullessa. Niin muut opetuslapset sanoivat hänelle: me näimme Herran. Mutta

hän sanoi: elle' en minä näe Hänen käsissänsä naulan reikää ja pistä formeani naulan siaan, ja pistä kättäni Hänen kylkeensä, en minä usko. Kahdeksan päivän perästä olivat opetuslapset taas sisällä ja Thomas heidän kanssansa. Niin Jeesus tuli, kuin owet olivat suljetut, seisoi heidän keskellänsä ja sanoi: rauha olkoon teille! Sitte sanoi Hän Thomaalle: pistä formes tänne ja katso Minun käsiäni, ja ojenna tänne kätes ja pistä Minun kylkeeni, ja älä ole epäuskoinen, waan uskowainen. Niin Thomas wastasi ja sanoi hänelle: minun Herrani ja minun Jumalani! Jeesus sanoi hänelle: ettäs näit Minun, Thomas, niin sinä uskoit; autuaat owat ne, jotka eiwät näe ja kuitenkin uskowat!

Ja sitte kuin Jeesus oli taas ilmestynyt opetuslapsillensa Tiberian meren tykönä, ilmestyi Hän wihdoin heille Galileassa. Ja kuin he näkiwät Hänen, kumarssiwat he Häntä. Niin Jeesus tuli ja puhutteli heitä, sanoen: Minulle on annettu kaikki woima taiwaassa ja maan päällä. Menkääät siis, ja opettakaat kaikkea kansaa ja kastakaat heitä nimeen Isän, ja Pojan ja Pyhän Hengen, ja opettakaat heitä pitämään kaikki, mitä Minä olen teille käskenyt. Ja katso, Minä olen teidän kanssanne maailman loppuun asti. Näin ilmestyi Jeesus kärsimissensä jälkeen opetuslapsillensa kerran toisensa perästä ja näkyi heille neljäkymmentä päivää, ja puheli heille Jumalan waltakunnasta.

50. Jeesuksen taiwaaseen-astunta.

Mark. 16. Luk. 24. Apost. T. 1.

Koska yksitoistakymmentä atrioitsiivat, ilmestyi heille Jeesus ja soimasi heidän epäuskoansa ja heidän sydämensä kankeutta, ett'eiwät he uskoneet niitä, jotka Hänen nähneet olivat nousneeksi ylös. Ja Hän sanoi heille nämät owat ne sanat, jotka Minä puhuin teille, koska Minä vielä teidän kanssanne olin, että kaikki pitää täytettämän, mitä kirjoitettu on Moseksen laissa, ja propheetaisa ja psalmeissa Minusta. Silloin Hän awasi hei-

dän ymmärryksensä, kirjoituksia ymmärtämään ja sanoi heille: Niin on kirjoitettu, ja niin tuli Christuksen kärsiä ja nousta kuolleista kolmantena päivänä, ja saarnattaman Hänen nimeensä parannusta ja syntein anteeksi antamusta kaikissa kansoissa, ruweten Jerusalemissa. Ja te olette näiden todistajat. Taas sanoi Jesus heille: menkäätkä kaikkiin maailmaan ja saarnatkaat evankeliumi kaikille luoduille. Joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaaksi: mutta joka ei usko, se kadotetaan. Mutta nämät owat ne merkit, jotka niitä seuraawat, jotka uskowat: Minun nimeni kautta pitää heidän perkeleet ajaman ulos, uusilla kielillä puhuman, kärmeet ajaman pois, ja jos he jotakin myrkyä juowat, niin ei se heitä mitään wahingoita; sairasten päälle pitää heidän kätensä paneman, ja ne paranewat.

Sitte kutsui heidät Jesus kokoon Bethaniaan ja puhui heille Jumalan waltakunnasta. Ja Hän kielsi heitä lähtemästä Jerusalemissa, waan että he Isän lupauستا odottaisiwat, josta te olette, sanoi Hän, kuulleet Minulta. Olkaat te Jerusalemissa, sihenasti kuin te puetaan woimalla korkeudesta. Sillä Johannes tosin kasti wedellä, mutta te kastetaan Pyhällä Hengellä, ei monen päivän perästä. Mutta ne, jotka kokoontuneet oliwat, tysiwiät Häneltä, sanoen: Herra, tällä ajallakos Israelille waltakunnan jälleen rakennat? Hän wastasi: ei teidän tule tietää aikaa eli hetkeä, jotka Isä on Hänen woimaansa pannut. Waan teidän pitää saaman Pyhän Hengen woima, joka on tulewa teidän päällenne; ja teidän pitää Minun todistajani oleman sekä Jerusalemissa, että koko Judeassa ja Samariassa, ja sitte maailman ääreen.

Kuin Jesus nämät sanonut oli, nosti Hän kätensä ja siunasi heitä; ja kuin Hän heitä siunannut oli, erkani Hän heistä ja meni ylös taiwaaseen heidän nähdesänsä. Ja pilwi wei Hänen ylös heidän silmäinsä edestä. Niin Herra Jesus otettiin ylös taiwaaseen ja istui Isän Jumalan oikealle kädelle. Ja kuin he katseliwat taiwaaseen Hänen mennessänsä, katso, heidän tykönsä

seisoi kaikki miestä walkeissa waatteissa, jotka sanoivat: Galilean miehet, mitä te seisotte ja katsotte taiwaaseen? Tämä Jeesus, joka teiltä otettiin ylös taiwaaseen, on niin tulewa, kuin te Hänen taiwaaseen menewänkin näitti. Miin he palasivat Jerusalemiin suurella ilolla ja olivat yksimielisesti pysyväiset rukouksessa ja anomisessa, waimoin kanssa, ja Marian, Jeesuksen äidin ja Hänen welsheinsä kanssa.

31. Pyhän Hengen wuodatus Apostolien päälle.

Apost. T. 2.

Wiidentehätymentenä päivänä Pääsiäisestä (se on Heluntaina) olivat he kaikki yksimielisesti koossa. Ja hu-
maus tapahtui äkisti taiwaasta, niin kuin suuri tuuliais-
pää olisi tullut, ja täytti koko huoneen, jossa he olivat
istumassa. Ja heille näkyivät wiilestellyt kielet, niin-
kuin tuliset, ja istuivat kukin heidän päällensä. Ja
he täytettiin kaikki Pyhällä Hengellä, ja rupešivat puhu-
maan muilla kielillä, jota myöten kuin Henki antoi hei-
dän puhua. Miin Jerusalemissa asui Judalaisia, Suma-
lata pelkääväisiä miehiä, kaikkinaisista kansoista kuin tai-
waan alla on. Ja koska tämä ääni tapahtui, kokoontui
suuri kansan paljous, ja he hämmästyivät, kuullen kukin
niiden puhuvan heidän omalla kielellänsä. Ja he ihmet-
telivät, sanoen keskenänsä: eikö nämät kaikki, jotka pu-
huwat, ole Galilealaisia? Kuinka me siis kukin kuulem-
me heidän puhuvan Jumalan suuria tekoja meidän o-
malla kielellämme, jossa me syntyneet olemme? Waan
toiset naurowat heitä ja sanoivat: he owat täynnänsä
makiata wiinaa. Miin Pietari seisoi yhdentoiistikymme-
nen kanssa, korotti äänensä ja puhui: te Judan miehet
ja kaikki, jotka asutte Jerusalemissa, tämä olkoon teille
tiettävä ja ottakaat minun sanani korwinne: eiwät nä-
mät juowuksissa ole, niinkuin te luulette, sillä nyt on kol-
mas hetki päivää. Waan tämä on se minkä Jumala
sanonut on Joel prophetan kautta: Minä tahdon woo-

dattaa hengestäni palveliaini päälle ja heidän pitää en-
nustaman. Minä annan tunnustähtejä ylhäällä taiwaas-
sa ja merkkejä alhaalla maan päällä. Mutta jokainen,
joka avuksi huutaa Herran nimeä, se tulee autuaaksi.
Te Israelin miehet, kuulkaat näitä sanoja: Jesuksen
Nazareuksen, joka teidän tykönänne on Jumalalta wah-
vistettu voimallisten tekojen, ihmetten ja merkein kanssa,
te ristiinnaulitsitte ja surmasitte. Mutta nyt Jumala
Hänen herätti ja päästi kuoleman kiivusta. Hän, joka
on Jumalan oikealle kädelle korotettu ja on Isältä saa-
nut lupauksen Pyhästä Hengestä, Hän on tämän wuo-
dattanut, niinkuin te nyt näette ja kuulette. Jumala on
Hänen tehnyt Herraksi ja Kristusseksi.

Kuin he nämät kuuliwat, käwi se läpi heidän sy-
dämmensä ja he sanoiwat Pietarille ja muille apostoleil-
le: te miehet, rakkaat weljet, mitä meidän pitää tekemän?
Pietari wastasi: tehkää parannus ja antakaat jokai-
nen itsensä kastaa Jesuksen Kristusken nimeen,
synkein anteeksi antamiseksi, niin te saatte Pyhän Hen-
gen lahjan. Sen kuultua ottiwat he mielellänsä was-
taan hänen sanansa ja kastettiin; ja siinä päivänä li-
sääntyi uskovaisten joukkoon lähes kolme tuhatta sielua.

52. Apostolien teot ja ensimmäiset Chris- tityt.

Apost. T. 2 — 11.

Jesuksen uskonoppi leweni wähitellen lewenemistään
apostolien kautta; päivä päivältä lisääntyi christittyjen
seuratuntaan Jesuksen uskoon kääntyneitä. Uskollisim-
mat siinä työssä oliwat Pietari ja Johannes. Sentäh-
den pantiin nämät wankeuteen, mutta päästettiin kohta
jälleen, kuitenkin niillä ehdoin, ett'ei heidän pitäisi opet-
taman Jesuksen nimeen. Mutta kuin he päästetyt oli-
wat, tuliwat he omainsa tykö ja kaikki yksimielisesti ko-
rottiwat äänensä Jumalata ylistämään. Ja koko usko-
waisten joukossa oli yksi sydän ja yksi sielu, niin ett'ei
kenkään heistä sanonut mitään omaksensa, mitä hänellä

oli, waan kaikki oliwat heillä yhteiset; ja suuri armo oli kaikkein heidän päällänsä. Sikä ollutkaan yhtään tarwitsewaa heissä: sillä niin monta, joilla pellot eli huoneet oliwat, möiwät ne ja toiwat myötyin hinnan ja paniwat apostolien jalkain eteen, ja apostolit jakoiwat jokaiselle sitä myöten kuin kufin tarwitsi. Ja apostolien käten kautta tehtiin monta merkkiä ja ihmettä kansan seassa, niin että he kantoiwat sairaita kaduille ja paniwat niitä wnoteille ja paarille, että Pietarin tullessa ainoasti hänen warjonsa jonkun heistä olisi warjonnut. Tuli suuri joukko lähimäisistä kaupungeistakin Jerusalemiin ja he toiwat sairaita, jotka kaikki parannettiin.

Niin nousi ylimäinen pappi ja kaikki jotka hänen kansansa oliwat, Sadduceusten lahko, ja, täynnänsä kiwautta, paiskasiwat käteensä apostolien päälle ja paniwat heidät yhteiseen wankihuoneeseen. Mutta Herran enkeli awasi yöllä wankihuoneen owen, wei heidät sieltä ulos ja sanoi: menkää, seisokaat ja puhukaat temppelissä kansalle kaikki tämän elämän sanat. Sen kuultua meniwat he temppeliin ja opettiwat. Sillä aikaa oli ylimäinen pappi puolusmiehinensä kutsunut kokoon raadin ja kaikki Israelin lasten wanhimmat; ja kuultuansa apostolien pääsneen wankihuoneesta ja saarnaawan temppelissä, tuottiwat he heidät sieltä ja kysyiwät kiwaasti miksi he opettiwat Jesuksen nimeen, waikka heitä oli kielletty sitä tekemästä. Mutta Pietari ja muut apostolit wastasiwat: enä tulee kuulla Jumalata kuin ihmisiä. Koska ylimäiset papit sen kuuliwat, närkästyiwät he ja pitiwät neuwoa tappaaksensa heitä. Mutta silloin nousi raadista phariseus, nimeltä Gamaliel, lainopettaja, josta kaikki kansa paljon piti. Se käski apostoleita wiedä ulos ja puhui sitte läsnäolewille näin: Israelin miehet, kawahatakaat itsiänne, mitä te mielitte tehdä näille miehille. Minä sanon teille: lakatkaa näistä miehistä ja sallikaat heidän olla. Sillä jos tämä neuwo eli teko on ihurisistä, niin se tyhjään raukee; waan jos se on Jumalalta, niin ette woi sitä tyhjäksi tehdä, ett'ette löydettäisi sotineen Juma-

lata vastaan. Niin kaikki mielistyivät hänen neuvoon-
sa; mutta yhtähywin he hosuivat apostoleita ja kiel-
sivät heitä taas. Jesuksen nimeen puhumasta. Mutta
nämät menivät raadin edestä pois iloiten, että he oli-
vat mahdolliset pilkkaa kärsimään Jesuksen nimen tähden.
Eivätkä lakanneet joka päivä temppeleissä ja joka huo-
neessa opettamasta ja saarnaamasta evankeliumia Jesuk-
sesta Christuksesta.

Ja yksi opetuslapsia, Stephanus, joka oli uskoa ja
wäkewyyttä täynnänsä, teki ihmeitä ja suuria tunnustah-
tia kansan seassa. Niin nousivat muutamat synagogas-
ta riitelemään Stephanuksen kanssa; waan ei he woineet
olla sitä wiisautta ja sitä henkeä vastaan, jonka lautta
hän puhui. Sentähden sääsivät he miehiä, jotka sanoi-
wat kuulleensa hänen puhuvan pilkkasanoja Mosesa ja
Jumalata vastaan. Näin he yllättivät kansan, ja wan-
himmat ja kirjanoppineet, ja menivät ja ottivat hänen
kiinni ja weivät hänen raadin eteen. Siellä asettivat
he wäärät todistajat sanomaan: ei tämä mies lakkaa pu-
humasta pilkkasanoja temppeleitä ja lakia vastaan. Mut-
ta kaikki ne, jotka raadissa istuivat, katsoivat Step-
hanuksen päälle ja näkivät hänen kaswonsa niinkuin enke-
lin kaswot. Ja hän puhui heille rohkeudella uskostansa
ja Jesuksen opista ja sanoi: te niskurit ja ympärileikkaa-
mattomat sydämmistä ja korwista, te olette aina Pyhää
Henkeä vastaan, niinkuin teidän isänne, niin tekin? Ku-
ta prophetaista eivät teidän isänne wainonneet? Iga, he
tappoivat ne, jotka sen wanhurstaan tulemisen ennusti-
wat, jonka pettäjät ja murhaajat te nyt olitte. Koska
he nämät kuuliwat, käwi se läpi heidän sydämmensä ja
he kiristeliwät hampaitansa hänen päällensä. Mutta että
hän oli täynnä Pyhää Henkeä, katsahi hän ylös tai-
waaseen, näki Jumalan kynnian ja Jesuksen seisowan
Jumalan oikealla kädellä. Hän sanoi siis: katso, minä
näen taiwaat awoina ja ihmisen Pojan seisowan Juma-
lan oikealla kädellä. Niin he huusiwat suurella äänellä,
tukitsiwat korwiansa ja karkasiwat kaikki yksimielisesti hä-

nen päällensä, ajoivat hänen ulos kaupungista ja kivitivät hänen. Mutta kivitettäissä rukoili Stephanus ja sanoi: Herra Jesu, ota minun henkeni! Sitte pani hän polwillensa ja huusi suurella äänellä: Herra, älä lue heille tätä syntiä! Ja kuin hän tämän sanonut oli, niin hän nukkui.

Niiden seassa, jotka olivat mielistyneet hänen kuolemaansa, oli nuorukainen, nimeltä Saulus. Hän puskui uskautsija ja murhaa Herran opetuslapsia vastaan, raateli seurakuntaa ja kävi huone huoneelta, otti miehet ja waimot ja panetti wankeuteen. Menipä myös ylimäisen papin tykö ja anoi häneltä kirjaa Damaskoon synagogille, että kutka ikänä hän löytäisi miehistä eli waimoista Christuksen uskoon mieltyneinä, ne hän weisi siidottuna Jerusalemiin. Mutta kuin hän sinne matkustaisiansa jo lähestyi Damaskoa, leimautti äkitseltä walkeus taiwaasta ympäröi häntä. Ja hän lankefi maahan ja kuuli äänen hänelle sanowan: Saul, Saul, miksi minua wainoot? Hän wastasi: kuka Sinä olet, Herra? Herra sanoi: Minä olen Jesus, jota sinä wainoot; työläs on sinun potkia tutkainta vastaan. Niin hän wäpysi, hämmästyti ja sanoi: Herra, mitäs minua tahdot tekemään? Herra wastasi hänelle: nouse ja mene kaupunkiin, siellä sinulle sanotaan, mitä sinun pitää tekemän. Mutta ne miehet, jotka hänen seurassansa olivat, seisoiwat hämmästyksissä; sillä he kuuliwat tosin äänen, mutta eiwät ketään nähneet. Niin Saulus nousi maasta, mutta ei hän nähnyt ketään awoimilla silmillä: he taltuttiwat häntä siis kädestä Damaskoon. Ja hän oli kolme päivää näkemätä, eikä syönyt eikä juonut. Oli Damaskossa opetuslapsi, Ananias nimeltä. Hänelle sanoi Herra näyssä: Anania, nouse ja mene Sauluksen tykö; sillä katso, hän rukoilee. Ananias wastasi: Herra, minä olen kuullut monelta tästä miehestä, kuinka paljon pahaa hän Sinun pyhilles on tehnyt Jerusalemissa; ja hänellä on nytkin walta ylimäisiltä papeilta täällä kiinni sitoa kaikki ne, jotka Sinun nimeäs rukoilewat. Mut-

ta Herra sanoi: mene, sillä hän on Minulle valittu ase, kantamaan Minun nimeäni pakanain, ja kuninkain ja Israelin lasten eteen. Niin Ananias meni ja tuli huoneeseen, pani kätensä hänen päällensä ja sanoi: rakas veljeni Saul! Herra Jesus, joka sinulle ilmestyi tiellä, lähetti minun, että sinä saisit näköns jälleen ja täytettäisiin Pähällä Hengellä. Ja kohta putoi hänen silmistänsä niinkuin suomukset ja hän sai sillä hetkellä näkönsä jälleen, nousi ja kastettiin. Ja hän oli muutamat päivät opetuslasten kanssa, jotka olivat Damaskossa, ja saarnasi kohta synagogassa, että Kristus on Jumalan Poika. Niin kaikki, jotka sen kuuliivat hämmästyivät ja sanoivat: eikö tämä ole se, joka Jerusalemissa hävitti kaikkia niitä, jotka sitä nimeä rukoilivat? Ja Judalaiset alkoivat pitää neuvoa keskenänsä tappaaksensa häntä, mutta heidän wäijymisensä ilmoitettiin Saulukselle. Ja kuin he wartioitsivat portissa yötä ja päivää, tappaaksensa häntä, ottivat opetuslapset hänen yöllä, päästivät alas ylitse muurin ja laskiwat korissa maahan. Sitte meni hän Jerusalemiin, ja kuin opetuslapsille ilmoitettiin hänen Jesuksen uskoon kääntyneen, oli hän heidän kanssansa ja saarnasi pelkäämättä Herran Jesuksen nimeen. Täälläkin pyysivät Judalaiset häntä tappaaksensa, mutta kuin weljet sen kuuliwat, lähettiwat he hänen Tarsukseen, hänen syntymä-kaupunkiinsa.

Sen jälkeen oli seurakunnilla kaikessa Judeassa, ja Galileassa ja Samariassa rauha, niin että he eneniwät waeltain Herran pelwossa ja täytettiin Pyhän Hengen lohdutuksella. Ja ne, jotka siitä wainosta hajonneet olivat, joka Stephanuksen tähden tapahtui, waelsiwat ympäri hamaan Pheniciaan, ja Cypriaan ja Antiochiaan asti ja saarnasiwat evankeliumia Herrasta Jesuksesta. Ja Herran käsi oli heidän kanssansa, niin että suuri joukko uskoi ja kääntyi Herran tykö. Opetuslapset Antiochiassa olivat ensimmäiset, joita silloin alettiin nimittää Christityiksi. Heidän täytyi kuitenkin sen jälkeen kärsiä paljon wainoa; monin kerroin heitä pilkattiin, ruoskittiin

ja heitettiin wankeuteen. Mutta näiden wainojen kautta rohkeammaksi waan tulleet ja iloiten saadaksensa kärkeä Jesuksen nimen kunnian tähden, eivät mitään wastusta peljänneet kaikin paikoin julistaisa Hänen nimeänsä. Muita rohkeampi ja uskollisempi tässä työssä oli äsken kääntynyt Saulus, jota sittemmin alettiin Paawaliksi nimittää. Hän matkusteli kaukaisiin maihin ja kaupunkiin saarnaamaan Jesusta kaikkinaisille kansoille, ja itse kuin ei woinut olla jokapaikassa läsnä, kirjoitteli hän uusille seurakunnille opettavaisia kirjoituksia (epistoleiksi nimitettyjä), jotka meillä owat talleella Pyhässä Raamatussa ynnä muutamia muiden apostolien tekemiä.

Painowirhiä:

Sivu	1 rivi	5 ylähäältä	seis:o	aseetta,	lue: aseetta,
—	4	11	—	poika	— poikaa
—	6	17	—	hykäisen	— kyhkyisen
—	8	2	—	hufittua	— hufittaa
—	12	15	—	häneltä hän	— häneltä ken hän
—	—	13	—	Bethulin	— Bethuelin
—	16	3	—	ilomittamaan	— ilmoittamaan
—	23	1	—	katowuosten	— katowuosten
—	24	5	—	menemään	— menemän
—	29	19	—	kansani	— kansani
—	39	1 ja 2	—	Raemin	— Raemi
—	45	13	—	wastaasi	— wastasi
—	48	6 ja 5	—	kuninkaaltaansa	— kuninkaaltaansa
—	51	4	—	jokn	— jofa
—	56	10	—	annan	— annan
—	59	3	—	opeiti	— opetti
—	65	1	—	Ahabia vastaan,	— Ahabia,
—	99	6	—	Jekus	— Jekus
—	104	19	—	heidän	— heidän
—	118	8	—	tywensti	— tyweni

Wähemmät wirhet parantakoon lusia itse hywäntahtoisesti.

~~315. VI. 62.~~

62

Raamatumhist.

Hübner

2011 0411

X

